

Næringsanalyse Telemark

Av

Knut Vareide

Telemarksforskning-Bø - arbeidsrapport 18/2007

Forord

Denne rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Telemark fylkeskommune og er den niende rapporten i en serie årlige næringsanalyser, som tidligere ble utarbeidet for Østlandssamarbeidet. De enkelte fylkeskommunene er nå oppdragsgivere hver for seg, men samarbeider fremdeles om de årlige næringsanalysene. I 2007 er det utarbeidet næringsanalyser for Akershus, Østfold, Telemark, Buskerud, Hordaland, Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag.

Data er hentet inn fra bedrifts- og foretaksregisteret i Statistisk Sentralbyrå, Enhetsregisteret og fra Credit Informs base over regnskapsdata fra regnskapspliktige foretak. En del statistikk over befolkning, pendling og sysselsetting er i tillegg hentet fra statistikkbanken i SSB.

Disse basene er koblet og bearbeidet for å få fram analysene i denne rapporten. Analysene belyser utviklingstrekkene og variasjonene i den regionale næringsutviklingen, og sammenhengene mellom befolkning, næringsstruktur, sysselsetting og næringsutvikling.

Det ble satt ned en prosjektgruppe, som har definert de problemstillinger som er tatt med i denne rapporten, bestående av: Enok Bye (Akershus fk), Amarjit Singh, (Buskerud fk), Cato Rasmussen (Telemark fk) og Torodd Hauge (Østfold fk). Denne gruppen har diskutert tema, presentasjonsform og resultater underveis i arbeidet.

Rapportene er utarbeidet i tidsrommet august til november 2007, og tar for seg utviklingen i næringsliv, arbeidsliv og befolkning i regioner og kommuner i Norge, i perioden 2000 til 2006.

Knut Vareide fra Telemarksforskning-Bø har vært prosjektleder, utført analysene og skrevet rapporten. Resultater og tolkninger i denne rapporten er prosjektlederens ansvar.

Bø, 15. november 2007

Knut Vareide

Telemarksforskning-Bø

Innhold

Innhold	2
Sammendrag og konklusjoner	3
Befolkning	5
Attraktivitetsbarometeret for regioner	12
Attraktivitetsbarometeret for kommuner	14
Arbeidsplasser	19
Pendling	23
Arbeidsmarkedsintegrasjon	24
FoU og SkatteFUNN	25
Nyetableringer	28
Lønnsomhet	34
Vekst	39
Næringstetthet	43
NM i næringsliv - regioner	44
NM i næringsliv - kommuner	46

© Telemarksforskning-Bø 2007
Arbeidsrapport nr. 18/2007
ISSN 0802-3662

Telemarksforskning-Bø
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: 35 06 15 00
Fax: 35 06 15 01
www.telemarksforskning.no

Sammendrag og konklusjoner

I denne analysen behandles en rekke tema som har betydning for næringsutviklingen i Telemark, og fylkets kommuner og regioner.

Den første delen av rapporten tar for seg utviklingen i befolkningen, pendlingen og arbeidsmarkedet. I kapitlene om attraktivitetsbarometeret analyseres disse temaene i sammenheng, for å måle attraktiviteten i fylkets regioner og kommuner.

Utviklingen i næringslivet blir oppsummert i "nærings-NM" sist i rapporten, der resultatene av næringslivsindeksen presenteres. Næringslivsindeksen gir en samlet vurdering av utviklingen i næringslivet, basert på indikatorer for nyetablering, vekst, lønnsomhet og næringslivets størrelse.

Vekst i næringslivet i Telemark, men svakere enn i resten av landet

Næringslivet i Norge er inne i en sterk vekstperiode. En høy andel av bedriftene har vekst i omsetning, det etableres flere nye foretak enn tidligere, og sysselsettingen i privat næringsliv vokser raskt. Den økonomiske veksten gjør seg også gjeldende i Telemark, men i mindre grad enn i andre deler av landet. Både andel vekstforetak, antall nyetablerte foretak og veksten i private arbeidsplasser er lavere i Telemark enn landsgjennomsnittet.

Regionale variasjoner i næringslivet i Telemark

Næringslivet i Vest-Telemark har hatt stor fremgang. Næringslivet i Vest-Telemark er en av regionene i landet med sterkest vekst i omsetning og sysselsetting i 2006, og dette har også gitt seg utslag i økt lønnsomhet. Vest-Telemark ble rangert som nr 16 av 83 regioner på næringslivsindeksen i 2006. Seljord er den kommunen i Telemark med det mest vellykkede næringslivet i 2006.

Næringslivet i Grenland har imidlertid blitt svekket relativt til andre deler av landet, og ettersom størstedelen av fylkets næringsliv er lokalisert til Grenland, har dette påvirket tallene for Telemark i stor grad. Grenland har tradisjonelt vært en sterk næringslivsregion, men har i 2006 falt ned på plass nummer 48 på næringslivsindeksen. Norske Skog la ned produksjonen i Skien i 2006, og dette kan ha ført til negative ringvirkninger, som kan være en forklaring til dette.

Telemark middels attraktivt

I denne rapporten presenteres også analyser av regioners og kommuners attraktivitet, i betydningen av å trekke til seg innbyggere. Analysene tar utgangspunkt i netto innenlands flytting i forhold til utviklingen av antall arbeidsplasser i de siste årene.

Telemark har hatt netto utflytting til andre deler av landet de siste seks årene. Dette har resultert i at fylket ikke har hatt befolkningsvekst, og har fått en reduksjon i andelen av landets befolkning. En viktig årsak til denne utviklingen har vært at antall arbeidsplasser i fylket har hatt svakere vekst enn i andre deler av landet. Det er først og fremst i industrien at fylket har tapt arbeidsplasser.

Regionale variasjoner i attraktivitet

Den svake utviklingen i antall arbeidsplasser i Telemark i forhold til andre deler av landet, gjør at en viss utflytting er forventet. Grenland har imidlertid, tross en svak utvikling i arbeidsplassene, ikke hatt netto utflytting til andre deler av landet. Grenland fremstår dermed som en attraktiv region. Også Vestmar er attraktiv. Vest- og Midt-Telemark har imidlertid lav attraktivitet, ettersom det har vært en netto utflytting fra disse regionene som er større enn forventet ut fra utviklingen i arbeidsmarkedet.

Befolkning

Befolkningsutviklingen har stor betydning for næringsutviklingen. Derfor vil denne næringsanalysen innledningsvis ta for seg en del demografiske utviklingstrekk. Senere vil befolkningsutviklingen bli tatt med som viktige forklaringsfaktorer for å forklare regionale variasjoner i næringsutviklingen.

I denne utgaven av næringsanalysen er det også et kapittel om attraksjonskraft, hvor flyttestrømmene står sentralt.

Alle tallene er hentet fra SSB.

Utvikling 1951-2007

Befolkningen i Telemark nådde sitt maksimum i 2005, da befolkningen var på 166 289.

I det langsiktige perspektivet har Telemark hatt tre perioder med folketallsvekst:

På 50-tallet og første del av 60-tallet var veksten i folketallet i Telemark ganske sterk, og i flere år langt over landsgjennomsnittet.

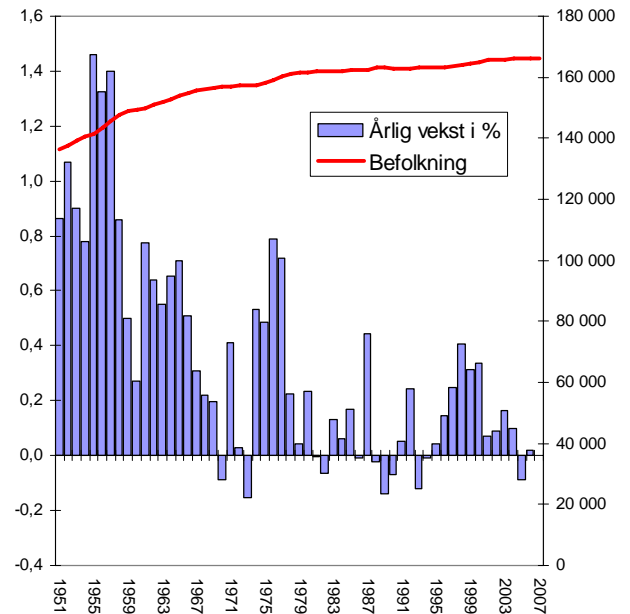
Neste vekstperiode var på midten av 70-tallet, men varte bare fire år.

På slutten av 90-tallet var det igjen en periode over flere år med vekst, men vekstraten var ganske beskjeden, og godt under landsgjennomsnittet. De siste årene har endringene i befolkningen vært svært små fra år til år.

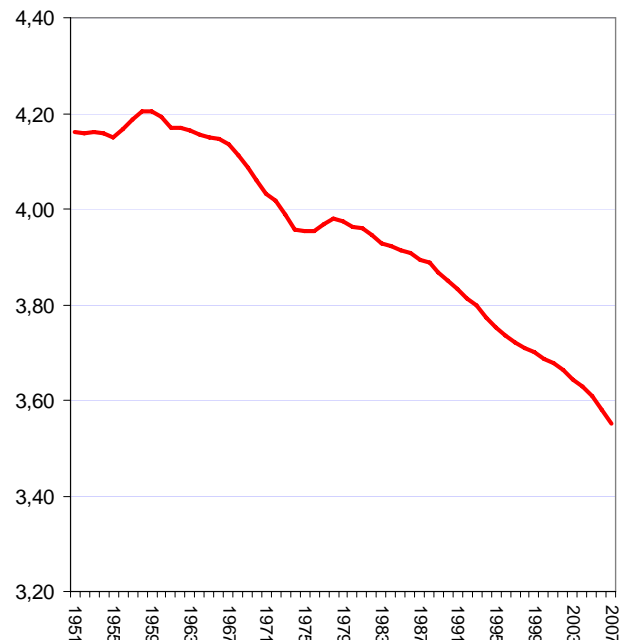
Telemarks andel av Norge

Betrakter vi Telemarks andel av befolkningen i Norge, ser vi at Telemark økte sin andel av befolkningen i vekstperioden på 50-tallet, og på midten av 70-tallet. I den siste perioden med vekst på 90-tallet, var vekstraten i Telemark lavere enn landsgjennomsnittet. Dermed tapte Telemark fremdeles i forhold til andre deler av landet.

Fylkets andel av befolkningen kan være et mål på hvordan Telemark hevder seg i konkurransen med resten av landet. Med dette målet kommer Telemark ganske dårlig ut. Telemarks andel av befolkningen i Norge har falt hvert år de siste 30 årene. De siste årene har Telemarks andel falt sterkere enn tidligere.

Figur 1: Folketallet i Telemark (høyre akse), og årlige vekstrater (venstre akse).

Figur 2: Telemarks prosentvis andel av befolkningen i Norge.

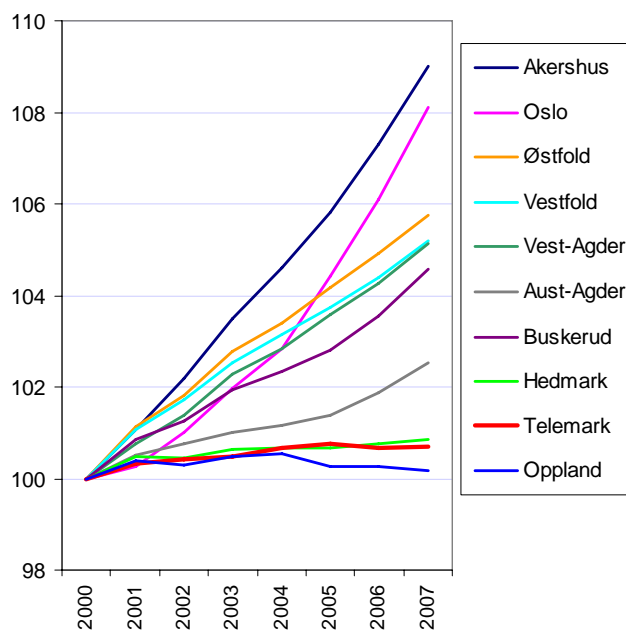
Telemark og nabofylker etter 2000

Folketallet i Telemark har stått omtrent stille etter 2000. På landsbasis har befolkningsveksten vært ganske sterk etter 1990, etter å ha vært lav på 80-tallet. En del av den økte veksten kommer av økende innvandring.

På Østlandet er det Akershus og Oslo som har hatt sterkest vekst. Her øker folketallet med over en prosent i året.

Østfold, Vestfold og Buskerud har også vekst, og beholder sine andeler av folketallet i landet. Her har veksten vært omtrent som landsgjennomsnittet. Også Agderfylkene er med i denne kategorien.

Telemark har, i likhet med Hedmark og Oppland, hatt stagnasjon i folketallet.

Figur 3: Befolkning, indeksert slik at 2000=100.

Telemark blant andre fylker

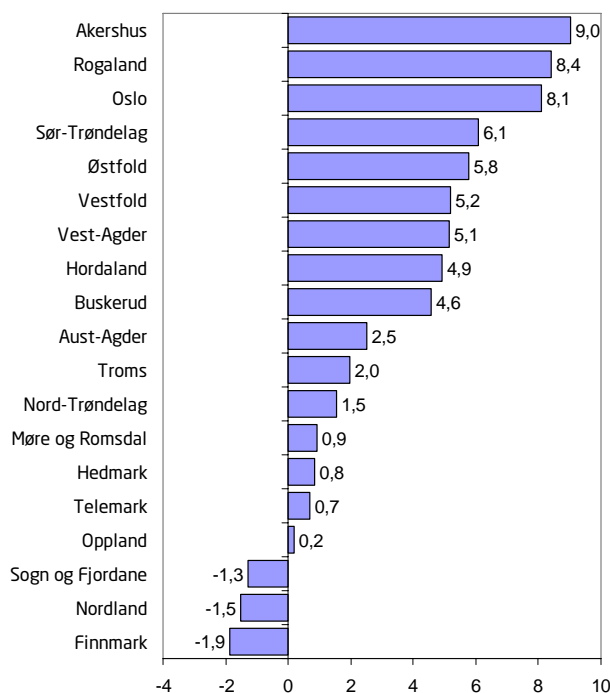
På landsbasis er det bare Rogaland som har hatt like høy folketallsvekst som Oslo og Akershus. Disse tre fylkene skiller seg ut fra de andre med høyere vekst.

Buskerud og Vestfold er blant fylkene som har vekst omtrent som landsgjennomsnittet. Andre fylker i denne gruppen er Sør-Trøndelag, Østfold, Vest-Agder og Hordaland.

Telemark har bare fire fylker bak seg med dårligere befolkningsutvikling. I Finnmark, Nordland og Sogn og Fjordane har befolkningen sunket etter 2000.

De fylkene som har best befolkningsutvikling har alle sterke fylkessentra. Troms, som ligger mellom nedgangsfylkene Nordland og Finnmark har sannsynligvis oppnådd vekst på grunn av et dynamisk senter i Tromsø. Sogn og Fjordane, som i liten grad har bysentra, har nedgang.

Skien og Porsgrunn er samlet en bykonsentrasjon som ville ha vært Norges femte største by. Skien/Porsgrunn har imidlertid ikke klart å få til en positiv storbydynamikk, lik den vi kan observere for f eks Fredrikstad/Sarpsborg, Stavanger, Kristiansand og Tromsø. Her har veksten i fylkenes sentra vært så sterk at fylkene som helhet har fått vekst i befolkningen.

Figur 4: Befolkningsvekst i prosent fra 2000 til 2007.

Befolkningsutviklingen dekomponert

Befolkningsendringer kan splittes opp i tre komponenter:

- ◆ Fødselsoverskudd, som er differansen mellom antall fødte og døde
- ◆ Netto innvandring, som er antall innvandrere fratrukket antall som flytter ut av landet
- ◆ Flyttebalansen innenlands, som er differansen mellom antall som flytter inn fra andre deler av landet og antall som flytter ut

I Telemark har det vært fødselsunderskudd de siste årene. Dette skyldes at fylket har hatt netto utflytting til andre deler av landet i mange år. Det er de unge som oftest flytter. Dermed blir det færre unge kvinner igjen til å føde barn. Samtidig blir andelen eldre høyere, noe som øker antallet døde i forhold til befolkningen.

Netto utflytting fra Telemark synes å være økende.

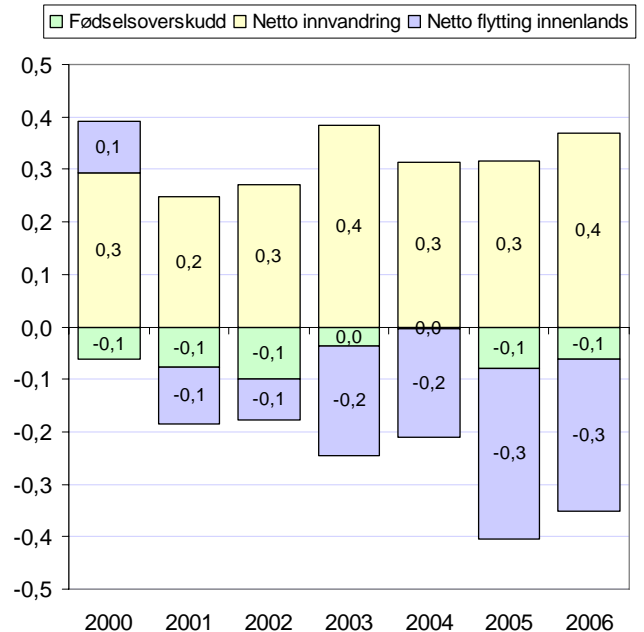
Innvandring fra utlandet har ført til at folketallet ikke har sunket. Det har vært en jevn og stor netto innvandring i alle de siste årene.

Dekomponert utvikling etter 2000

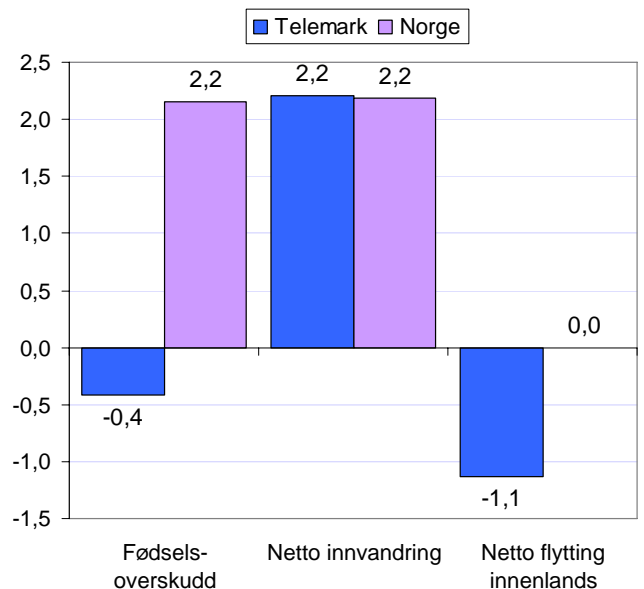
Siden 1. januar 2000 har det vært et fødselsoverskudd i Norge tilsvarende 2,2 prosent av befolkningen. I Telemark her det vært et fødselsunderskudd på 0,4 prosent.

Innvandringen til Telemark har vært ganske lik landsgjennomsnittet.

Telemark har hatt en netto utflytting til andre deler av landet på 1,1 prosent i samme perioden.

Figur 5: Befolkningsendringer, prosent, i Telemark, dekomponert.

Figur 6: Endringer i befolkningen, prosent, i Telemark fra 1 jan 2000 til 1 jan 2007 i prosent av folketallet 2000, sammenliknet med landet.

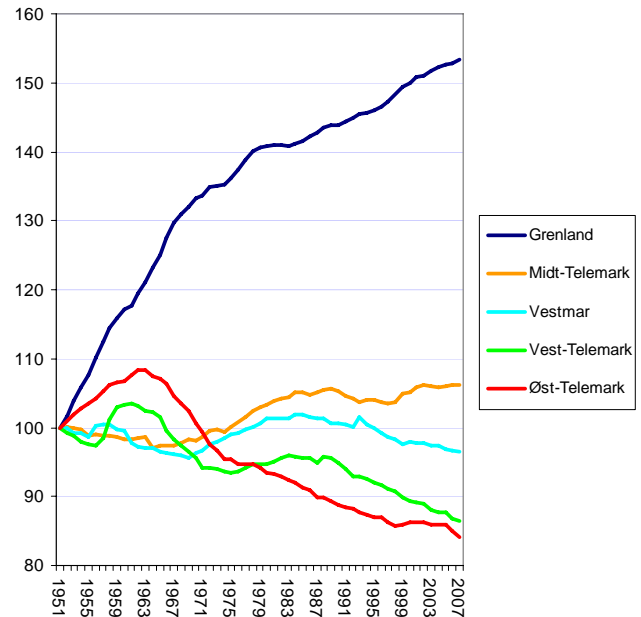
Befolkningsutvikling i regionene

Av regionene i Telemark er det stort sett bare Grenland som har hatt sterk befolkningsvekst på lang sikt. Grenland hadde ganske sterk vekst fram til 80-tallet. Etter dette har veksten avtatt noe.

Midt-Telemark har omtrent syv prosent flere innbyggere i 2007 enn i 1951. Det har ikke vært særlig vekst i de siste 20 årene, men folketallet 1 januar 2007 var det høyeste i historien.

Vestmar har hatt små endringer i folketallet. Maksimum i Vestmar ble nådd i 1984 med 15437 innbyggere.

Vest- og Øst-Telemark har hatt fallende folketall.

Figur 7: Befolkningsutvikling i regionene i Telemark, indeksert slik at nivået i 1951 = 100.

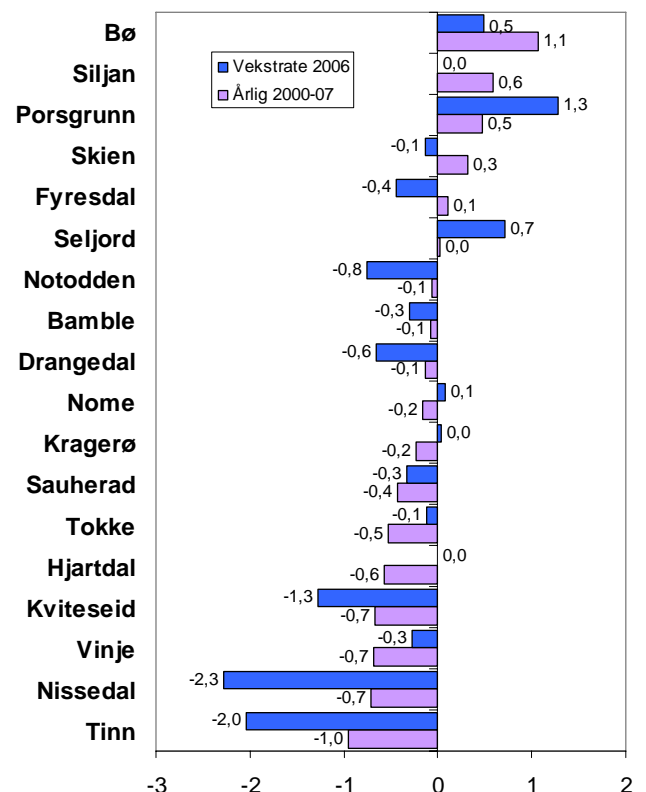
Befolkning i kommunene i Telemark

Det er bare seks kommuner med vekst i folketallet siden 1. januar 2000: Bø, Siljan, Porsgrunn, Skien, Fyresdal og Seljord.

I 2006 var det vekst i folketallet i kun fire kommuner, Bø, Porsgrunn, Seljord og Nome.

Majoriteten av kommunene har nedgang i folketallet, både på kort og lang sikt.

Sterkest nedgang har Nissedal og Tinn.

Figur 8: Befolkningsendring, prosent, i 2006, og årlig vekstrate i årene 2000-2006.

Alderssammensetning

Alderssammensetningen i et område reflekterer for en stor del den historiske demografiske utviklingen. Det er spesielt flyttestrømmene som over tid avspeiles i aldersstrukturen.

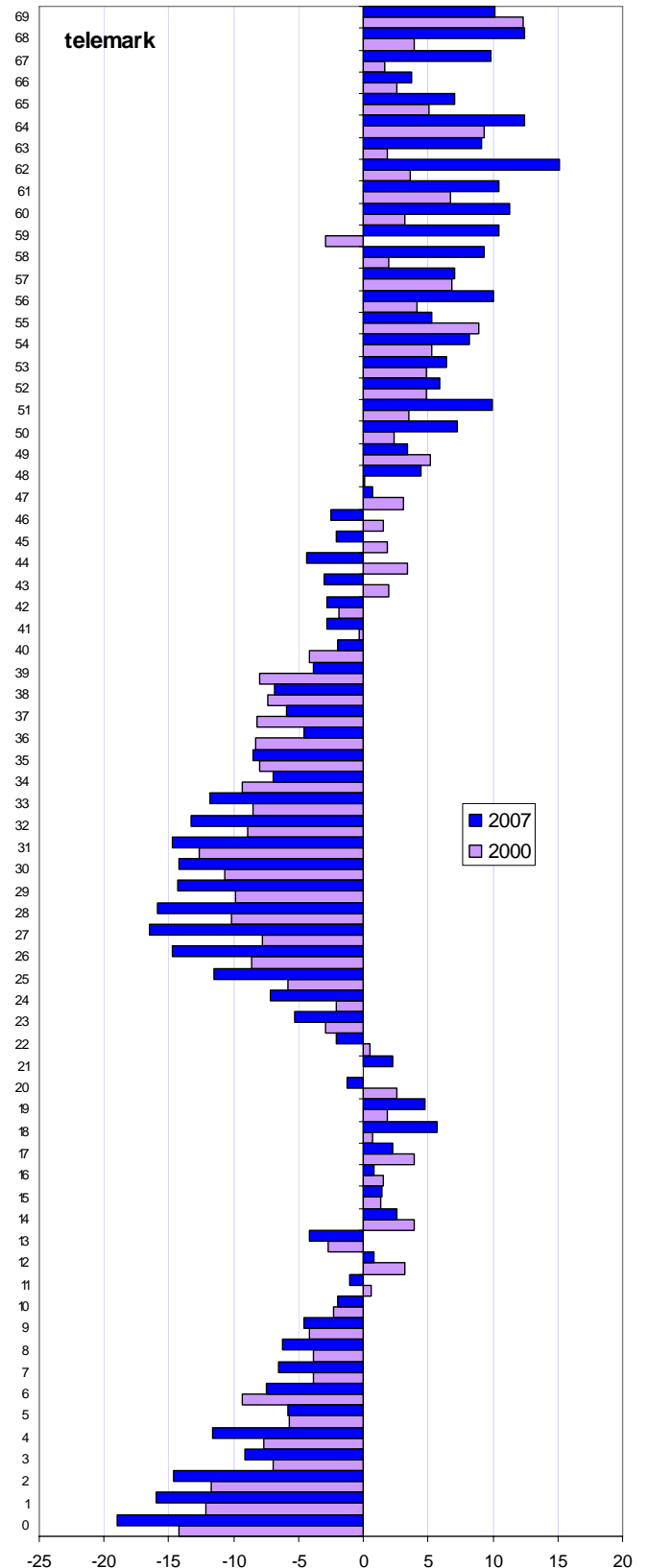
I figuren viser vi hvordan de enkelte årsklassers andel av befolkningen i Telemark avviker fra årsklassens andel av befolkningen i Norge i 2000 og 2007.

Det som er karakteristisk for Telemark, er den lave andelen av unge voksne, det vil si personer fra 22 til 40 år. I denne aldersgruppen er andelen i Telemark opp til 15 prosent lavere enn på landsbasis. Ettersom det er denne aldersgruppen som har små barn, blir det også en relativt liten andel barn opp til 10 år.

Vi kan også se at "underskuddet" på unge voksne er langt større i 2007 enn i 2000. Det er dermed et voksende underskudd på unge voksne.

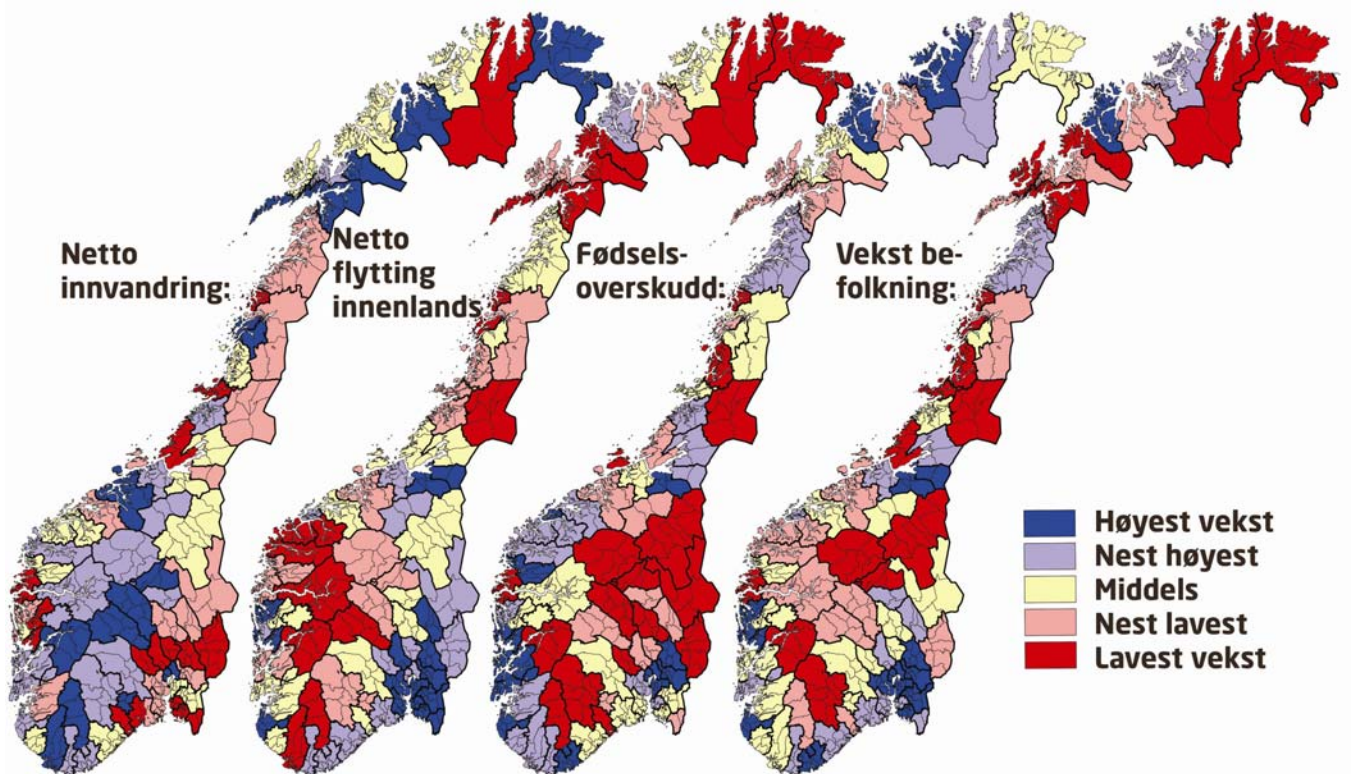
Fra 40 år og eldre, har Telemark samme, eller høyere andel enn landsgjennomsnittet. Dette indikerer at fylket har en viss innflytting i denne aldersgruppen.

Andelen over 50 år er høyere i Telemark enn landsgjennomsnittet. Denne tendensen forsterkes også tydelig.

Figur 9: Andeler av befolkningen i hver årsklasse i Telemark, i prosent av andelen av samme årsklasse på landsbasis.

Kart befolkning regioner

Figur 10: Befolkningsendringer - dekomponert, for perioden 2002-2006, netto endringer i forhold til folketallet. Fargene angir regionens rangering i forhold til de andre regionene¹.

Befolkningsveksten kan splittes opp i tre komponenter: Fødselsoverskudd, innenlands flytting og netto innvandring.

De tre ulike komponentene i befolkningsveksten har helt forskjellige geografiske mønstre.

Innvandring fra utlandet bidrar relativt sterkest til befolkningsvekst i distriktene, spesielt i distriktene i Sør-Norge. Østlandet utenom Oslo, Bærum og Asker har relativt liten innvandring i forhold til folketallet. Alle regionene i landet har netto innvandring.

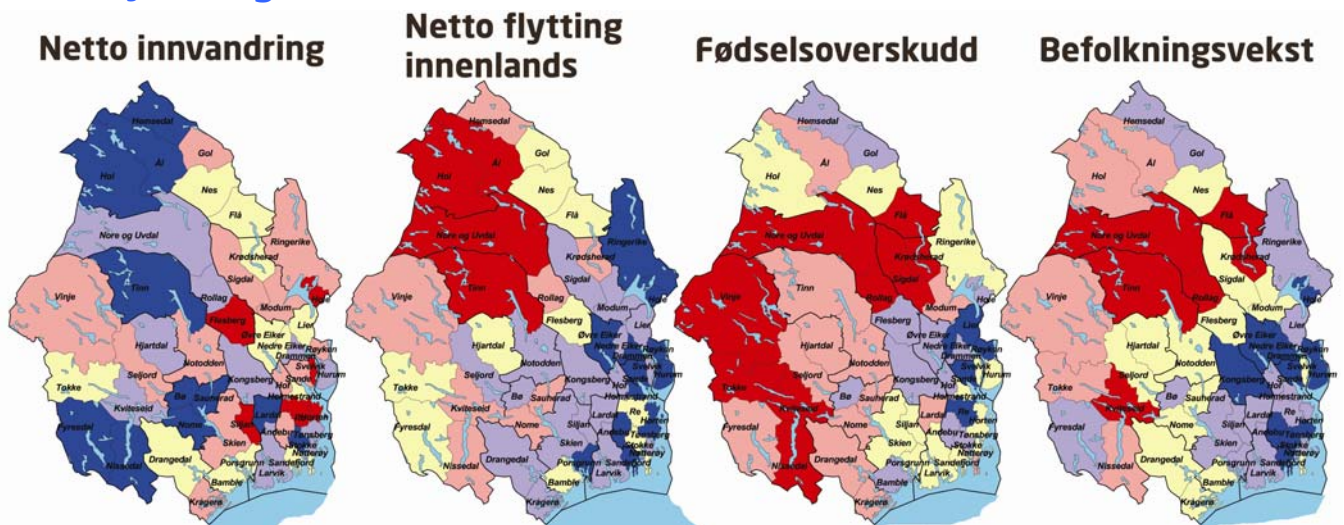
Innenlands flytting bidrar spesielt sterkt til vekst i det sentrale østlandsområdet, foruten storby-regionene Stavanger, Bergen og Trondheim.

Fødselsoverskuddet er høyest i de regionene som over tid har hatt netto innflytting. Flytterne er

gjærne i alderen 20-30 år, og regioner med høy innflytting vil over tid få en alderssammensetning som er gunstig. Det er imidlertid også mange regioner på Vestlandet og Nord-Norge som har fødselsoverskudd. Det kommer antakelig av høyere fruktbarhet.

I Telemark har Midt- og Vest-Telemark høy innvandring, mens Vestmar og Grenland har lav innvandring i forhold til folketallet. Vest- og Midt-Telemark taper imidlertid i forhold til netto innenlands flytting, og gjennom fødselsunderskudd. Grenland har positiv innflytting fra andre deler av landet, samt omtrent balanse mellom fødte og døde. Samlet sett har dermed Grenland en liten vekst, mens de andre regionene har nedgang i befolkningen.

Kart befolkning kommuner

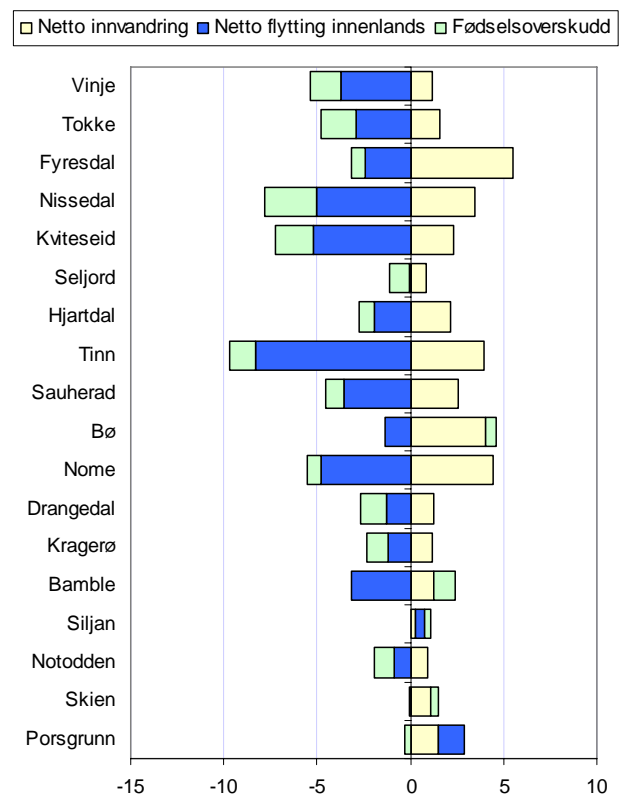
Figur 11: Befolkningsendringer dekomponert i perioden 2002-2006, netto endringer i forhold til folketallet. Fargene angir regionens rangering i forhold til de andre kommunene i Norge.

I Telemark er det seks kommuner med i kategorien høyest innvandring. Det er Bø, Nome, Seljord, Nissedal, Fyresdal og Tinn. Bare Siljan er med i kategorien lavest innvandring. For Fyresdal har innvandringen isolert sett bidratt til en befolkningsvekst på over fem prosent i perioden.

Bare to kommuner, Porsgrunn og Siljan, har netto innenlands innflytting. Bare 116 av 431 kommuner i Norge har netto innflytting fra andre deler av landet. Derfor er kommuner som Bø, Kragerø, Drangedal m fl markert med lys blått, fordi de har liten netto utflytting.

Kun fire kommuner i Telemark har fødsels-overskudd. Det er Bamble, Bø, Siljan og Skien.

For Telemark er det tydelig at netto utflytting til andre deler av landet er hovedårsaken til at så mange kommuner har en nedgang i folketallet. Innvandring fra utlandet gjør at nedgangen bremses opp.

Figur 12: Befolkningsendringer, prosent - dekomponert for kommunene i Telemark, i perioden 2002-2006.

Attraktivitetsbarometeret for regioner

Hensikten med attraktivitetsbarometeret er å måle regionenes stedlige attraksjonskraft, når det gjelder å trekke til seg innbyggere. Her presenteres resultater fra Attraktivitetsbarometeret 2007².

Attraktivitetsbarometeret er basert på regionenes nettoflytting, fratrukket den statistiske effekten av endringer i det lokale arbeidsmarkedet. Det er innenlands netto flytting som er utgangspunktet.

Metoden illustreres i figur 13. Det er en klar og positiv sammenheng mellom netto innflytting til en region og vekst i arbeidsplasser. En enkel regresjonsanalyse, som vist i diagrammet, viser at endringer i antall arbeidsplasser i en region forklarer nesten 48 prosent av variasjonene i netto innflytting³. Dersom en region har en vekst på 1 prosent i antall arbeidsplasser, vil dette statistisk føre til en netto innflytting på nesten en halv prosent.

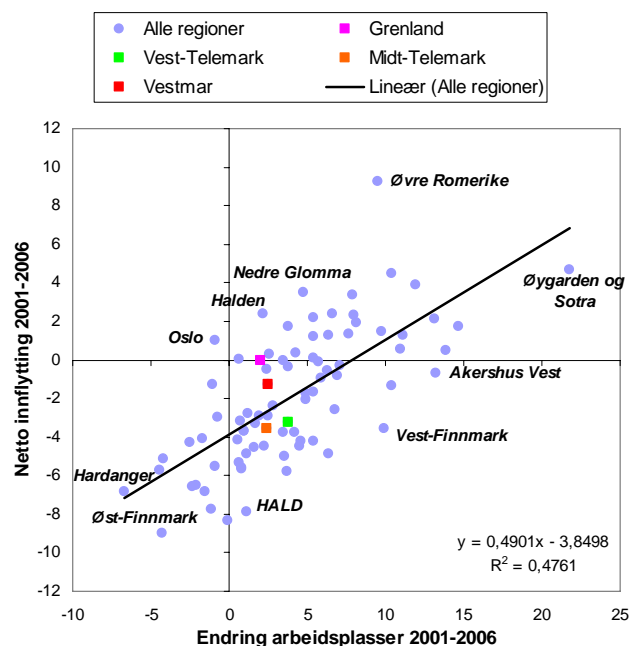
Dette betyr samtidig at 52 prosent av flyttemønsteret skyldes andre forhold enn arbeidsmarkedet. Enkelte regioner er mer attraktive enn andre, og trekker til seg folk av andre årsaker enn arbeid. Denne stedlige attraksjonen kan vi måle som den vertikale avstanden mellom regionens plassering i diagrammet, og den avtegnede forventningslinjen.

I figur 14 er attraksjonsindeksen for regionene på Østlandet vist. Attraksjonsindeksen er differansen mellom faktisk netto innflytting og forventet innflytting ut fra endringer i antall arbeidsplasser i regionen (forventningslinjen i figur 13).

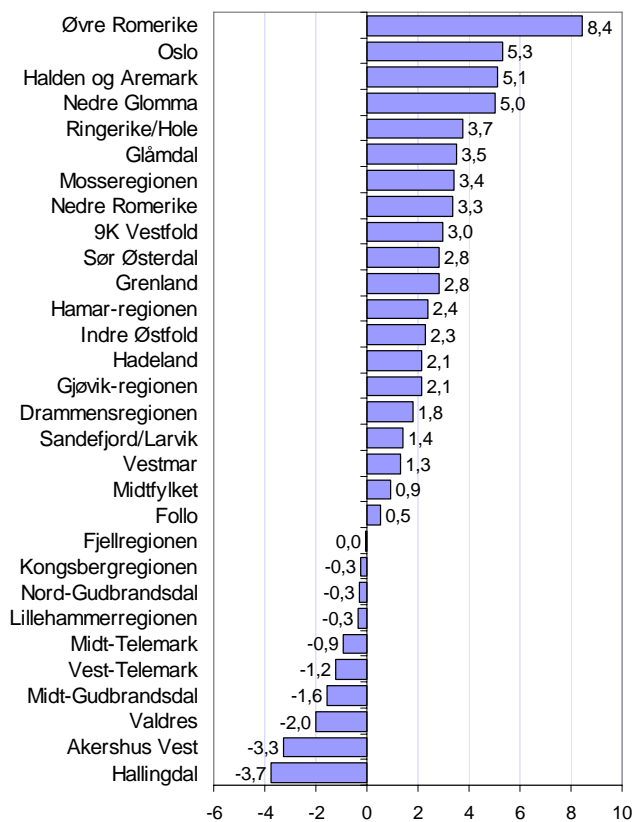
De mest attraktive regionene i Norge er Øvre Romerike, Oslo, Halden og Aremark og Nedre Glomma.

I Telemark er Grenland og Vestmar attraktive. Dette er regioner som har hatt relativt svak vekst i arbeidsplassene, men som likevel har lite utflytting.

Midt- og Vest-Telemark er lite attraktive. I disse regionene har det vært relativt høy netto utflytting.

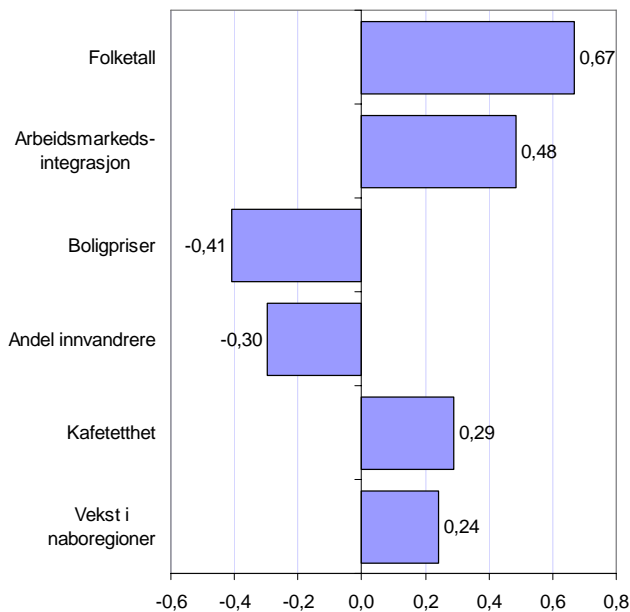
Figur 13: Sammenhengen mellom netto innflytting og vekst i arbeidsplasser for regionene i Norge.

Figur 14: Attraksjonsindeksen for regionene på Østlandet - periode 2001-2006.

Hva forklarer regional attraktivitet?

Data fra alle regioner i Norge er analysert for å forklare flyttestrømmene. Det ble funnet seks forhold som er signifikante. Disse forholdene, sammen med arbeidsmarkedet, forklarer 78 prosent av flyttestrømmene mellom regionene.

Figur 15: Forhold, i tillegg til endring i antall arbeidsplasser, som har signifikant forklaringskraft for regionenes flyttemønstre. Figuren viser justert betaverdi.

Regioner med stor **befolkning** trekker til seg innflyttere.

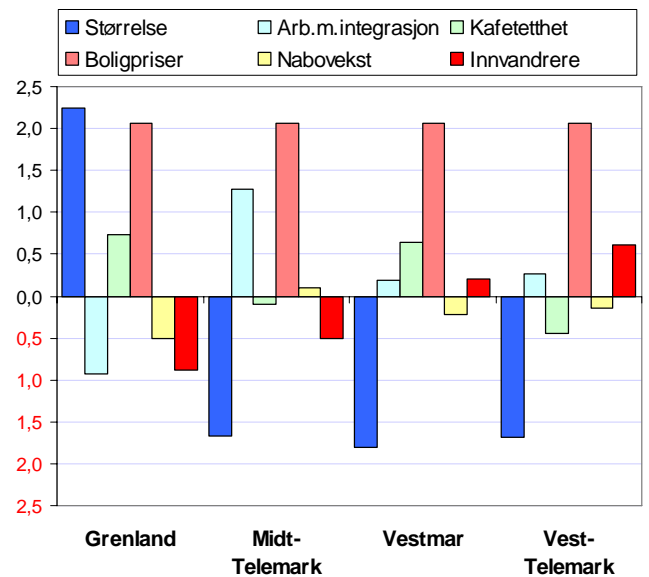
Arbeidsmarkedsintegrasjon er et mål for hvor stor andel pendlere det er i regionen. Dette gir et mål for pendlingsmulighetene til innbyggerne. Det er positivt for flyttingen å ha høy arbeidsmarkedsintegrasjon med naboregionene.

Høy **kafetetthet** er også positivt.

Høye **boligpriser** presser potensielle innflyttere ut.

Vekst i arbeidsplasser i naboregioner er positivt.

Høy **andel innvandrere** er negativt. Dette skyldes nok at innvandrere er mer tilbøyelig til å flytte enn andre.

Figur 16: Statistisk bidrag til nettoflytting i regionene i Telemark.

I figuren over ser vi hvilket statistisk bidrag den enkelte region i Telemark får fra de ulike forklaringsfaktorene.

I Telemark er Grenland en stor region, hvor størrelsen på folketallet isolert sett bidrar med netto innflytting på 2,2 prosent. De andre regionene er små, og taper innflyttere på det.

I Telemark er det Midt-Telemark som har høyest arbeidsmarkedsintegrasjon, noe som statistisk sett skulle bidratt til netto innflytting på 1,3 prosent i perioden.

Grenland og Vestmar har høyere kafetetthet enn gjennomsnittet, og tjener innbyggere på dette.

Telemark har de laveste boligprisene i landet. Dette skulle isolert sett tilsi en netto innflytting på 2,1 prosent.

Når det gjelder vekst i arbeidsplasser i naboregioner, har Midt-Telemark et positivt bidrag, de andre regionene negativt.

Grenland og Midt-Telemark har høy innvandrersandel og får høyere utflytting på grunn av dette.

Attraktivitetsbarometeret for kommuner

Attraktivitetsbarometeret for kommuner baserer seg på samme metodikk som for regioner i forrige kapittel. Metoder og data er imidlertid forbedret noe. Dette er den første presentasjonen av attraktivitet for kommuner.

Vi finner tilsvarende sammenheng mellom nettoflyttingen og endring i antall arbeidsplasser i kommunene i Norge som vi gjorde for regionene. Sammenhengen på kommunenivå er imidlertid svakere enn for regioner. For en enkelt kommune vil sammenhengen mellom innflytting og arbeidsplassvekst være svakere, fordi det er kortere vei å pendle mellom kommuner enn regioner. Mens en prosent vekst i arbeidsplasser fører til innflytting på omtrent en halv prosent for regioner, vil tilsvarende vekst føre til omtrent en kvart prosent for kommuner. Ettersom det er mange små kommuner, blir det også mer statistisk støy som følge av tilfeldigheter.

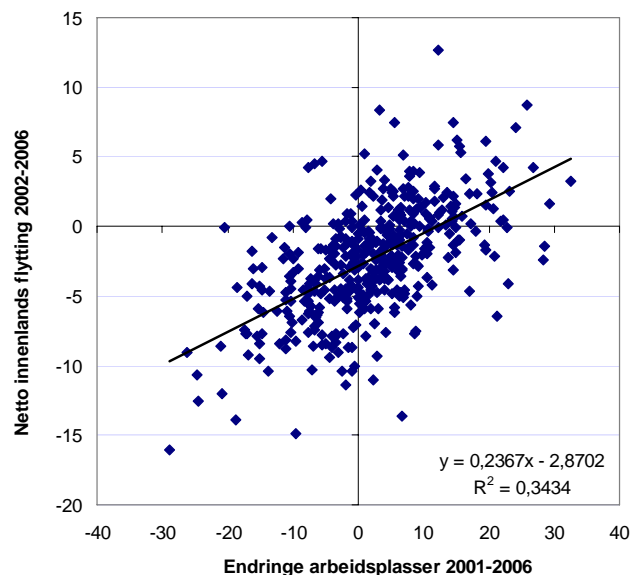
De mest attraktive kommunene i Norge

En rangering av kommunene i Norge med hensyn til attraktivitetsindeksen, viser at Ullensaker i Akershus er mest attraktiv, fulgt av Sørum (Akershus) og Marker (Østfold). Attraktivitetsindeksen er differansen mellom faktisk netto innenlands innflytting og forventet, dvs den vertikale avstanden mellom kommunen og forventningslinjen i figur 17.

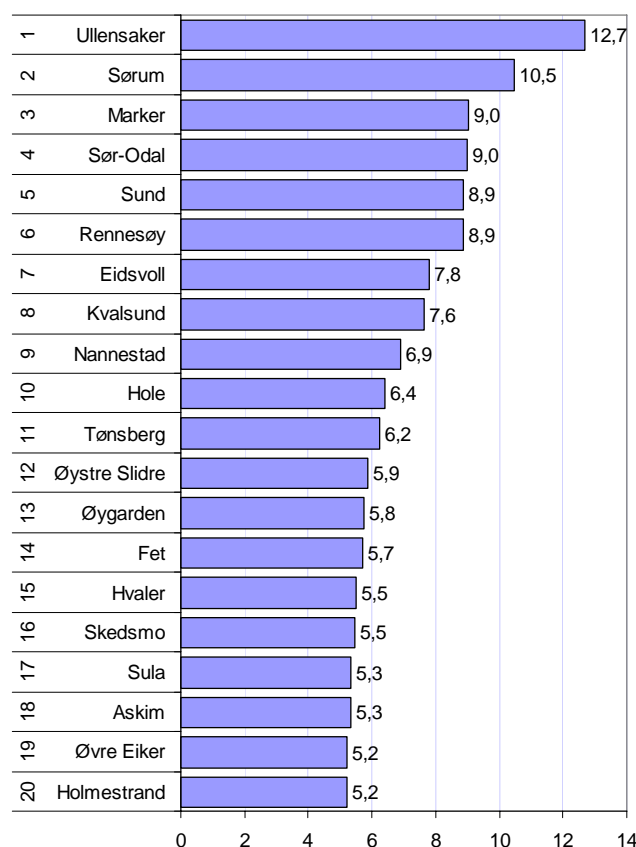
Seks av de 20 mest attraktive kommunene er i Akershus, mens Østfold har tre kommuner med på denne lista. Hordaland, Buskerud og Vestfold har to kommuner hver.

De fleste av kommunene som er blant de mest attraktive, ligger inntil større vekstsentra. Mange kommuner ligger nær Oslo, og har stor pendling til Oslo. Rennesøy ligger nær Stavanger mens Øygarden og Sund ligger nært Bergen. Kvalsund ligger inntil Hammerfest og Alta. Sula ligger inntil Ålesund.

Tønsberg skiller seg ut, ved å ikke synes å lene seg til vekstimpulser fra sterke naboer.

Figur 17: Sammenhengen mellom nettoflytting og endring i arbeidsplasser i kommuner i Norge.

Figur 18: Attraktivitetsindeksen for kommuner, de 20 beste kommunene i Norge, periode 2002-2006.

Attraktivitet - kommunene i Telemark

I figur 19 viser vi de samme data som i figur 16, men nå er kommunene i Telemark markert med rødt.

Vi ser at det er kun to kommuner i Telemark som har netto innflytting i perioden; Porsgrunn og Siljan. Skien og Seljord hadde balanse mellom inn- og utflytting i perioden. De andre kommunene i Telemark hadde netto utflytting. Tinn kommune hadde høyest netto utflytting, med 8,3 prosent.

Ingen av kommunene i Telemark hadde spesielt store endringer i arbeidsplasser eller spesielt store utslag på nettoutflytting. Det ser vi ved at kommunene i Telemark "klumper" seg omtrent i sentrum. Seljord hadde sterkest vekst i arbeidsplasser med 12,3 prosent, mens Nome hadde sterkest nedgang med 5,7 prosent. Tinn der den kommunen som skiller seg mest ut, ved å ha ganske stor netto utflytting i perioden.

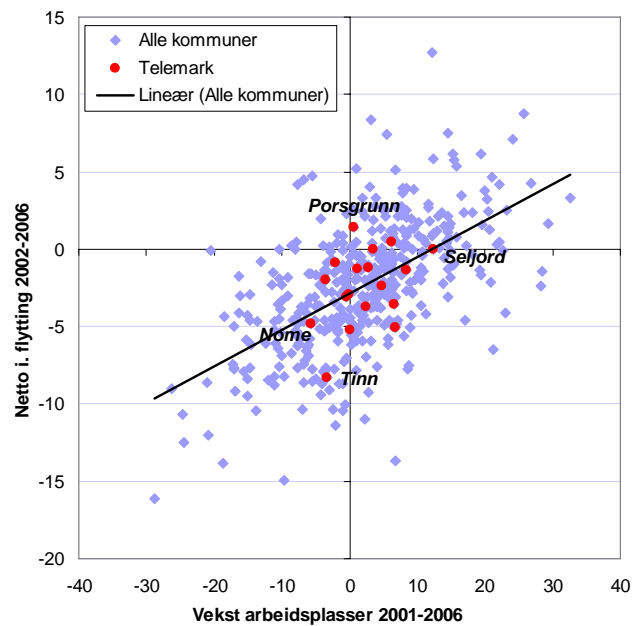
I figur 20 har vi rangert kommunene i Telemark med hensyn til attraktivitetsindeksen. Denne indeksen viser differansen mellom faktisk netto innenlands innflytting og forventet innflytting basert på arbeidsplassveksten. Dette tilsvarer den vertikale avstanden mellom kommunens plassering i figur 19 og forventningslinjen.

Porsgrunn skårer høyest av kommunene i Telemark på attraktivitetsbarometeret. Kommunen hadde netto innflytting på 1,4 prosent i perioden, til tross for at veksten i arbeidsplassene var bare 0,6 prosent. Dette plasserer kommunen som nr 39 av kommunene i Norge.

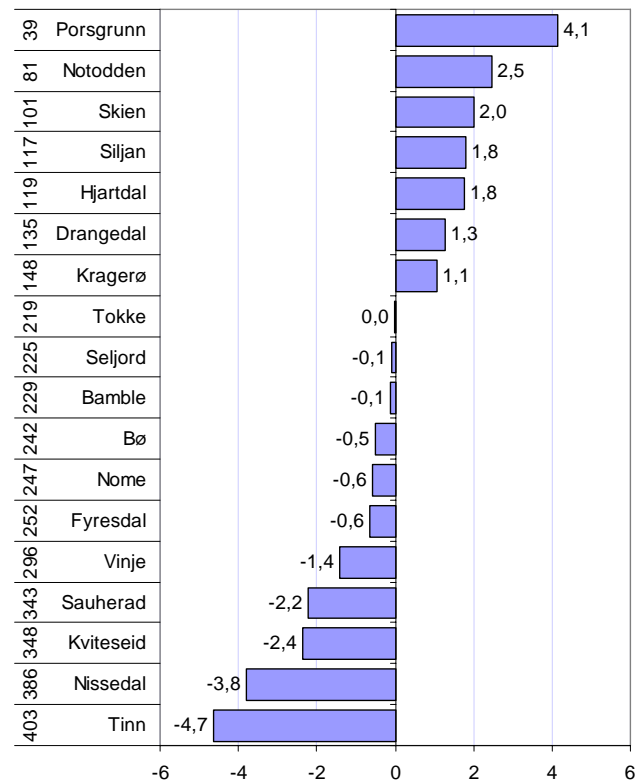
Også Notodden, Skien, Siljan, Hjartdal, Drangedal og Kragerø framstår som attraktive.

Tinn og Nissedal har lavest attraktivitet. Tinn er rangert som nr 403 av de 431 kommunene i landet.

Syv av 18 kommuner i Telemark blir klassifisert som attraktive. Dette korresponderer godt med resultatene fra regionenes attraktivitet, der to av fire regioner var attraktive.

Figur 19: Sammenhengen mellom nettoutflytting og endring i arbeidsplasser i kommuner i Norge og Telemark.

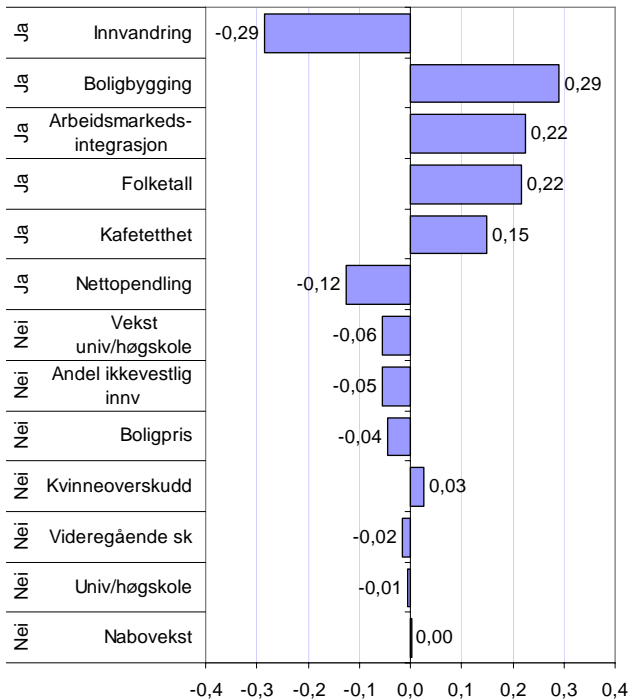

Figur 20: Attraktivitetsindeksen for kommuner i Telemark, periode 2002-2006. Tallene til venstre angir rangering på attraktivitetsbarometeret blant de 431 kommunene i Norge.

Hva forklarer attraktivitet i kommunene?

Kommunenes attraktivitet er analysert sammen med en rekke andre kjennetegn ved kommunene, for å forsøke å forklare variasjonen i attraktivitet.

Resultatene av denne statistiske analysen er vist i figur 21.

Figur 21: Sammenheng mellom ulike forklaringsfaktorer og nettoutflytting, justerte betaverdier. Forhold som har signifikant betydning er markert med "ja" til venstre i figuren.

Innvandring. Kommuner med høy innvandring i perioden har lavere attraktivitet. Forklaringen på dette er antakelig at mange distriktskommuner med synkende folketall har hatt høy innvandring i perioden. Innvandrerne er imidlertid svært mobile, og flytter ofte fra den kommunen de innvandrer til. Statistisk sett fører 100 innvandrere i perioden til netto utflytting på 73.

Boligbygging. Det er en klar positiv sammenheng mellom boligbygging og innflytting. Årsaks-sammenhengene her går antakelig begge veier. Høy innflytting fører til økt boligbygging, men kommunens tilrettelegging for boligbygging vil også kunne bety høyere innflytting. Det siste vil antakelig være mest merkbart i pressområder.

Arbeidsmarkedsintegrasjon er positivt for attraktiviteten. Kommuner som har gode pendlingsmuligheter er mer attraktive.

Størrelsen på **folketallet** er i seg selv attraktivt. Folkerike kommuner trekker til seg innflyttere.

Høy **kafetetthet** er positivt for attraktiviteten.

Nettoppendling virker negativt. Dette betyr at kommuner med høy netto utpendling har en tendens til å være mer attraktive. Dette er noe overraskende, ettersom kommuner med netto innpendling har overskudd på arbeidsplasser. Rent intuitivt skulle en forvente at slike kommuner trekker til seg nye innbyggere. En forklaring på dette er at kommuner med underskudd på arbeidsplasser kan sies å ha overskudd på folk. Dette overskuddet har kommunen opparbeidet seg over tid, kanskje nettopp fordi det er attraktivt å bosette seg der.

Forhold som ikke har forklaringskraft er vekst i universitet/høgskoler, andel ikke-vestlige innvandrere, boligpriser, kvinneoverskudd (i alder 20-40 år), videregående skoler eller høgskoler/universitet og arbeidsplassvekst i nabokommuner.

Analysen på kommunenivå ga noe andre resultat enn analysen på regionnivå. På regionnivå var boligprisene signifikante, mens boligbygging ikke ga signifikans. Dette kan tolkes som at boligbyggingen er viktig for hvilken kommune i en region innflyttingen kommer.

Arbeidsplassvekst i nabokommuner er ikke signifikant når vi analyserer på kommunenivå. For regioner var arbeidsplassvekst i naboregioner viktig. Når vi ikke får utslag for nabovekst på kommunenivå, kan det skyldes at vi må veie veksten i nabokommuner med pendlingsandelen. Dermed vil den positive effekten av nabovekst bli fanget opp av arbeidsmarkedsintegrasjonen.

Ellers er det overraskende at det ikke er mulig å finne positive effekter av utdanningsinstitusjoner. Verken nivået eller veksten i universitet/høgskolesektoren viser tegn til å påvirke flyttestrømmene.

I regionanalysen var ikke innvandringen med som forklaringsfaktor. Dermed ble den negative effekten av høy andel ikke-vestlig innvandrere i befolkningen overvurdert. Kommuneanalysen viser at det er *innvandringen* som har betydning, ikke *andelen innvandrere* i befolkningen.

Uforklart attraktivitet

Ut fra verdiene på de signifikante forklaringsfaktorene kan vi beregne forventet netto innflytting til kommunene.

I figur 22 er denne sammenhengen vist for kommunene i Norge, med telemarkskommunene uthevet. De signifikante forklaringsfaktorene forklarer omtrent 70 prosent av variasjonene mellom kommunene når det gjelder nettoflytting.

Dette betyr at det fremdeles er faktorer som vi ikke kjenner, som forklarer 30 prosent av flyttemønstrene. Med bruk av denne modellen kan vi identifisere kommuner som har stort avvik fra forventet nettoflytting. Kjennetegn ved disse kommunene kan gi oss en pekepinn på viktige forklaringsfaktorer som vi kan analysere senere, eller spesielle forhold i enkeltkommuner som får flyttemønstrene til å bli "mot normalt".

I Telemark er det faktisk Seljord som har høyest forventet netto innflytting. Porsgrunn har høyest faktisk netto innflytting, og vi ser at innflyttingen er høyere enn forventet. Fyresdal har høyest forventet utflytting, men har likevel langt lavere netto utflytting enn forventet. Tinn har størst netto utflytting, men utflyttingen er likevel bare litt større enn forventet.

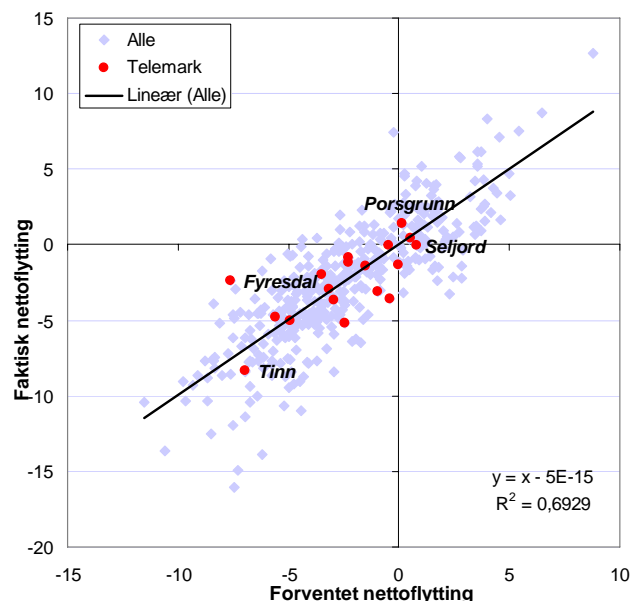
I figur 23 har vi rangert kommunene i Telemark etter avvik fra forventet flytting.

Fyresdal skiller seg skarpt ut, gjennom å ha betydelig bedre flyttebalanse enn forventet. Fyresdal har den nest største positive differansen av alle kommunene i landet. Her har nettoflyttingen vært 5,2 prosent bedre enn forventet i perioden. Fyresdal har gjennomført en spesiell satsing på innflytting, gjennom å stimulere til innvandring fra Nederland. Dette har ført til at kommunen har høy innvandring, og disse ser ut til å ha blitt i kommunen.

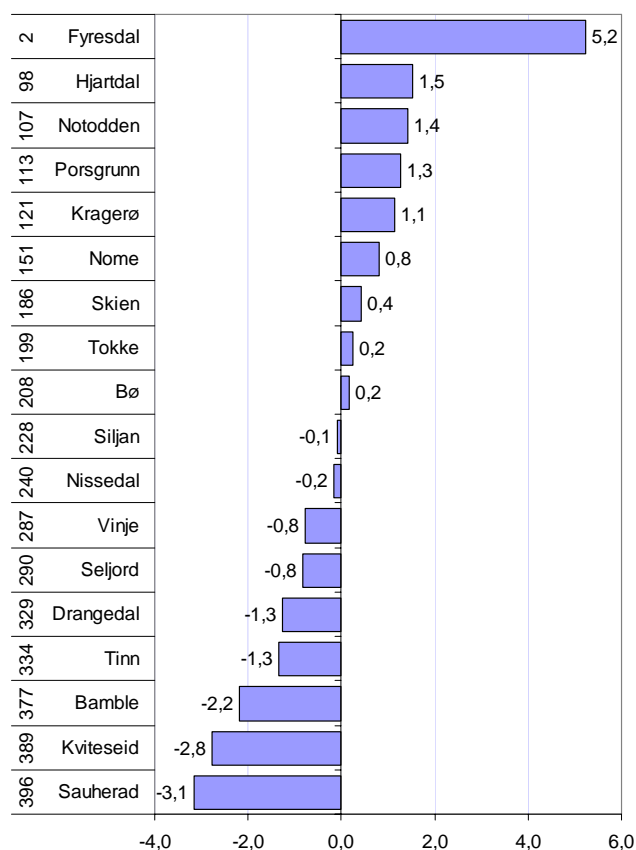
Kommuner som Hjartdal, Notodden, Porsgrunn og Kragerø har alle mer enn en prosent bedre flyttebalanse enn forventet.

Sauherad, Kviteseid og Bamble har størst negativ differanse.

Ni av 18 kommuner i Telemark dvs halvparten, har positiv differanse.

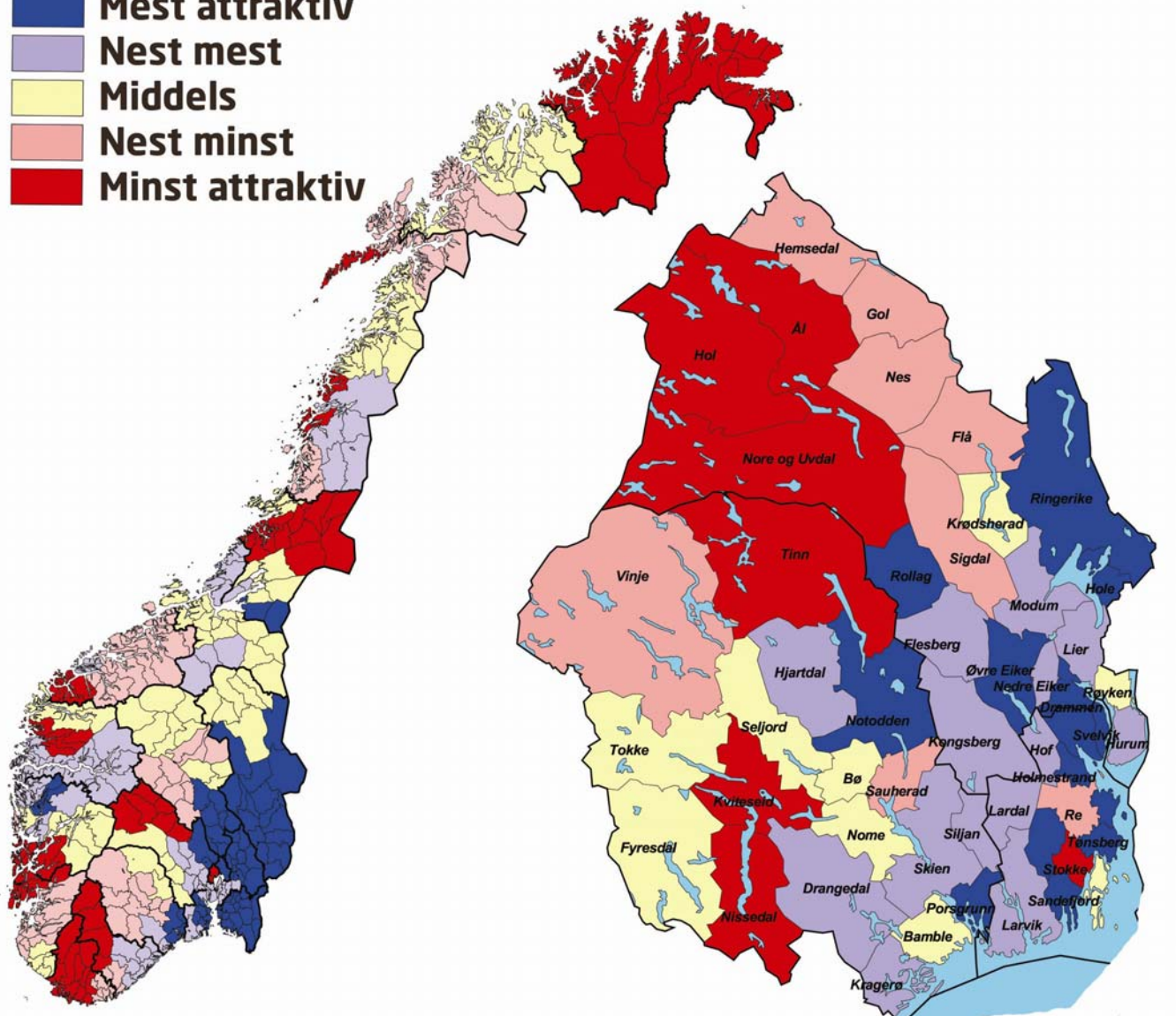
Figur 22: Sammenhengen mellom faktisk innenlands nettoflytting og forventningen basert på de signifikante forklaringsfaktorene.

Figur 23: Differanse mellom faktisk og forventet netto innenlands flytting basert på de signifikante forklaringsfaktorene. Tallene til venstre er rangering mht uforklart attraktivitet.

Kart attraktivitetsbarometer

- Mest attraktiv**
- Nest mest**
- Middels**
- Nest minst**
- Minst attraktiv**

Figur 24: Attraktivitetsbarometeret for regioner i Norge, og kommuner i BTV.

Attraktivitetsbarometeret for regioner viser at det er en høy konsentrasjon av attraktive regioner på Østlandet. Akershus Vest, Asker og Bærum, skiller seg sterkt ut her med å være blant de minst attraktive. Mange av de mest attraktive regionene finner vi øst og nord for Oslo.

I kartet med attraktivitetsbarometeret for kommuner, ser vi at kommunene nærmest Oslo i stor grad er blant de attraktive, mens distriktskommunene kommer ut med lav attraktivitet.

Grenland er blant de mest attraktive regionene, mens Vestmar er i nest beste kategori. Vest- og Midt-Telemark er blant de nest dårligste.

I Telemark er Porsgrunn og Notodden blant de mest attraktive, mens Nissedal, Kviteseid og Tinn er blant de minst attraktive. Felles for Notodden og Porsgrunn er at de har hatt en ganske svak utvikling i antall arbeidsplasser. Attraktiviteten gjør at de i stor grad holder på folkene, men den svake arbeidsplassutviklingen gjør at de ikke har stor innflytting.

Bø har hatt den beste befolkningsutviklingen, men dette skyldes at kommunen har hatt fødselsoverskudd og stor innvandring fra utlandet. Til tross for at arbeidsplassutviklingen i Bø har vært god, vinner ikke kommunene innbyggere fra andre deler av landet.

Arbeidsplasser

I dette kapitlet presenteres tall for utvikling av antall arbeidsplasser⁴. Datagrunnlaget er registerbasert sysselsettingsstatistikk fra SSB.

Antall arbeidsplasser i Telemark sank fra 2000 til 2003. Hele nedgangen skjedde i privat sektor. I det offentlige økte antall arbeidsplasser i denne perioden.

Etter 2003 har antall arbeidsplasser økt ganske sterkt. Økningen var sterkest i privat sektor, og i 2006 var antall arbeidsplasser i Telemark kommet opp i 75 168, en økning på 1235 arbeidsplasser fra nivået i 2000. Dette tilsvarer en økning på 1,7 prosent. Privat sektor hadde 50 627 arbeidsplasser i 2006. To av tre arbeidsplasser i Telemark er dermed i privat sektor.

I figur 26 er årlig vekst i arbeidsplasser vist for fylkene for 2006, og gjennomsnittlige vekstrater i de siste fem årene.

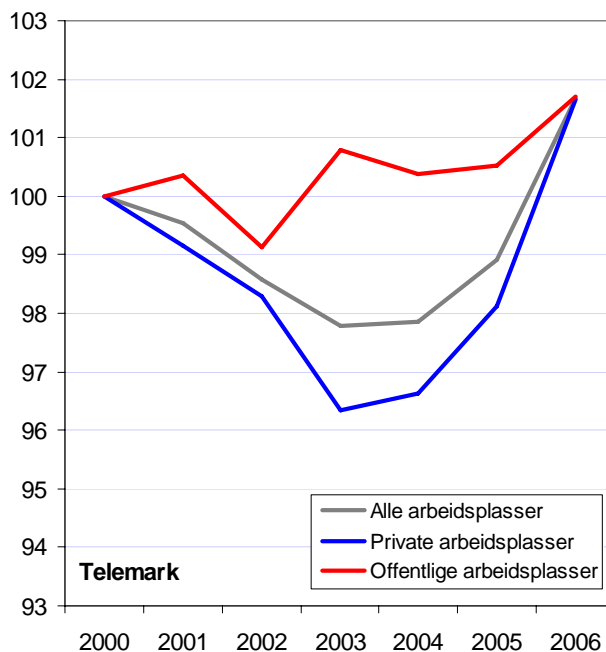
Figuren illustrerer tydelig den sterke økonomiske veksten som er i Norge. Alle fylkene hadde vekst i antall arbeidsplasser i 2006. Rogaland hadde høyest vekst i 2006, med en vekst på over seks prosent. Sogn og Fjordane hadde den laveste veksten med 1,1 prosent.

Vest-Agder har høyest vekst når vi ser på den siste femårsperioden. Den gjennomsnittlige årlige veksten fra 2001 til 2006 var på 2,2 prosent.

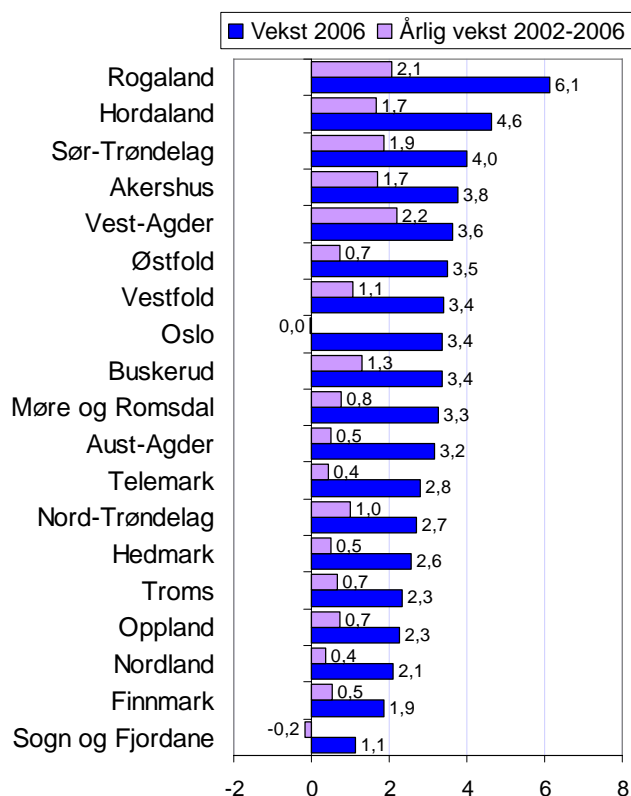
Sogn og Fjordane er det eneste fylket med nedgang i antall arbeidsplasser fra 2002 til 2006.

I Telemark økte antall arbeidsplasser med 2,8 prosent i 2006. Dette er litt under middels av fylkene.

I de siste fem årene har den gjennomsnittlige vekstraten vært på 0,4 prosent. Det er bare Oslo og Sogn og Fjordane som har lavere vekst i denne perioden.

Figur 25: Antall arbeidsplasser i Telemark i privat og offentlig sektor, indekstert slik at 2000 = 100.

Figur 26: Vekst i antall arbeidsplasser i 2006, samt årlige vekstrater i perioden 2002-2006.

Arbeidsplassutvikling i bransjer

I de siste årene har det skjedd store strukturelle endringer i bransjesammensetningen. Noen bransjer har hatt sterk vekst, mens andre har hatt nedgang.

I Telemark er det forretningsmessig tjenesteyting som har hatt den desidert sterkeste veksten. Denne bransjen omfatter også databransjen, som har hatt sterk vekst i fylket. Også annen personlig tjenesteyting har hatt sterk vekst. Veksten i de tjenesteytende næringene i Telemark har vært sterkere enn i landet ellers.

Bygg og anlegg og handel har hatt moderat vekst de siste årene.

Bransjene transport, hotell og restaurant og industri har hatt nedgang i antall arbeidsplasser i Telemark. Industrien har sterkeste nedgang. Her har mer enn 20 prosent av arbeidsplassene forsvunnet siden 2000. Nedgangen i industrien i Telemark er langt sterkere enn nedgangen i industrien på landsbasis.

Strukturelle endringer i Telemark

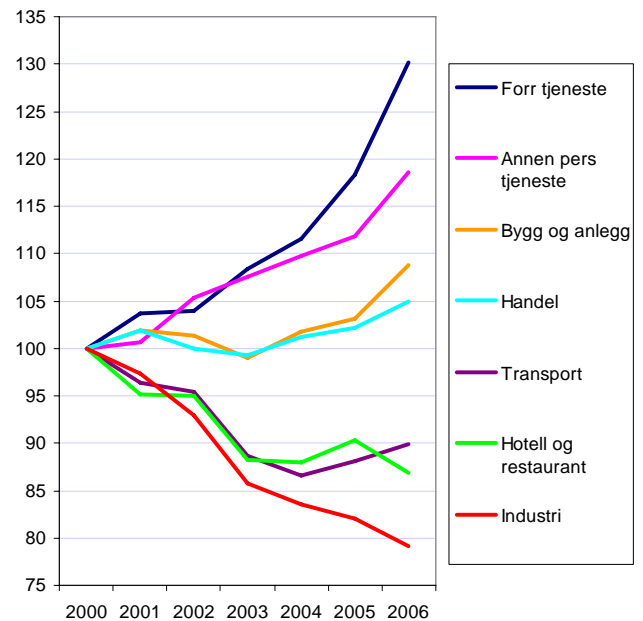
I figur 28 har vi sett på endringene i antall arbeidsplasser i de ulike næringene i absolutte tall,

Vi ser at veksten i antall arbeidsplasser i forretningsmessig tjenesteyting er størst, også i absolutte tall. Det ble 663 nye arbeidsplasser i denne bransjen i Telemark i 2006. Gjennomsnittlig vekst de fem siste årene er på omtrent 300.

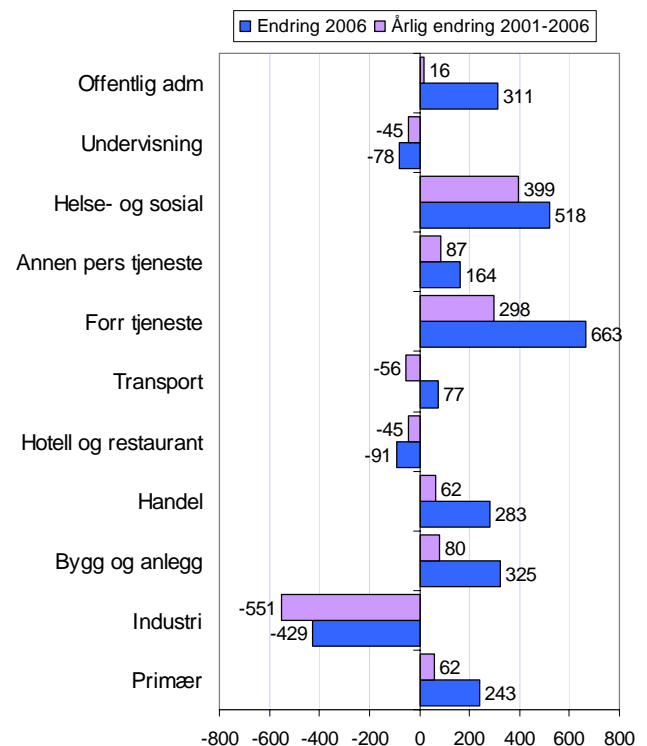
Helse og sosialsektoren er også i sterk vekst. Det ble over 500 nye arbeidsplasser i denne sektoren, og den årlige veksten de fem siste årene er på ca 400.

Også bygg og anlegg, handel og offentlig administrasjon vokste kraftig i 2006.

I industrien forsvant 429 arbeidsplasser i Telemark i 2006. Siste fem år har antallet industriarbeidsplasser i gjennomsnitt sunket med 551 pr år, eller 2756 for hele perioden. Også hotell- og restaurantnæringen i Telemark har tapt arbeidsplasser, både i 2006 og de siste fem årene.

Figur 27: Utvikling av antall arbeidsplasser i Telemark, indekset slik at nivået i 2000 = 100.

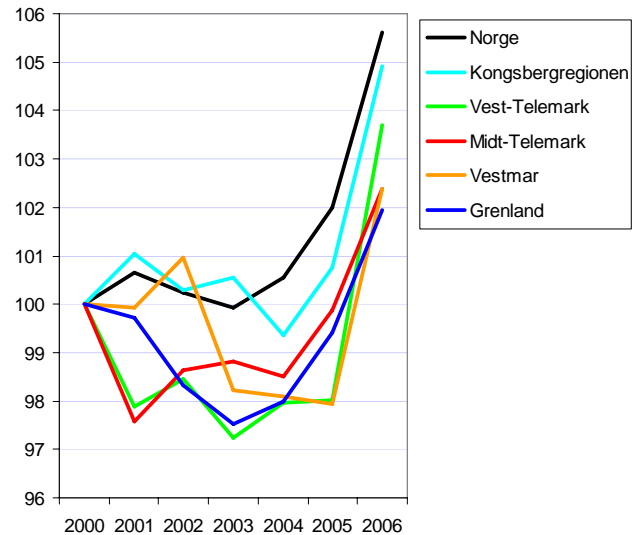
Figur 28: Endring i antall arbeidsplasser fra 2001 til 2006 i ulike bransjer i Telemark.

Arbeidsplassutvikling i regionene

Alle regionene i Telemark hadde vekst i antall arbeidsplasser i 2006. Med den gode veksten det har vært de siste årene, har også alle regionene flere arbeidsplasser i 2006 enn i 2000.

Kongsbergregionen, hvor Tinn og Notodden inngår, hadde sterkest vekst i perioden 2000 til 2006. Her er det nok Kongsberg som drar opp veksten, ettersom Notodden og Tinn har hatt svak vekst. Tar vi dette i betraktning, er det Vest-Telemark som har den sterkeste veksten av telemarksregionene. Veksten i Vest-Telemark har kommet i det siste året.

Utviklingen i Midt-Telemark, Vestmar og Grenland er ganske lik. I disse regionene har det vært omtrent to prosent vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2006.

Figur 29: Utvikling i antall arbeidsplasser i regionene i Telemark, indeksert slik at nivået i 2000=100.

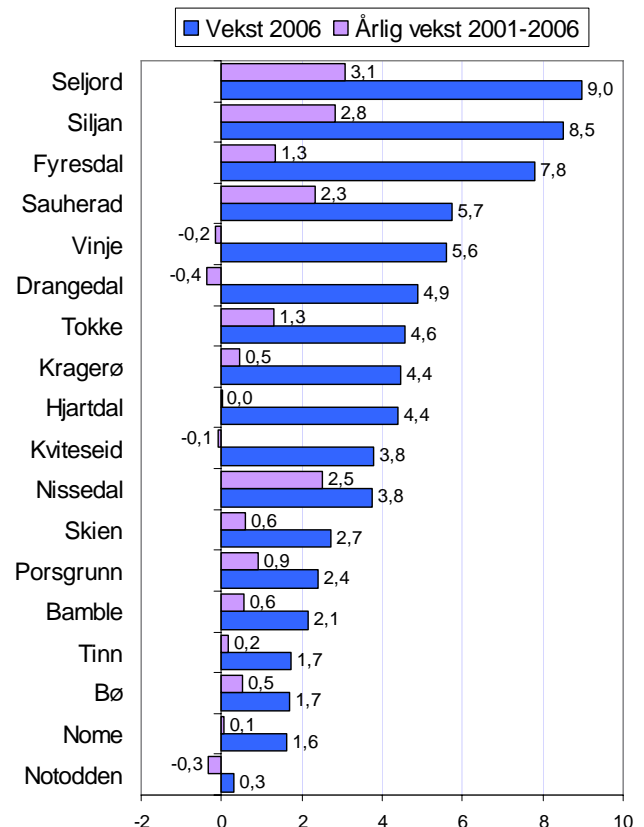
Arbeidsplassutvikling i kommunene

I figur 30 har vi vist arbeidsplassveksten i kommunene i 2006, og årlig vekst i de fem siste årene.

Seljord, Siljan og Fyresdal har hatt sterkest vekst i 2006. Notodden, Nome og Bø har lavest vekst siste år. Samtlige kommuner i Telemark har vekst i antall arbeidsplasser fra 2005 til 2006. De syv kommunene med lavest vekst i 2006, er dessverre også de største kommunene, dermed blir veksten i fylket som helhet beskjeden i forhold til resten av landet.

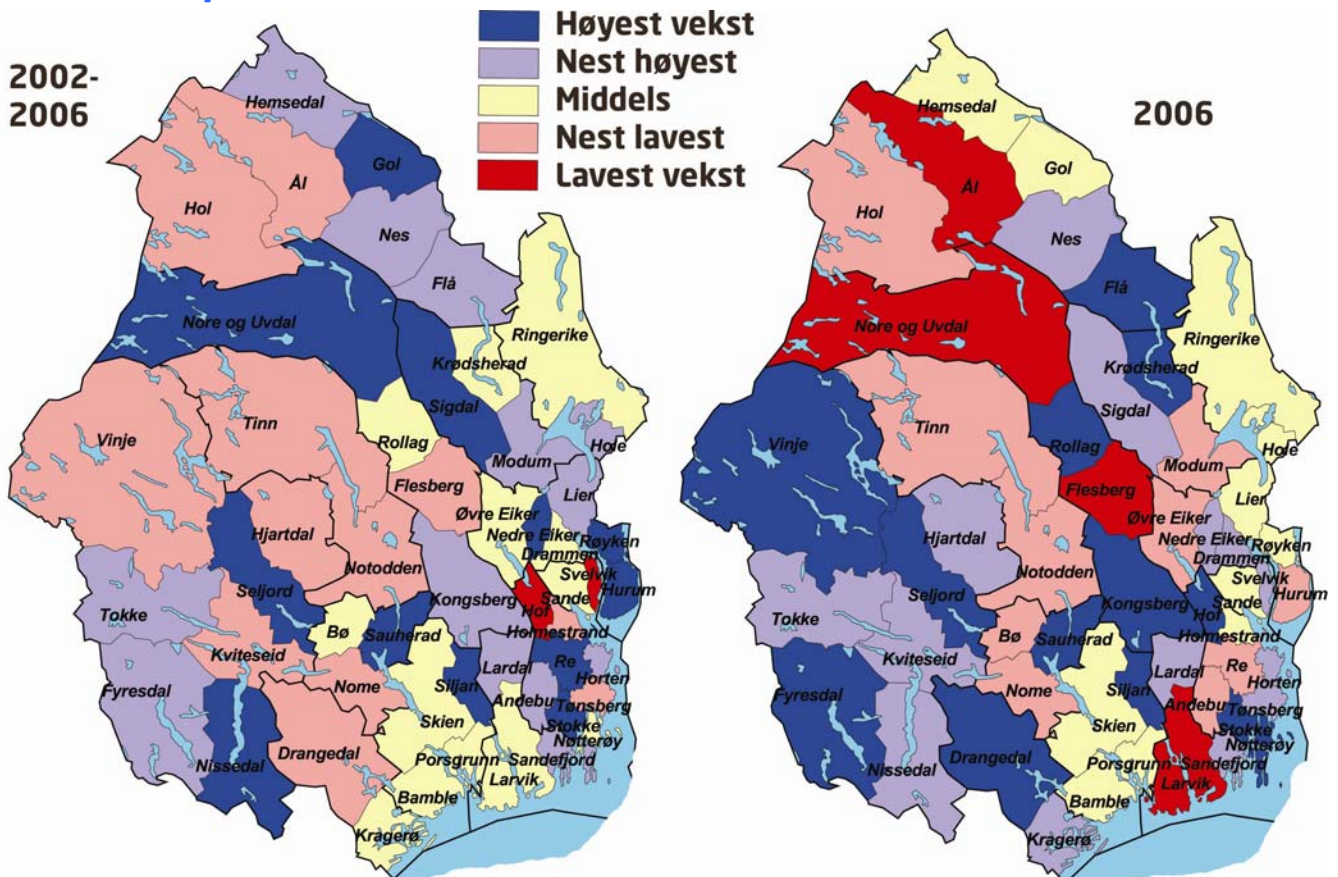
I de fem siste årene, er det Seljord, Siljan, Nissedal og Sauherad som har hatt den sterkeste veksten. Dette er små kommuner, som har relativt liten påvirkning for utviklingen i fylket som helhet.

Fire kommuner har færre arbeidsplasser i 2006 enn i 2000. Det er Vinje, Drangedal, Kviteseid og Notodden.

Figur 30: Prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i 2006, samt årlige vekstrater i perioden 2001-2006.

Kart arbeidsplasser

Figur 31: Vekst i arbeidsplasser, til venstre siste fem år, til høyre i 2006, målt i forhold til alle kommuner i landet.

Når vi ser på arbeidsplassutviklingen de siste fem årene, som vist i kartet til venstre, er det egentlig ingen klare mønstre. Mens befolkningsveksten er vært sentralisert, er arbeidsplassveksten mye mer jevnt fordelt mellom sentrum og periferi. Dette illustrerer viktigheten av attraktivitet i den tiden vi er inne i. Flyttemønstrene er i liten grad påvirket av arbeidsplassutviklingen, men synes å følge andre mønstre.

I 2006 ser vi at Vest-Telemark og Vestmar har en svært god utvikling i antall arbeidsplasser. Dette er regioner som i liten grad har vist stor vekstkraft tidligere.

Telemarkskommunene i midt og øst har relativt svak arbeidsplassutvikling. Både Tinn, Notodden, Bø og Nome har svakere vekst i arbeidsplasser enn landsgjennomsnittet.

Pending

Arbeidstakere pendler i økende grad mellom kommuner og regioner. I dette kapitlet presenteres utviklingen av pendlingsmønstre i regioner og kommuner. Data er hentet fra registerbasert sysselsettingsstatistikk i SSB.

Nettopending i regionene

I figur 32 ser vi nettopending i regionene i BTV-området. Nettopending er antallet sysselsatte som er bosatt i regionen og som pendler ut, fratrukket bosatte utenfor regionen som pendler inn. Her er dette tallet vist som prosent av antall sysselsatte i regionen.

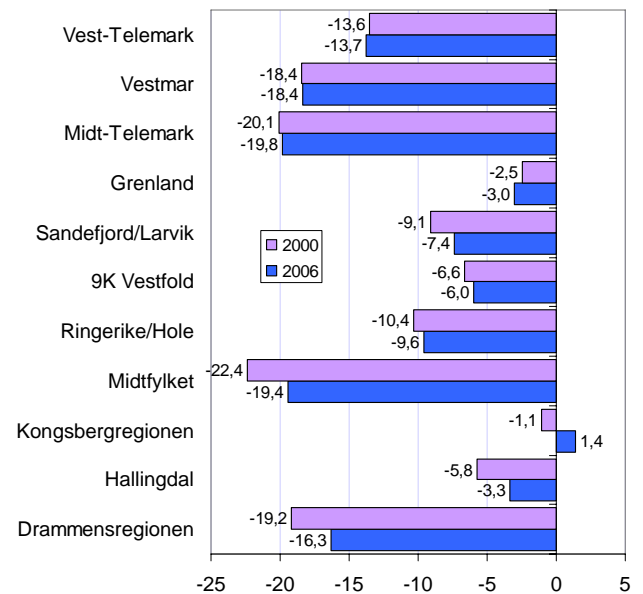
Alle regionene i dette området, unntatt Kongsbergregionen har netto utpendling. Kongsbergregionen har gått fra å ha netto utpendling i 2000 til netto innpendling i 2006. Netto utpendling betyr at regionene har et underskudd på arbeidsplasser.

Pendlingsmønsteret på Østlandet er preget av at Oslo har et stort overskudd på arbeidsplasser, og en innpendling på over 100 000 personer. Dette gjør at de fleste regioner på Østlandet utenom Oslo har netto utpendling.

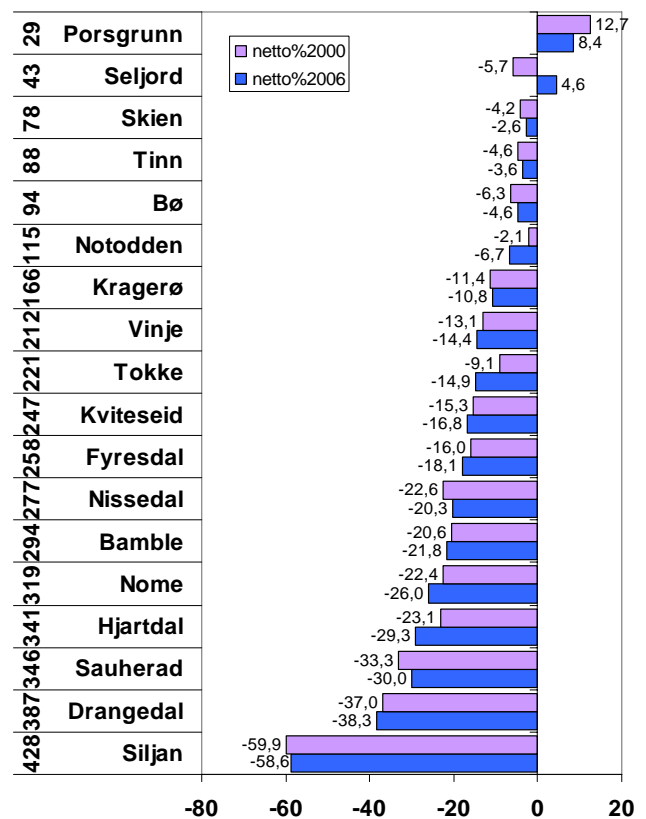
Nettopending i kommunene

Blant kommunene i Telemark er det bare to kommuner med overskudd på arbeidsplasser. Det er Porsgrunn og Seljord. Porsgrunn har mindre overskudd på arbeidsplasser i 2006 enn i 2000. Seljord har gått fra å ha underskudd på arbeidsplasser til overskudd fra 2005, og har i 2006 4,6 prosent flere arbeidsplasser enn sysselsatte. Kommuner som Skien, Tinn, Bø og Notodden har nesten balanse mellom arbeidsplasser og sysselsatte.

Siljan har størst netto utpendling av kommunene i Telemark. Det er bare tre kommuner i landet med større underskudd på arbeidsplasser. Også Drangedal og Sauherad har stor netto utpendling, med over 30 prosent. Vi så imidlertid i kapitlet om attraktivitet, at kommuner med høy netto utpendling er attraktive. Underskudd på arbeidsplasser der dermed ikke nødvendigvis et problem, dersom det er arbeidsmuligheter i nabokommunene.

Figur 32: Nettopending, prosent.

Figur 33: Nettopending, prosent. Tallene til venstre angir kommunens rangering mht nettopending.

Arbeidsmarkedsintegrasjon

Arbeidsmarkedsintegrasjon er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i en region eller kommune er integrert med arbeidsmarkedet utenfor. Vi måler dette ved å summere andelen av sysselsatte som pendler ut med andelen av arbeidsplassene som fylles av personer bosatt utenfor. I kapitlet om attraktivitet så vi at arbeidsmarkedsintegrasjon er en viktig forklaringsfaktor for flyttestrømmene. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon er positivt for innflytting, da det gir innbyggerne større pendlingsmuligheter og flere muligheter for valg av arbeidsplasser.

Vi ser av figur 34 at regioner som Drammensregionen, Midtfylket, Ringerike/Hole og Midt-Telemark har stor arbeidsmarkedsintegrasjon. De tre førstnevnte regionene har mange pendlere til Akershus/Oslo, mens Midt-Telemark har mange pendlere til Grenland.

Grenland og Hallingdal har lav arbeidsmarkedsintegrasjon. Slike regioner er i større grad enn andre avhengig av en positiv utvikling i eget arbeidsmarked.

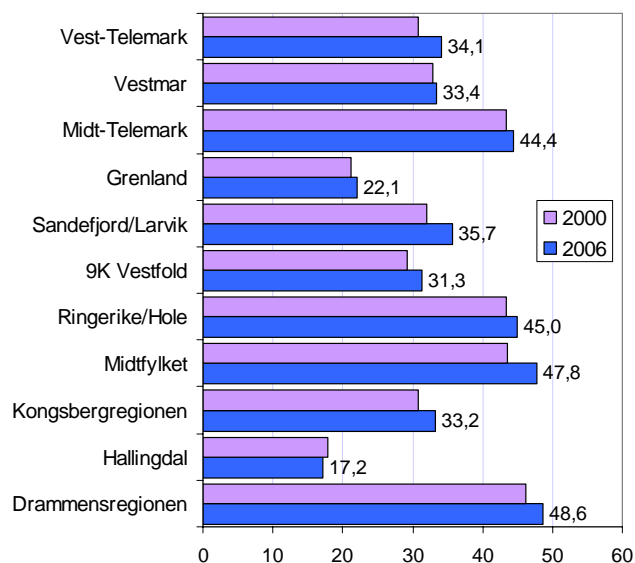
Arbeidsmarkedsintegrasjon i kommunene

I figur 35 viser vi arbeidsmarkedsintegrasjonen i kommunene i Telemark.

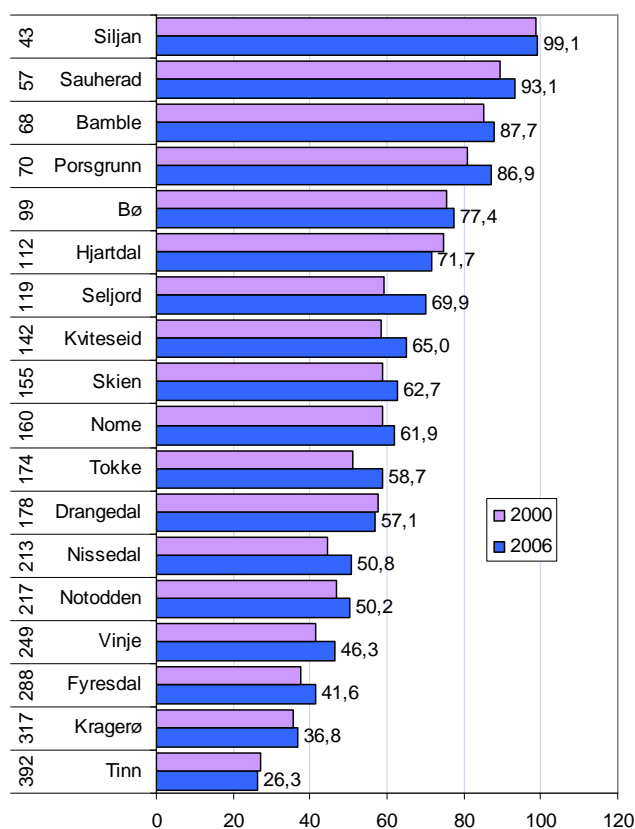
Kommuner som Siljan, Sauherad, Bamble, Porsgrunn og Bø har høy arbeidsmarkedsintegrasjon.

Tinn skiller seg ut med svært lav arbeidsmarkedsintegrasjon. Dette er en av hovedårsakene til at Tinn har så lav attraktivitet, med stor utflytting.

Vi kan også se at nesten alle kommunene har økt arbeidsmarkedsintegrasjon fra 2000 til 2006. Dette viser at befolkningens tendens til å pendle mellom kommuner er økende. Dette gjør at sammenhengen mellom arbeidsplasser og bosetting svekkes. Dermed bli attraktivitet viktigere, på bekostning av arbeidsplasser.

Figur 34: Arbeidsmarkedsintegrasjon, målt ved summen av andel arbeidstakere bosatt utenfor regionen, og andel sysselsatte som arbeider utenfor regionen, prosent.

Figur 35: Arbeidsmarkedsintegrasjon, målt ved summen av andel arbeidstakere bosatt utenfor kommunen, og andel sysselsatte som arbeider utenfor kommunen, prosent.

FoU og SkatteFUNN

SkatteFUNN ble opprettet i 2002, og har blitt den viktigste finansieringsordningen for FoU i små og mellomstore bedrifter. Så langt har omtrent 8600 bedrifter fått godkjent FoU-prosjekter. Bedrifter som får godkjent FoU-prosjekter, får opp til 20 prosent av kostnadene i støtte i form av skattefradrag. Fra 2002 til og med 2006 ble det godkjent FoU-prosjekter for et samlet beløp på over 40 mrd kr. Bedriftenes bruk av SkatteFUNN vil også være en god indikator for næringslivets investeringer i forskning og utvikling, spesielt blant de små og mellomstore bedriftene. Alle data i dette kapitlet er fra SSB.

Oslo er det fylket som er klart størst i volum. Her er det finansiert skattefunnprosjekter til en samlet ramme på ca 8,6 mrd kroner. Rogaland, Hordaland, Akershus og Sør-Trøndelag har også stort volum på skattefunnprosjekter.

Ser vi på samlet beløp pr innbygger, er også Oslo størst, med 15 800 kr pr innbygger i perioden. Sør-Trøndelag, Rogaland og Møre og Romsdal har også relativt høye beløp pr innbygger.

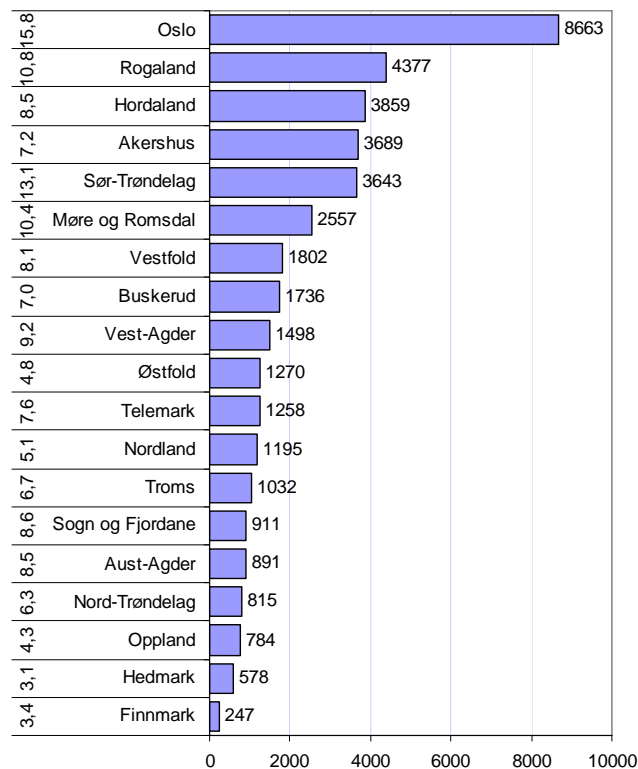
I Telemark er det så langt finansiert FoU gjennom SkatteFUNN til en samlet ramme på 1,2 mrd kr.

FoU-frekvens

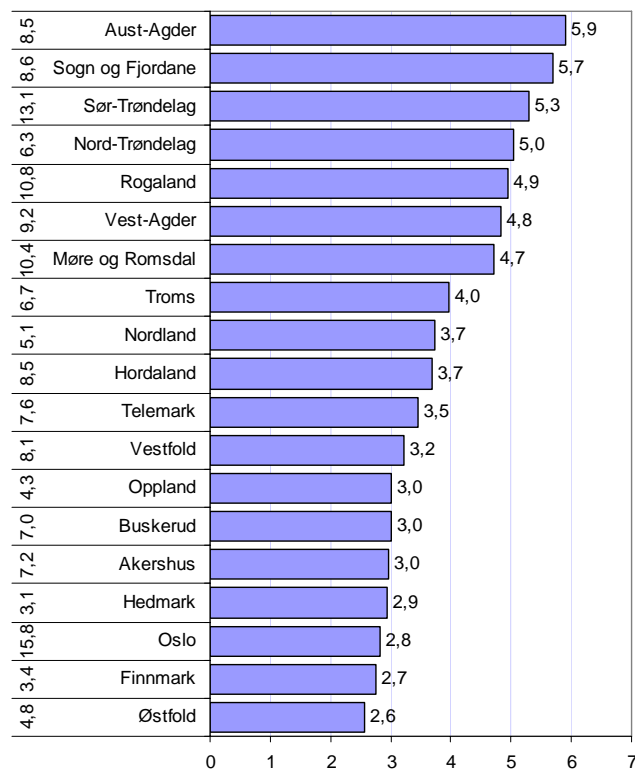
En rangering av fylkene med hensyn til totale beløp til godkjente prosjekter i SkatteFUNN avspeiler i stor grad størrelsen på de ulike fylkene. Vi har derfor sett på hvor stor andel av foretakene som har fått godkjent skattefunnprosjekter i perioden 2002-2005. Her har vi tatt utgangspunkt i alle foretakene som har levert regnskap for 2005. På den måten kan vi få fram hvilke regioner som har utnyttet ordningen i størst grad.

I en slik rangering har Aust-Agder høyest frekvens i bruk av SkatteFUNN fulgt av Sogn og Fjordane og Sør-Trøndelag.

I Telemark har 3,5 prosent av de regnskapspliktige bedriftene brukt SkatteFUNN. Dette er litt lavere enn landsgjennomsnittet på 3,7 prosent.

Figur 36: Samlet beløp, mill kr, til FoU-prosjekter finansiert med SkatteFUNN i perioden 2002-2006. Til venstre vises beløp pr innbygger, 1000 kr.

Figur 37: Andel av aktive regnskapspliktige foretak som har hatt FoU-prosjekt finansiert av SkatteFUNN. Til venstre vises beløp pr innbygger i 1000 kr.

FoU-frekvens i regionene

På kartet til høyre kan vi se på forskjellene mellom regionene i Norge med hensyn til bruk av SkatteFUNN. Regionene på Sør- og Vestlandet, samt Trøndelag har en langt høyere andel av foretakene med i SkatteFUNN enn regionene på Østlandet og Nord-Norge.

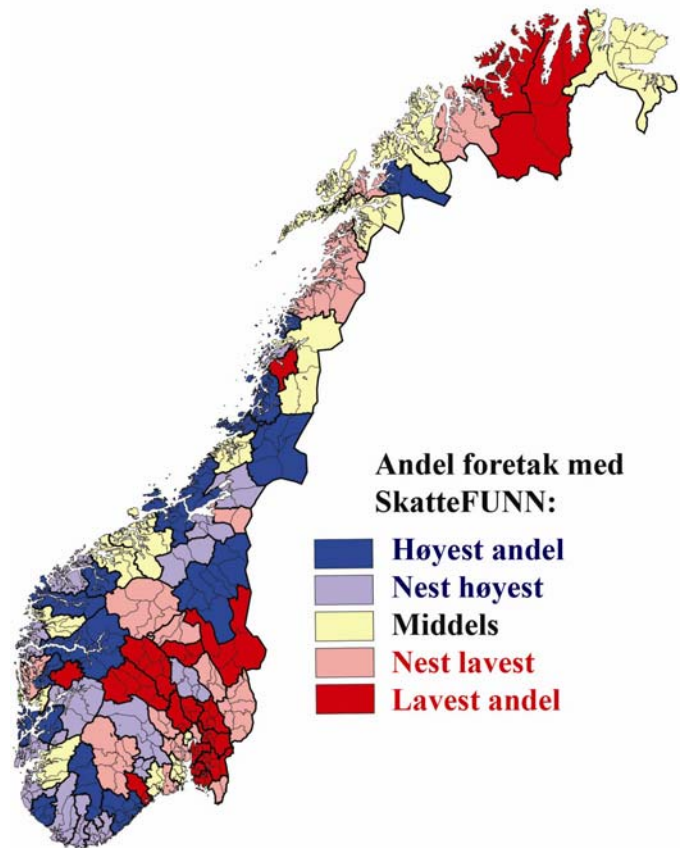
På Østlandet er det bare fem av 30 regioner som har over middels skattefunnfrekvens. I Agderfylkene og Rogaland har alle regionene over middels andel bedrifter med FoU-prosjekt finansiert av SkatteFUNN.

Av regionene på Østlandet er det Fjellregionen som har høyest andel foretak som har fått godkjent prosjekt i SkatteFUNN. Her har 6,4 prosent av alle regnskapspliktige foretak minst ett godkjent prosjekt. Gjennomsnittet for Norge er 3,7 prosent.

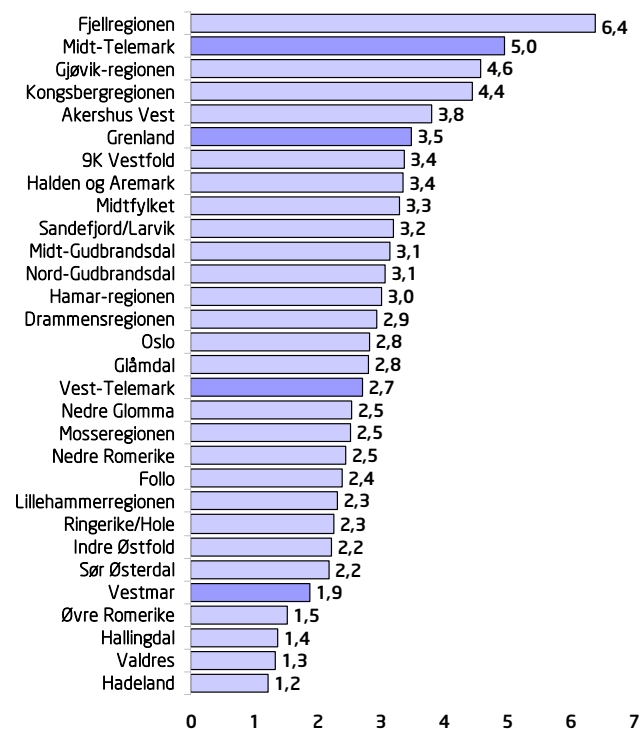
Hadeland har lavest skattefunnfrekvens av alle regionene i landet. Samtidig er dette en av regionene med best lønnsomhet i næringslivet. Høy andel bedrifter med FoU er altså ikke en garanti for vellykkethet. Det er ingen klar sammenheng mellom høy andel FOU-bedrifter og næringslivsindeksen.

Av regionene i Telemark, er det Midt-Telemark som har relativt flest foretak som har brukt SkatteFUNN. Fem prosent av foretakene i Midt-Telemark har gjennomført FoU-prosjekt med bruk av SkatteFUNN.

I Grenland har 3,5 prosent av foretakene brukt SkatteFUNN. Det er litt under landsgjennomsnittet på 3,7 prosent. I Vest-Telemark og Vestmar er andelen foretak med FoU under landsgjennomsnittet.

Figur 38: FoU-frekvens i regionene i Norge.

Figur 39: FoU-frekvens i regionene på Østlandet.

SkatteFUNN i kommunene

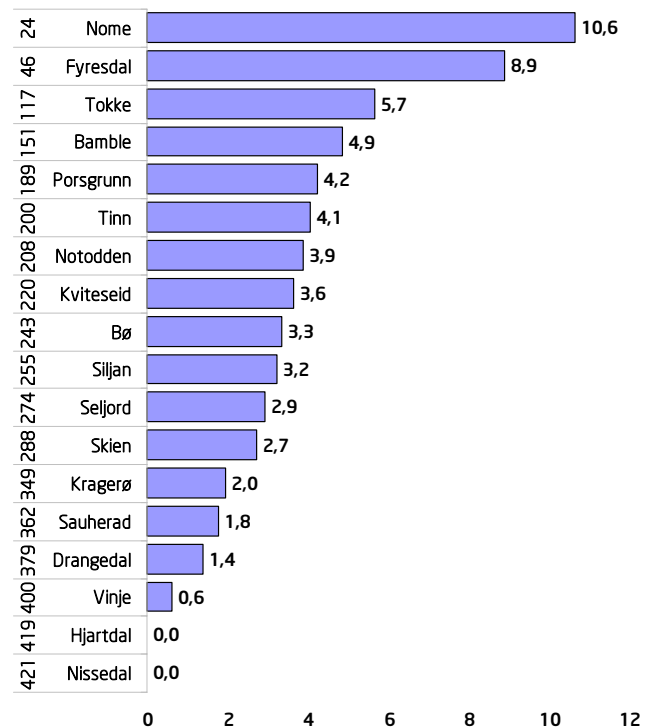
Vi kan også se på frekvensen av foretak som har brukt SkatteFUNN på kommunenivå.

Nome er den kommunen i Telemark hvor høyest andel av bedriftene bruker SkatteFUNN. Mer enn hver tiende, 15 av 141, av de regnskapspliktige foretakene i Nome har hatt FoU-prosjekter finansiert av SkatteFUNN.

Også Fyresdal har stor andel foretak med FoU, men her er antallet foretak med SkatteFUNN fire bedrifter.

Størst antall bedrifter med SkatteFUNN er det i Porsgrunn, som har 57 bedrifter med i ordningen.

Hjartdal og Nissedal har ingen bedrifter som har brukt SkatteFUNN.

Figur 40: FoU-frekvens i kommunene i Telemark. Tallene til venstre er rangering blant kommunene i Norge.

Nyetableringer

Nyetablerte bedrifter er som oftest små, og betyr ikke så mye for sysselsetting og produksjon på kort sikt. Men innovasjon, utvikling og nye mennesker bringes ofte inn i næringslivet gjennom de nye bedriftene. Unge bedrifter vokser dessuten raskere enn gamle. Den langsiktige virkningen av nyetableringer blir dermed viktig. For å sammenlikne regionene er antallet nyregistreringer⁵ i forhold til antall eksisterende foretak i Enhetsregisteret brukt som indikator. Holdingselskap er holdt utenfor.

Antall nyregistrerte foretak har økt de siste årene, i takt med de gode økonomiske tidene. I 2006 ble det registrert nesten 60 000 nye foretak i Enhetsregisteret innenfor de kommersielle foretakstypene. Da er holdingselskaper holdt utenfor. Dette tilsvarte 9,1 prosent av beholdningen av foretak i Enhetsregisteret.

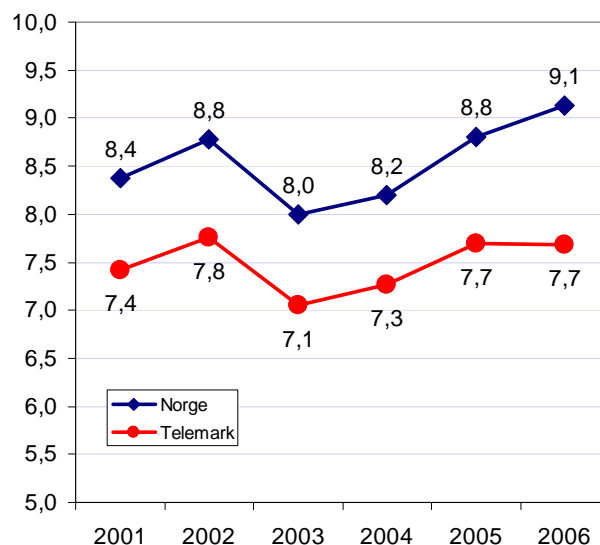
Etableringsfrekvensen i Telemark ligger under landsgjennomsnittet i hele perioden. Avstanden til landsgjennomsnittet er også økende. I 2006 var etableringsfrekvensen i Telemark 7,7 prosent.

Etableringsfrekvens i fylkene

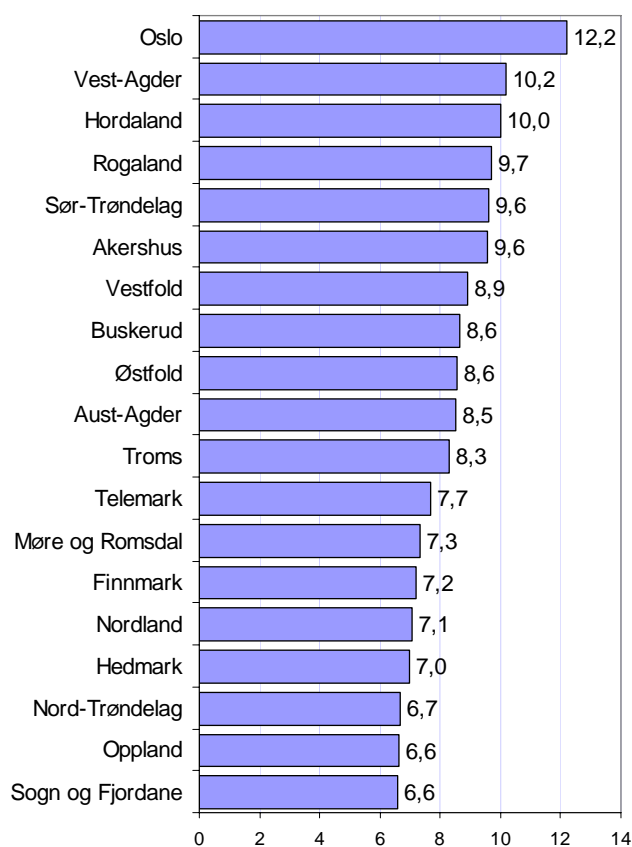
Det er Oslo som har den høyeste etableringsfrekvensen av fylkene i landet. I Oslo ble det registrert 12,2 nye foretak pr 100 eksisterende i 2006. Oslo har langt høyere etableringsfrekvens enn de andre fylkene, og drar opp landsgjennomsnittet ganske kraftig.

Etter Oslo er det Vest-Agder og Hordaland som har høyest etableringsfrekvens.

Telemark er nr 12 av 19 fylker i 2006. Dette er den samme posisjonen som i de fire foregående årene.

Figur 41: Etableringsfrekvens i Telemark og Norge.

Figur 42: Etableringsfrekvens i fylkene i Norge, 2006.

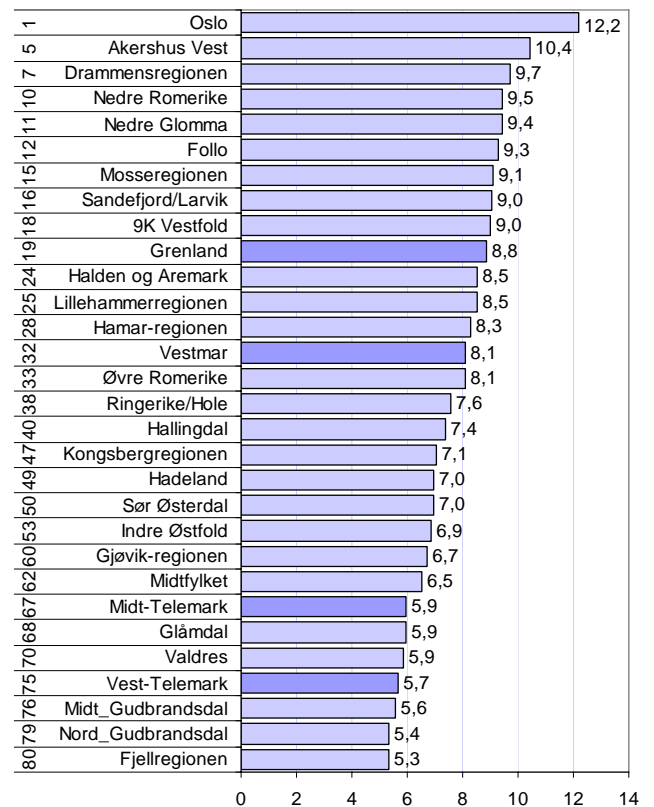
Etableringsfrekvens i regionene

I figuren til høyre ser vi etableringsfrekvensen i regionene på Østlandet. Oslo har høyest etableringsfrekvens, også blant regionene.

Av regionene i Telemark har Grenland høyest etableringsfrekvens med 8,8 prosent. Dette er nr 19 av 83 regioner.

Vestmar har etableringsfrekvens på 8,1 og er nr 32 av regionene.

Midt- og Vest-Telemark har lav etableringsfrekvens med henholdsvis 5,9 og 5,7 prosent. Plasseringsmessig er det nr 67 og 75 av regionene i landet.

Figur 43: Etableringsfrekvens i 2006, prosent, i regionene på Østlandet. Tallene til venstre angir rangering blant regionene i landet.

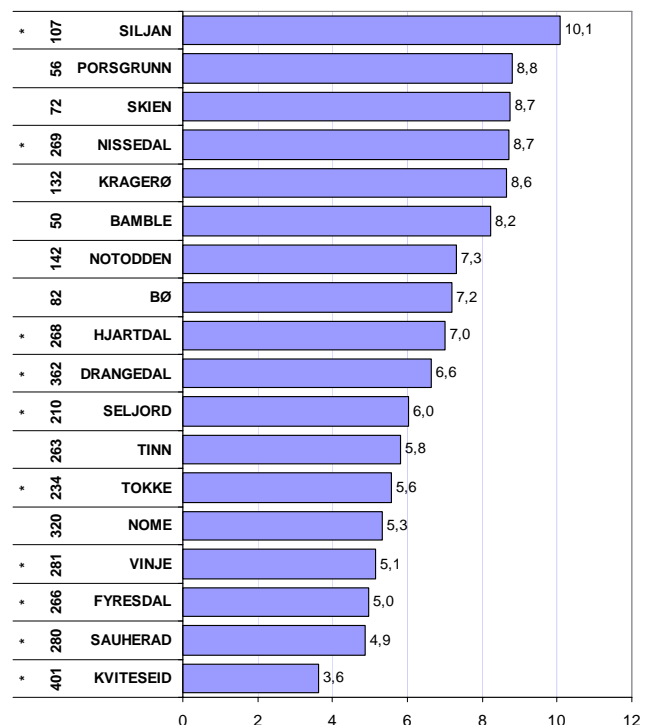
Etableringsfrekvens i kommunene

Figur 44 viser etableringsfrekvensen i kommunene i Telemark. Siljan hadde høyest etableringsfrekvens med 10,1 prosent, deretter følger Porsgrunn og Skien.

Kviteseid, Sauherad og Fyresdal hadde lavest etableringsfrekvens.

Kommuner merket med * er små kommuner med mindre enn 50 nyregistreringer i 2006. I slike små kommuner vil etableringsfrekvensen ofte variere mye fra år til år.

Tallene til venstre angir kommunens rangering i de siste fem årene. Her ser vi at Bamble er høyest rangert, på plass nr 50, fulgt av Porsgrunn, Skien og Bø. Etableringsfrekvensen for Bamble og Bø var dermed noe lavere i 2006 i forhold til andre deler av landet enn tidligere.

Figur 44: Etableringsfrekvens i 2006, prosent, i kommunene i Telemark. * betyr at kommunen hadde mindre enn 50 nyregistreringer. Tallene til venstre angir rangering de siste fem år blant de 431 kommunene i landet.

Hva forklarer variasjoner i etableringsfrekvens?

Det er først og fremst tre faktorer som forklarer variasjonene i etableringsfrekvens.

Bransjesammensetningen har mest å si. Noen bransjer har mange nyregistreringer og mange som faller fra. Dette gjelder spesielt restauranter og tjenesteyting. Dersom et område har en stor andel av foretakene i slike bransjer, blir etableringsfrekvensen høy.

Vekst i folketall fører til høyere etableringsfrekvens. Dette skyldes at det blir flere potensielle etablerere, og at vekst i befolkningen fører til et økende marked for varer og tjeneste, og dermed skapes det plass for flere nye bedrifter.

Størrelse målt i folketall har også betydning. Dette slår imidlertid først og fremst ut når vi analyserer på region- og kommunenivå.

I figur 45 har vi regnet ut forventet etableringsfrekvens i fylkene, og sammenholdt denne med fylkenes faktiske etableringsfrekvens i 2006.

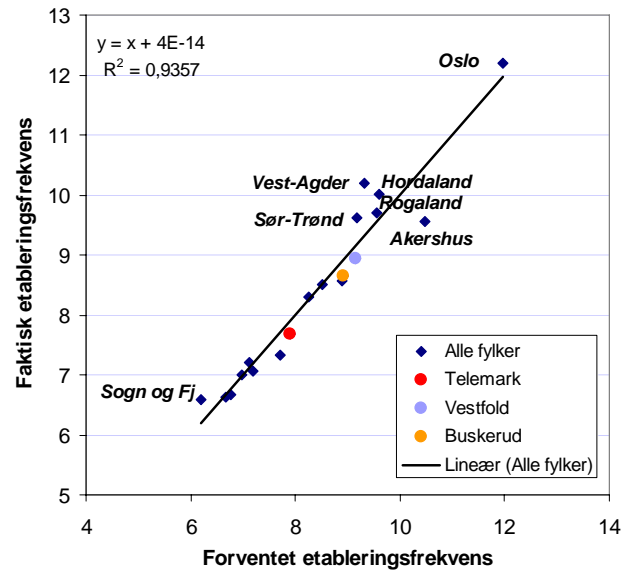
Bransjesammensetning og befolkningsveksten forklarer 93,5 prosent av variasjonene mellom fylkene. Sogn og Fjordane, som har lavest etableringsfrekvens av alle fylkene, ligger faktisk 0,4 prosent over forventningen.

Telemark ligger ganske nær forventningslinjen.

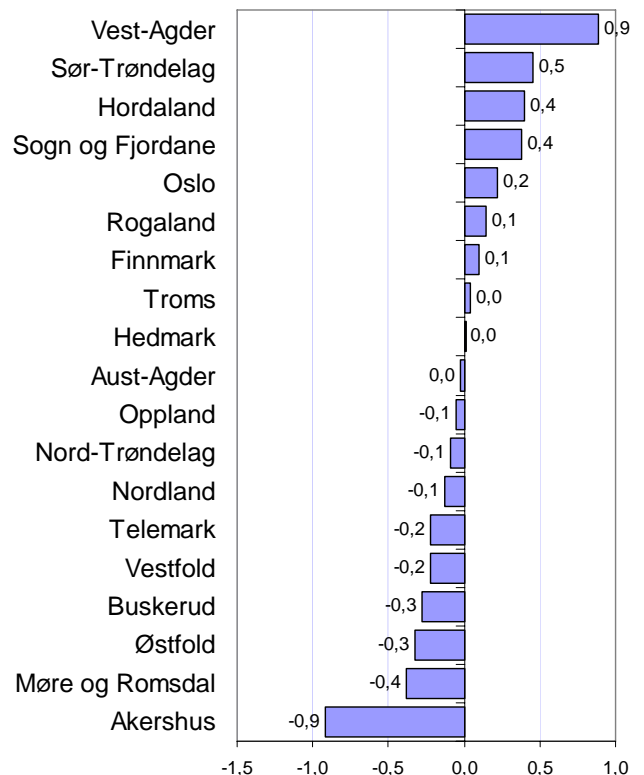
Hvis vi rangerer fylkene etter differansen mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens, som i figur 46, ser vi at Vest-Agder er det fylket som har størst positivt avvik, fulgt av Sør-Trøndelag, Hordaland og Sogn og Fjordane.

Oslo, som har langt høyere etableringsfrekvens enn noen av de andre fylkene, ligger bare 0,2 prosent over forventet etableringsfrekvens. Den høye etableringsfrekvensen i Oslo skyldes dermed gunstig næringsstruktur og høy befolkningsvekst.

Telemark er nå nr 14 av 19 fylker. Den lave etableringsfrekvensen i Telemark blir dermed ikke fullt ut forklart med bransjestruktur eller lav befolkningsvekst.

Figur 45: Faktisk etableringsfrekvens i 2006, og forventet etableringsfrekvens basert på bransjesammensetning og folketallsvekst i 2006.

Figur 46: Avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens i 2006.

Faktisk og forventet etableringsfrekvens i kommunene

Vi kan også analysere variasjonene i etableringsfrekvens mellom kommunene. På samme måte som for fylkene, er det bransjestrukturen og befolkningsveksten som har størst betydning. For kommuner spiller også størrelsen, dvs folketallet, en rolle. Kommuner med høy befolkning har en tendens til å ha høyere etableringsfrekvens.

De tre faktorene forklarer til sammen nesten 57 prosent av variasjonene mellom etableringsfrekvensen mellom kommunene. Dette er lavere forklaringskraft enn vi fant for fylker. Dette skyldes at mange kommuner er små, og derfor har store tilfeldige avvik fra år til år.

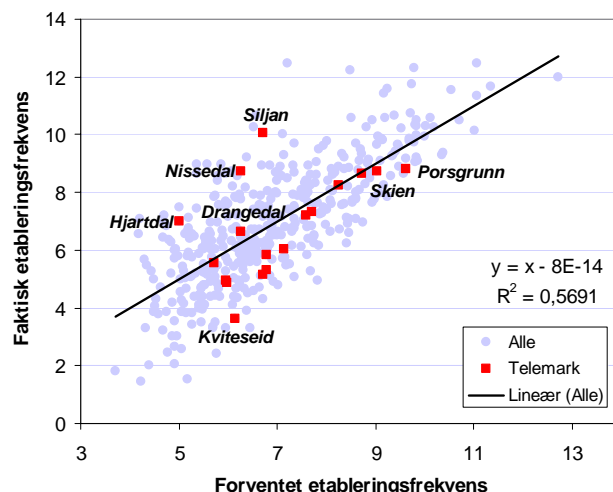
I figur 47 har vi sett på sammenhengen mellom faktisk og forventet verdi på etableringsfrekvensen i kommunene i Norge, og har uthevet kommunene i Telemark.

Vi kan se at kommuner som Siljan, Nissedal, Hjartdal og Drangedal alle har en etableringsfrekvens over forventet verdi. Bamble ligger akkurat på forventningslinjen. Det betyr at 13 av kommunene i Telemark har lavere etableringsfrekvens enn forventet.

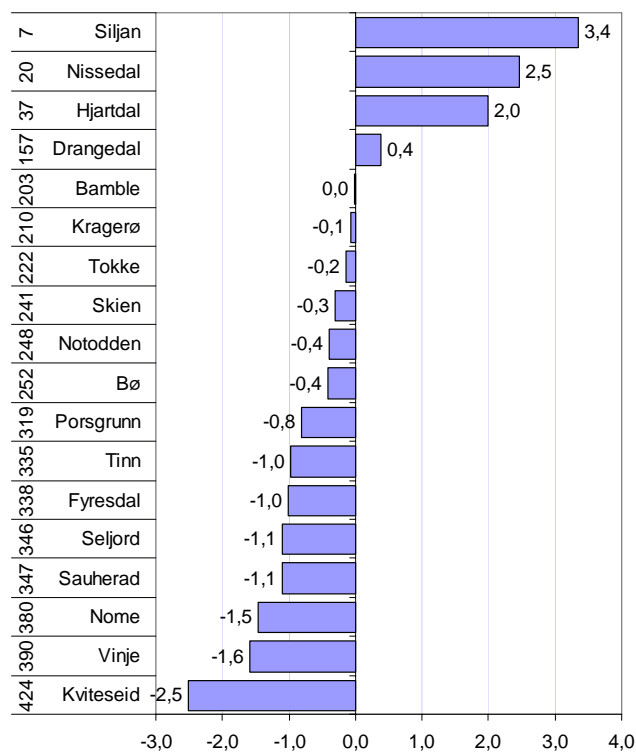
I figur 48 har vi vist avviket mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens i kommunene i Telemark.

Siljan, Nissedal og Hjartdal har langt over forventet etableringsfrekvens. Dette er imidlertid små kommuner, hvor det lett blir tilfeldige utslag fra år til år. Disse tre kommunene hadde også høyere etableringsfrekvens i 2006 enn gjennomsnittet de siste fem årene. Dermed kan den overraskende høye etableringsfrekvensen være en tilfeldighet. Kviteseid har størst negativt avvik i 2006.

Skien og Porsgrunn ligger begge klart under forventet verdi på etableringsfrekvensen. Disse to kommunene representerer omtrent halvparten av bedriftene i fylket.

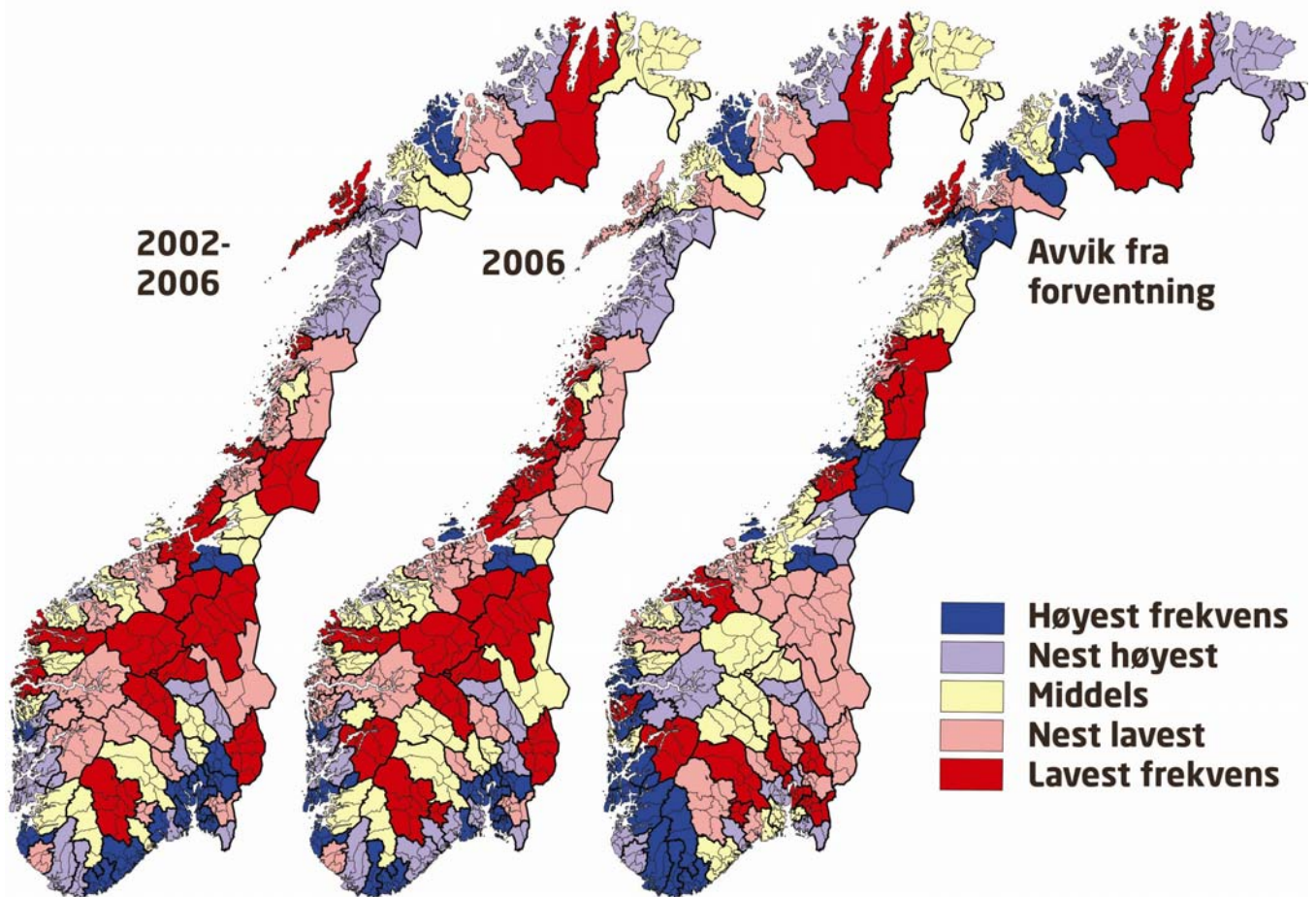

Figur 47: Faktisk etableringsfrekvens i 2006, sammenliknet med forventet etableringsfrekvens ut fra bransjestruktur, befolkningsvekst og befolkningsstørrelse.

Figur 48: Avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens ut fra bransjestruktur, befolkningsvekst og befolkningsstørrelse i 2006. Tallene til venstre er rangering iht kommunene i Norge.

Kart etableringsfrekvens regioner

Figur 49: Etableringsfrekvenser i regionene. Til venstre gjennomsnittlig etableringsfrekvens i perioden 2002-2006. I midten etableringsfrekvens i 2006. Til høyre avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens basert på bransjestruktur og befolkningsvekst.

I kartene over er variasjonene i regionenes etableringsfrekvens illustrert.

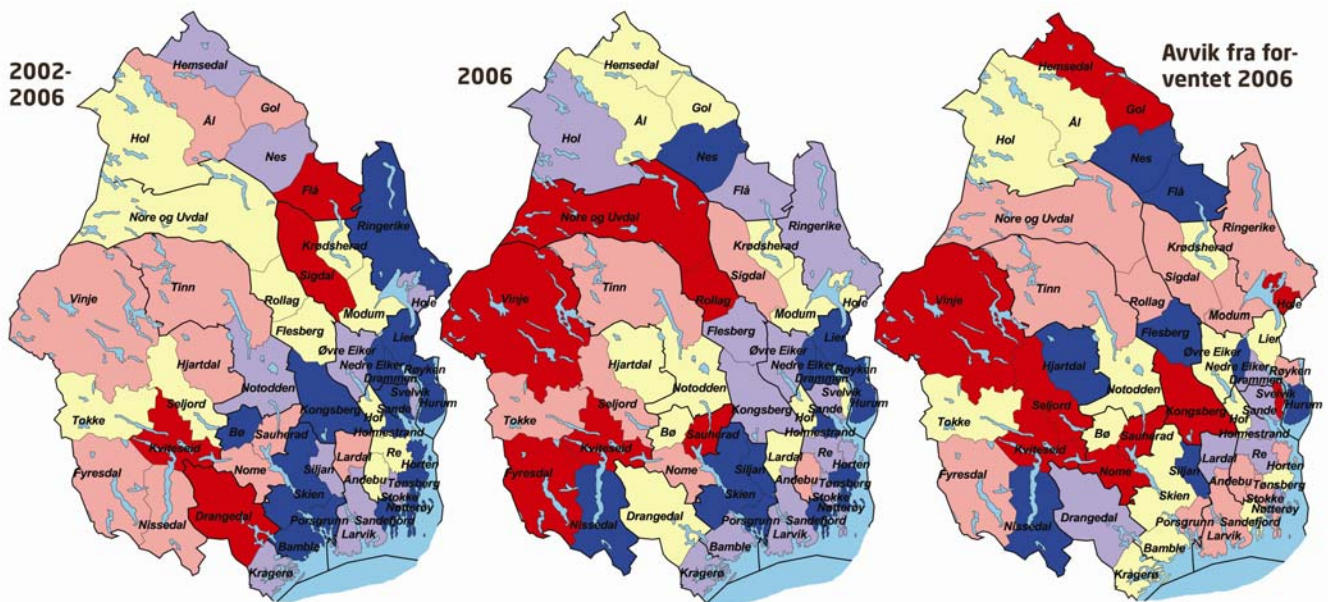
Vi ser at det er liten forskjell på mønstrene når det gjelder etableringsfrekvens i 2006 og siste femårsperioden. De regionale mønstrene i etableringsfrekvensene er stabile, det er stort sett de samme regionene som har høyest frekvens hvert år. Dette er stort sett folkerike regioner med større bysentra og befolkningsvekst.

Når vi justerer for bransjestruktur og befolkningsvekst, som i kartet til høyre, framtrer helt andre mønstre. Den høye etableringsfrekvensen i regionene i det sentrale Østlandet er forklart av bransjestruktur og befolkningsvekst. Justert for dette har Østlandet ikke flere nyetableringer enn forventet.

I sørvest er det et sammenhengende område med regioner som har langt flere nyetableringer enn forventet. Dette området har også god lønnsomhet, og sterk vekst i private arbeidsplasser, og synes å være det mest dynamiske området når det gjelder næringsutvikling.

Regionene i Telemark kommer dårlig ut. Det er bare Vestmar som har flere nyetableringer enn forventet. Grenland ligger omtrent som forventet, mens Vest- og Midt-Telemark og Kongsbergregionen har færre nyetableringer enn forventet, ut fra bransjestruktur og befolkningsvekst.

Kart nyetableringer

Figur 50: Etableringsfrekvenser i kommunene. Til venstre gjennomsnittlig etableringsfrekvens i perioden 2002-2006. I midten etableringsfrekvens i 2006. Til høyre avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens basert på bransjestruktur, befolkningsvekst og befolkningsstørrelse.

Mønsteret når det gjelder nyetableringer i BTV er at kommunene nær Oslo og langs kysten har høyere etableringsfrekvens enn kommunene i vest og nord. Dette er samtidig de mest folkerike og urbane kommunene. Mønstrene er også på kommunenivå ganske stabile fra år til år, men for de minste kommunene vil det alltid være noen tilfeldige variasjoner fra år til år,

Når vi justerer for bransjestruktur, befolkningsstørrelse og befolkningsvekst, som vist i kartet til høyre, ser vi at det klare mønsteret forsvinner. Det betyr at den høye etableringsfrekvensen i sør og øst i BTV skyldes at disse kommunene har en mer gunstig bransjestruktur og befolkningsvekst.

I Telemark ser vi at kommuner som Bø, Bamble, Porsgrunn og Skien har høy etableringsfrekvens de siste fem årene. Når vi justerer for bransjestruktur og befolkningsvekst, er det bare Nissedal og Hjartdal som har høy etableringsfrekvens i 2006. Ettersom dette er små kommuner, kan dette være tilfeldig.

Lønnsomhet

God lønnsomhet er en betingelse for en sunn næringsutvikling. En bedrift kan ha underskudd enkelte år, men må ha overskudd på lang sikt for å overleve. Regioner med mange overskuddsbedrifter vil ha færre nedleggelse, mer egenkapital og større vekstkraft.

For å få fram regionale forskjeller, er lønnsomhet målt som andel av foretakene med positivt resultat før skatt⁶.

Lønnsomheten i norsk næringsliv har økt hvert år siden 2001. I 2001 hadde mindre enn 64 prosent av foretakene i Norge overskudd, fem år senere er andelen overskuddsforetak økt til over 74 prosent⁷.

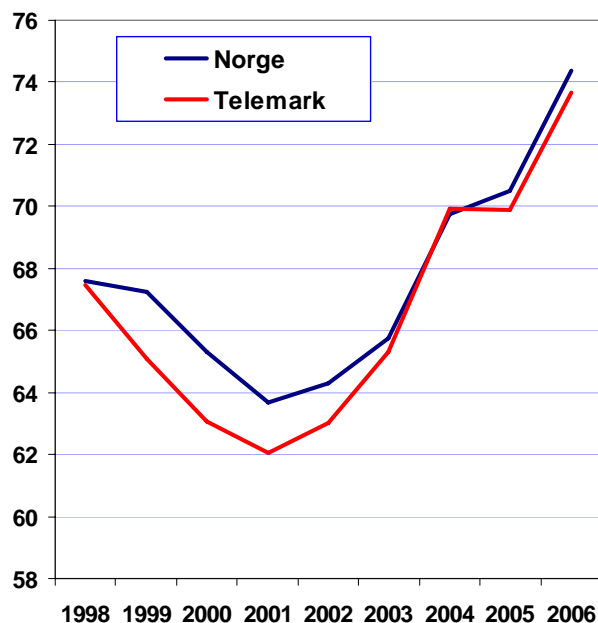
Næringslivet i Telemark har hatt den samme utviklingen som det har vært på landsbasis. Andelen lønnsomme foretak i Telemark har imidlertid ligget under landsgjennomsnittet i alle årene, unntatt 2004.

Lønnsomhet fylkesvis

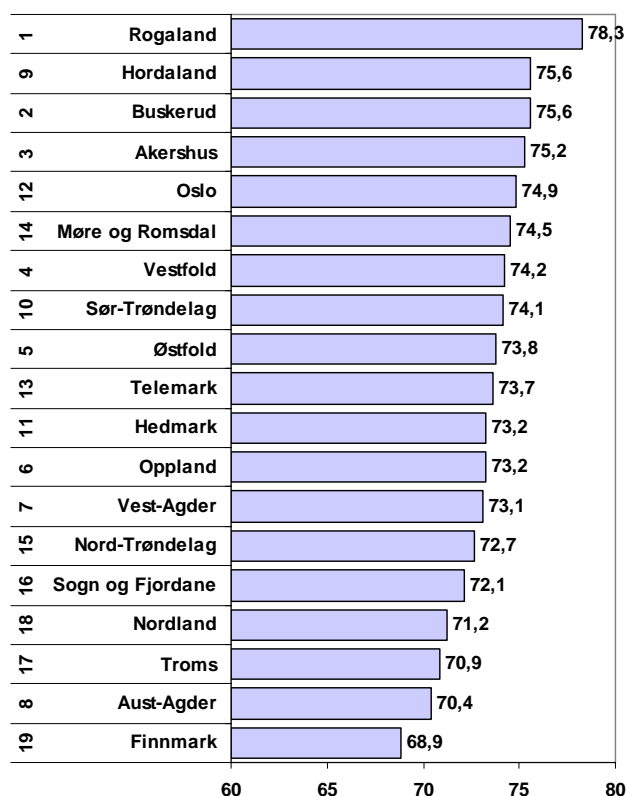
På landsbasis er det Rogaland som har det mest lønnsomme næringslivet. Her har mer enn 78 prosent av foretakene overskudd. Derneft følger Hordaland og Buskerud.

Hordaland, Oslo og Møre og Romsdal har bedre rangering når det gjelder lønnsomhet i 2006 enn tidligere, mens Agderfylkene og Oppland gjør det noe svakere enn tidligere.

Telemark plasserer seg akkurat på midten, som nr 10 av 19 fylker. Ser vi på gjennomsnittet over de fem siste årene, er Telemark nr 13.

Figur 51: Prosentvis andel foretak med positivt resultat.

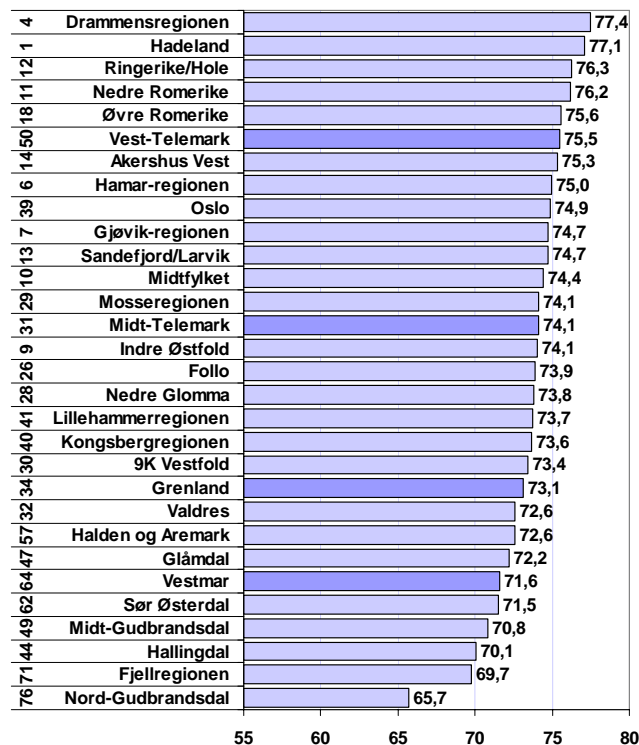
Figur 52: Andel foretak med positivt resultat i 2006. Tallene til venstre viser fylkets rangering mht gjennomsnittlig lønnsomhet siste fem år.

Lønnsomhet regionvis

I figur 53 ser vi andel lønnsomme foretak i regionene på Østlandet. Drammensregionen har den høyeste andelen lønnsomme foretak av regionene på Østlandet, fulgt av Hadeland og Ringerike/Hole. Hadeland har den beste lønnsomheten av alle regionene i landet, når vi ser på gjennomsnitt over de fem siste årene.

Av regionene i Telemark er det Vest-Telemark som har den klart beste lønnsomheten. Vest-Telemark er sjettede best av regionene på Østlandet, og nr 17 av de 83 regionene i Norge i 2006. Vest-Telemark har tidligere hatt relativt svak lønnsomhet i næringslivet, men lønnsomheten ble vesentlig bedre i 2006.

Midt-Telemark har omtrent gjennomsnittlig andel lønnsomme foretak, mens Grenland og Vestmar ligger litt under gjennomsnittet. Grenland har den laveste rangeringen som er målt når det gjelder lønnsomhet i 2006. Grenland ble nr 46 av 83 regioner.

Figur 53: Andel lønnsomme foretak i regionene på Østlandet i 2006. Regionenes rangering mht lønnsomhet i de fem siste årene blant de 83 regionene i Norge er vist til venstre.

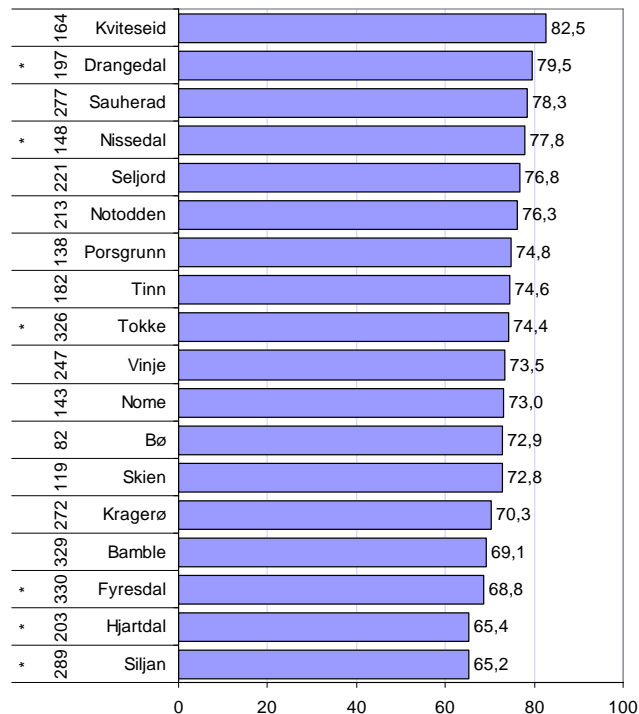
Lønnsomhet i kommunene i Telemark

I figur 54 har vi rangert kommunene i Telemark når det gjelder lønnsomhet.

Kviteseid, Drangedal og Sauherad har den høyeste andelen av foretak med overskudd i 2006.

Siljan, Hjartdal og Fyresdal har den dårligste lønnsomheten i næringslivet.

Bø og Skien er de kommunene i Telemark som har hatt best lønnsomhet i de siste fem årene. I 2006 er imidlertid lønnsomheten i disse to kommunene lavere enn gjennomsnittet.

Figur 54: Andel lønnsomme foretak i kommunene i Telemark i 2006. Tallene til venstre viser rangering mht lønnsomhet de fem siste årene. Kommuner merket med * har mindre enn 50 regnskapspliktige foretak.

Hva forklarer lønnsomhet?

For å forklare de regionale variasjonene i lønnsomheten har vi gjennomført en analyse⁸ der vi ser på hvordan ulike forhold i regionen påvirker lønnsomheten. I denne analysen er andelen lønnsomme foretak i en region forsøkt forklart av en rekke faktorer, som vist i figur 55.

Bransjestrukturen er den viktigste faktoren for å forklare variasjoner i lønnsomhet. Dersom en region har mange foretak i lønnsomme bransjer, vil dette påvirke lønnsomheten positivt.

Vekst i folketallet gir også positive ringvirkninger for lønnsomheten. Flere innbyggere gir høyere lokal etterspørsel til lokalt baserte næringer.

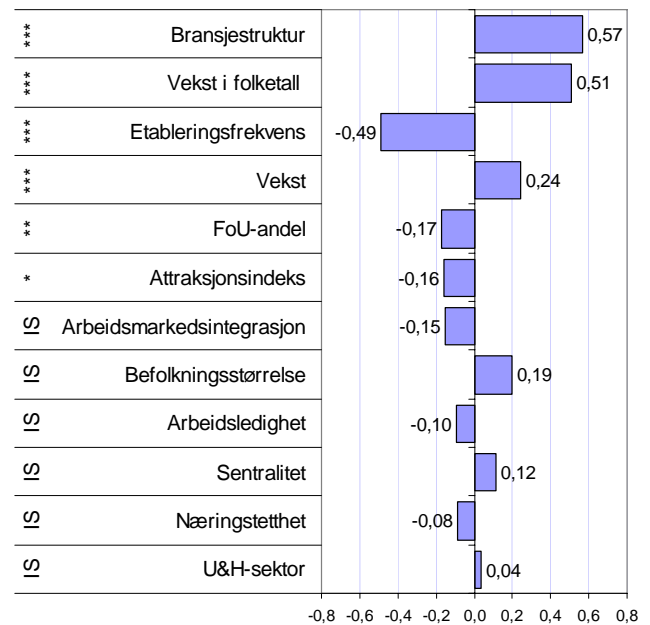
Høy etableringsfrekvens er negativt for lønnsomheten. Dette skyldes antakelig at nyetablerte bedrifter ofte har underskudd de første årene.

Det er også en positiv sammenheng mellom vekst i omsetning og lønnsomhet.

Høy andel foretak med FoU virker negativt. FoU-innsats i en bedrift gir økte kostnader på kort sikt, men vil kunne gi vekst og lønnsomhet på lengre sikt.

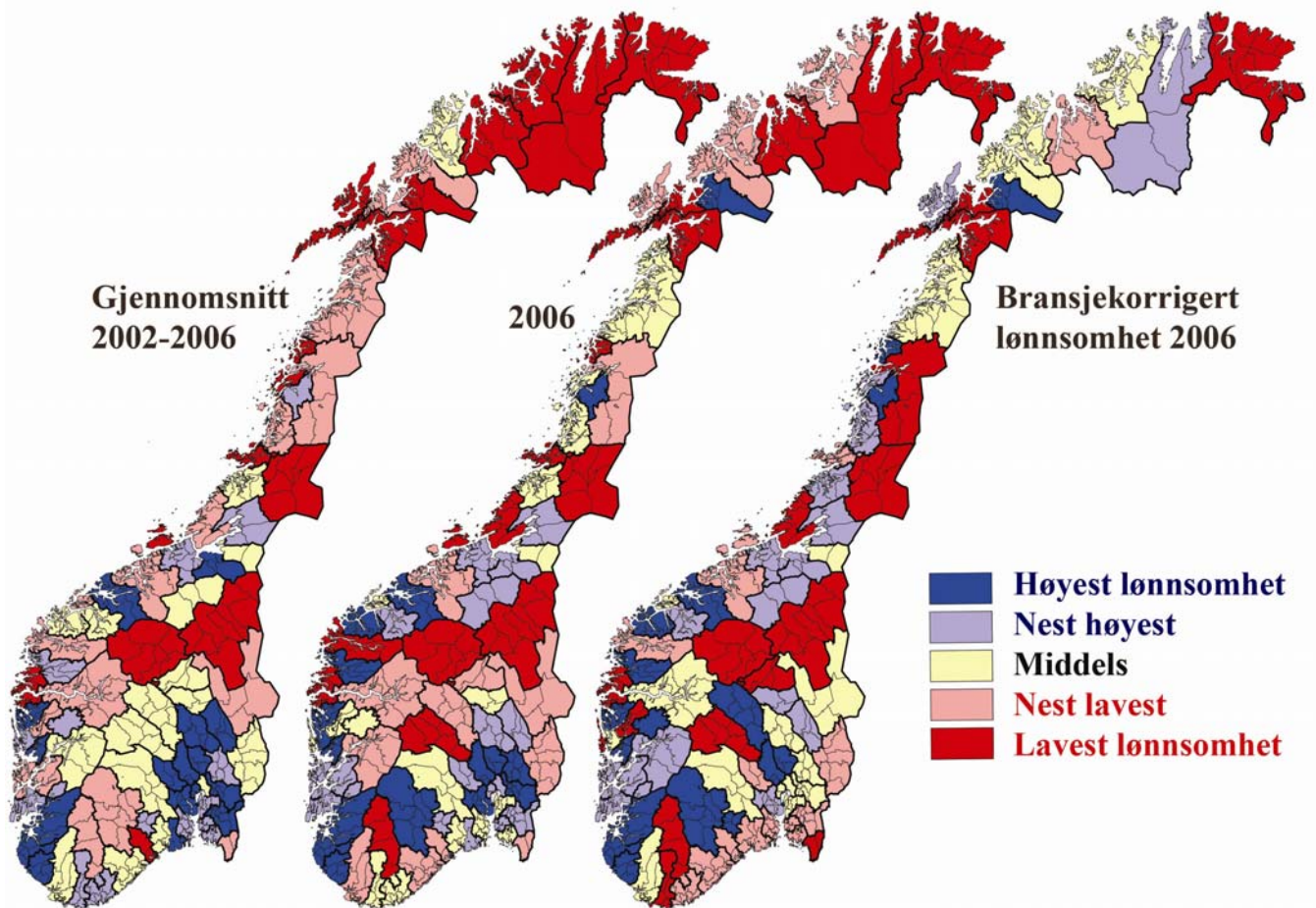
Vi ser også at det er en negativ sammenheng mellom attraksjonsindeksen til en region og lønnsomhet.

De andre faktorene hadde ikke forklaringskraft. Verken befolkningsstørrelse, sentralitet eller forekomst av en universitet/høgskolesektor, hadde signifikant sammenheng med lønnsomheten.

Figur 55: Faktorer som forklarer lønnsomheten i regionene, justert betaverdi. Til venstre er signifikansnivået vist med *** = signifikansnivå <0,01, ** = 0,01-0,05 og * =0,05-0,1. IS betyr ikke signifikant.

Kart - lønnsomhet i regionene

Figur 56: Kart med variasjon i andel lønnsomme foretak i regionene. Til venstre er gjennomsnitt i perioden 2002-2006, i midten andel lønnsomme foretak i 2006, og til høyre andelen lønnsomme foretak i 2006 justert for bransjestruktur.

I kartene over er variasjonen i næringslivets lønnsomhet i regionene illustrert.

I kartet til venstre ser vi at regionene i det sentrale Østlandet og Rogaland er relativt dominerende når det gjelder lønnsomhet, de siste fem årene.

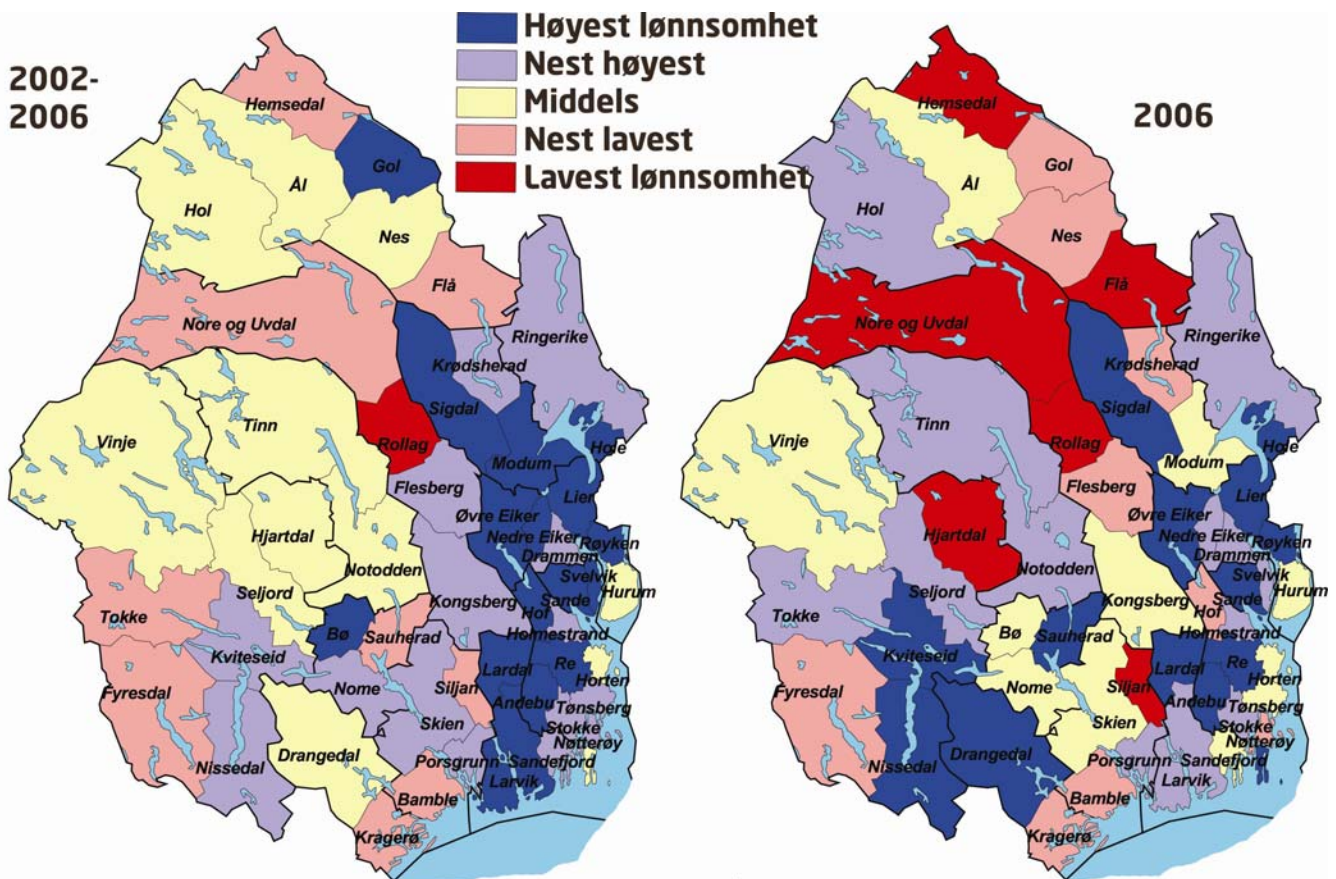
I 2006, som vist i kartet i midten, er Østlandet noe mindre dominerende, og vi ser at flere regioner på Vestlandet har god lønnsomhet.

Når vi korrigerer for effekten av bransjestrukturen, som vist i kartet til høyre, ser vi at regionene på Østlandet ikke lenger framtrer med spesielt god lønnsomhet.

Av regionene i Telemark, kan vi se at Vest-Telemark gikk fra å ha dårlig lønnsomhet i femårsperioden 2002-2006, til å ha svært god lønnsomhet i 2006. Når vi korrigerer for effekten av bransjestrukturen, i kartet til høyre, ser vi at

Vest-Telemark og Midt-Telemark er blant regionene med best lønnsomhet. Grenland og Vestmar er i kategorien nest lavest lønnsomhet.

Kart lønnsomhet i kommunene

Figur 57: Kart med variasjon i andel lønnsomme foretak i kommunene. Til venstre er gjennomsnitt i perioden 2002-2006, og til høyre andelen lønnsomme foretak i 2006.

Når vi ser på gjennomsnittlig lønnsomhet i kommunene i BTV, som vist i kartet til venstre, ser vi det samme mønsteret som for befolkning og etableringsfrekvens. De folkerike kommunene nært Oslo og i Vestfold har generelt bedre lønnsomhet, mens mange av distriktskommunene har middels og lav lønnsomhet.

Mønsteret er mindre klart i 2006, hvor mange av distriktskommunene har god lønnsomhet i næringslivet. Dette gjelder spesielt i Vest-Telemark.

I siste femårsperiode er det bare Bø som er blant kommunene med best lønnsomhet. I 2006 er både Nissedal, Drangedal, Kviteseid og Sauherad i denne kategorien. Mange av distriktskommunene i Telemark er med i nest beste kategori.

Vekst

For å sammenlikne regionene med hensyn til vekst, er det tatt utgangspunkt i andelen foretak som har en vekst i omsetningen fra 2005 til 2006 høyere enn økningen i konsumprisindeksen, dvs. realvekst.

Andel foretak med realvekst i Norge var på det laveste nivået i 2003, da flertallet av bedriftene i landet hadde realnedgang i omsetningen. I 2004 økte andelen foretak med realvekst kraftig, og har holdt seg på et høyt nivå i de to siste årene. Andelen vekstforetak er noe mindre i 2006 enn i 2004, men her må vi ta i betraktning at veksten kommer på toppen av to gode vekstår.

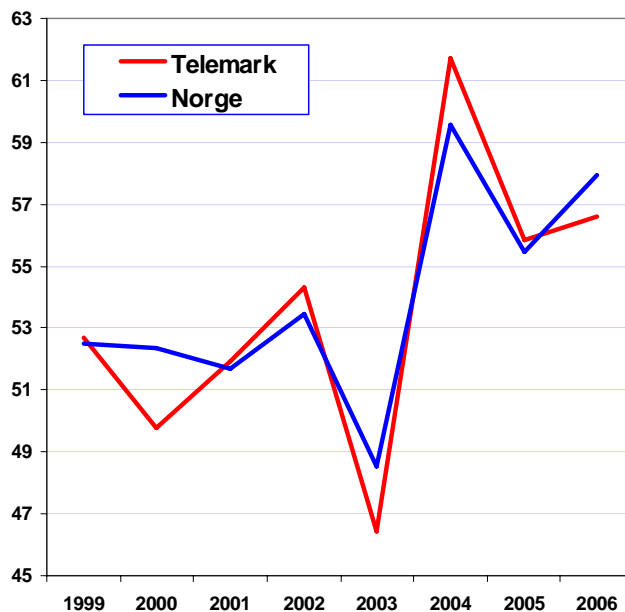
Telemark har hatt kraftigere konjunktursvingninger enn resten av landet. Bunnen i 2003 var dypere, og toppen i 2004 var høyere. I 2006 var imidlertid andelen vekstforetak i Telemark under gjennomsnittet, etter å ha ligget over gjennomsnittet i 2004 og 2005.

Vekst fylkesvis

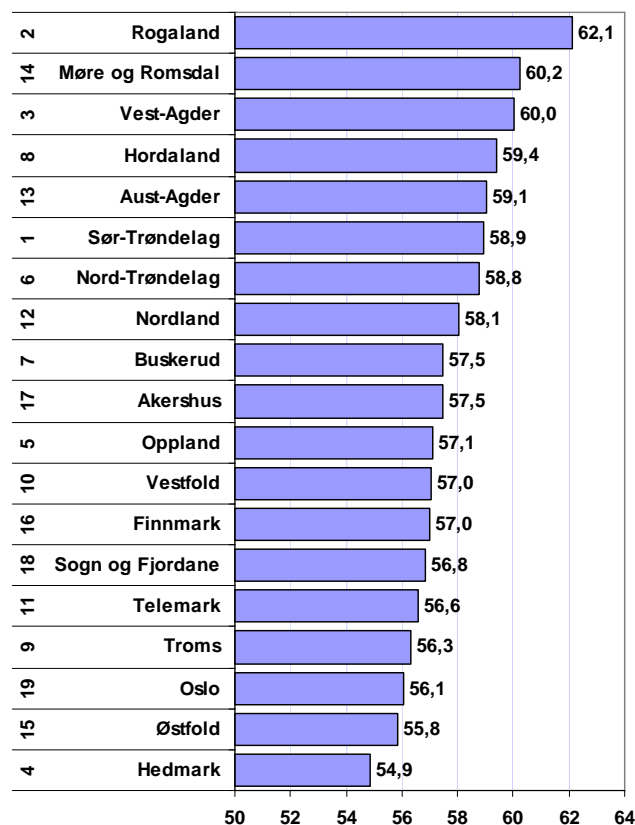
Rogaland er det fylket hvor størst andel av foretakene hadde realvekst i 2006. 62,1 prosent av foretakene i Rogaland hadde realvekst dette året. Møre og Romsdal hadde sterk fremgang i 2006, og er nå på andreplass etter å ha vært det svakeste fylket i 2003.

Det ser ut til at fylker med mye konkurranseutsatt næringsliv, spesielt industri, gjør det bedre i 2006 enn tidligere.

Vi ser at Telemark var det femte dårligste fylket i 2006, når det gjelder vekst.

Figur 58: Prosentvis andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen.

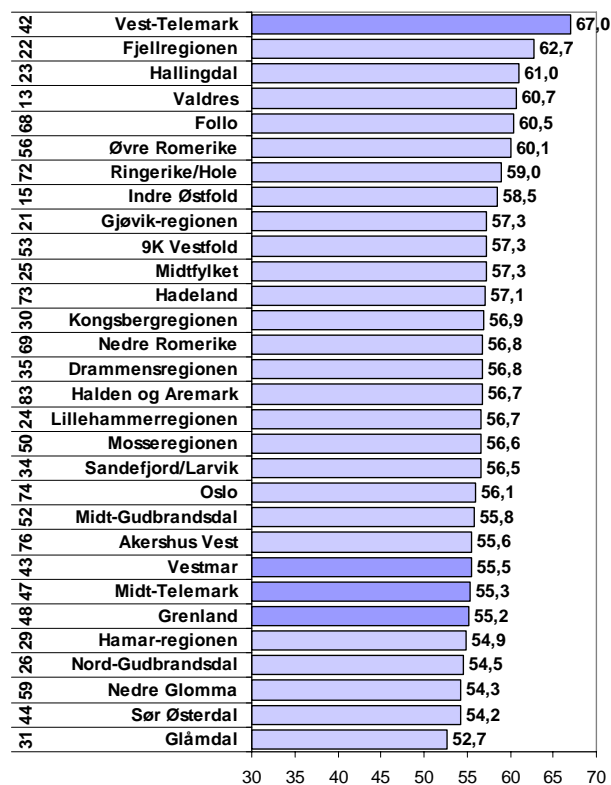
Figur 59: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i 2006. Tallene til venstre angir fylkets rangering mht gjennomsnittlig andel vekstforetak siste fem år.

Vekst regionvis

I figur 60 har vi rangert regionene på Østlandet med hensyn til andel vekstforetak i 2006.

Noe overraskende er det Vest-Telemark som har høyest andel vekstforetak blant regionene på Østlandet. Vest-Telemark er nr to i Norge i 2006 når det gjelder vekstforetak. Også på de neste plassene finner vi distriktsregioner som Fjellregionen, Hallingdal og Valdres.

De andre regionene i Telemark plasserer seg under gjennomsnittet når det gjelder vekst.

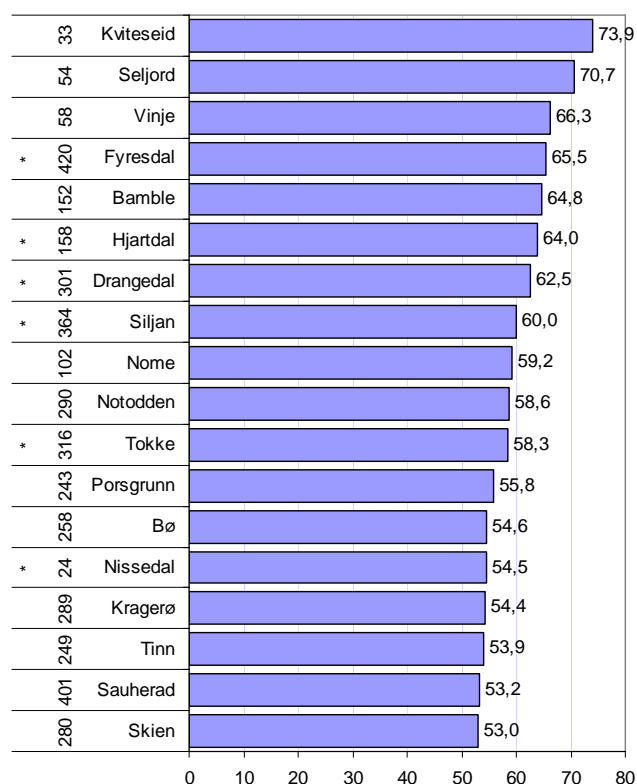
Figur 60: Andel vekstforetak i regionene på Østlandet i 2006. Til venstre angis rangering siste fem år.

Vekst i kommunene

Vi har rangert kommunene i Telemark med hensyn til andel vekstforetak i figur 61.

Kommunene med den høyeste andelen vekstforetak i 2006 var Kviteseid, Seljord, Vinje og Fyresdal, alle fra Vest-Telemark. I Kviteseid hadde 73,9 prosent av alle regnskapspliktige foretak omsetningsvekst høyere enn prisstigningen.

Skien hadde lavest andel vekstforetak i 2006. Ettersom Skien er den største kommunen i fylket, målt etter antall foretak, vil dette trekke ned gjennomsnittet for fylket ganske kraftig. Likevel kan vi merke oss at også i Skien har flertallet av foretakene realvekst.

Figur 61: Andel vekstforetak i kommunene i Telemark 2006. Tallene til venstre angir kommunens rangering mht vekst siste fem år. Kommuner merket med * har mindre enn 50 foretak med i tellingen.

Hva forklarer vekst?

For å forklare de regionale variasjonene i veksten har vi gjennomført en analyse der vi ser på hvordan ulike forhold i regionen påvirker andel vekstforetak. I denne analysen er andelen vekstforetak i en region forsøkt forklart av en rekke faktorer, som vist i figur 62.

Resultatet av denne analysen gir flere merverdige resultat. Dette skyldes at en del av de statistiske sammenhengene vi finner, ikke skyldes at de ulike faktorene forklarer andel vekstforetak, men at årsaksforholdet heller går andre veien.

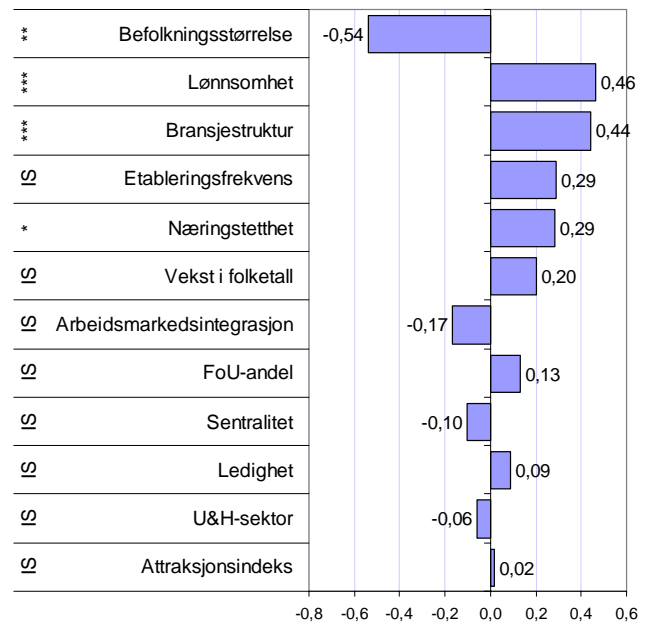
Regioner med få innbyggere har høyere andel vekstforetak i 2006, enn folkerike regioner. Dette er et merkelig resultat, men stemmer for såvidt godt overens med oversikten over kommuner og regioner med høy andel vekstforetak som vi har sett. En mulig hypotese er at den sterke veksten i hytte- og fritidsboliger har slått inn i mange distriktsregioner. Her er næringsgrunnlaget i utgangspunktet tynt, og en økt etterspørsel fra økt hyttebygging vil derfor kunne gi vekst i mange foretak.

Videre ser vi at lønnsomhet og vekst har en sterk statistisk sammenheng. Her er det mer nærliggende å anta at det er vekst som skaper lønnsomhet, enn motsatt.

Bransjestrukturen har naturligvis også betydning for vekst. Bransjestrukturen er mindre viktig for vekst, enn for lønnsomhet og nyetableringer. Dette skyldes at vi i 2006 har relativt små forskjeller mellom de ulike bransjene når det gjelder vekst.

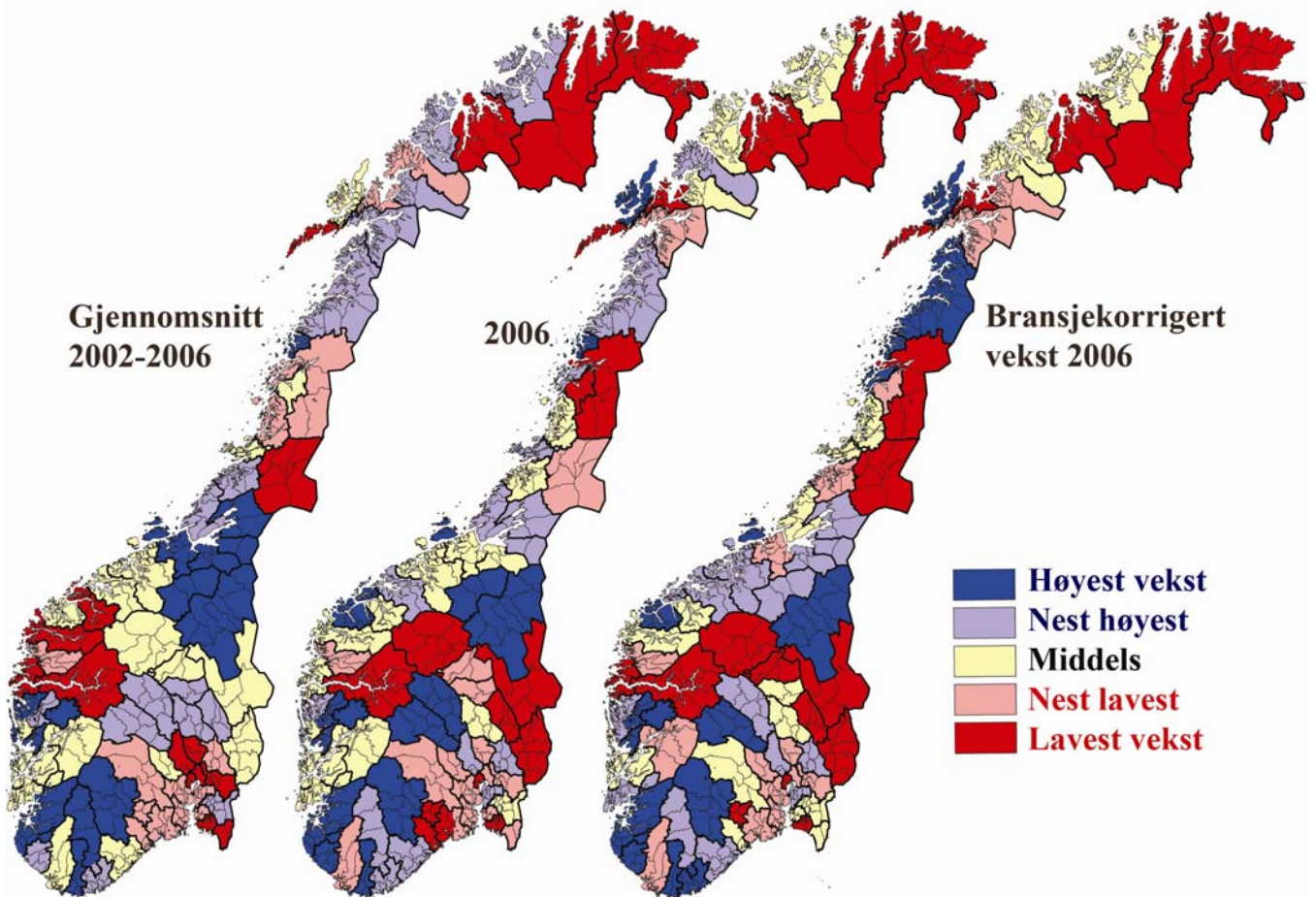
Mange nyetableringer og høy andel foretak med FoU har positiv betydning for andel vekstforetak, men denne sammenhengen er for svak til å bli statistisk signifikant.

Andre faktorer som universitet/høgskolesektor, arbeidsledighet eller sentralitet har tilsynelatende ingen betydning.

Figur 62: Faktorer som forklarer andel vekstforetak i regionene, justert betaverdi. Til venstre er signifikansnivået vist med *** = signifikansnivå <0,01, ** = 0,01-0,05 og * = 0,05-0,1. IS betyr ikke signifikant.

Kart - vekst i regionene

Figur 63: Kart med variasjon i andel vekstforetak i regionene. Til venstre er gjennomsnitt i perioden 2002-2006, i midten andel vekstforetak i 2006, og til høyre andelen vekstforetak i 2006 justert for bransjestruktur.

Variasjonen i andel vekstforetak i regionene er vist i kartene over.

Hvis vi ser på andel vekstforetak i de siste fem årene, som vist til venstre, ser vi at regionene i Trøndelag, samt mange regioner i sørvest har mange vekstforetak. I det sentrale Østlandsområdet og nordvestlandet er det lite vekst.

I 2006 er det et mer broket bilde, men Agder og Rogaland har fremdeles mange regioner med mange vekstforetak. Nå er det også en del av Fjellregionene som har høy vekst, som Vest-Telemark, Hallingdal, Fjellregionen og Valdres. Her kan boomen i hyttemarkedet være en forklaring. Vi ser at disse regionene også har høy vekst når vi justerer for bransjestruktur.

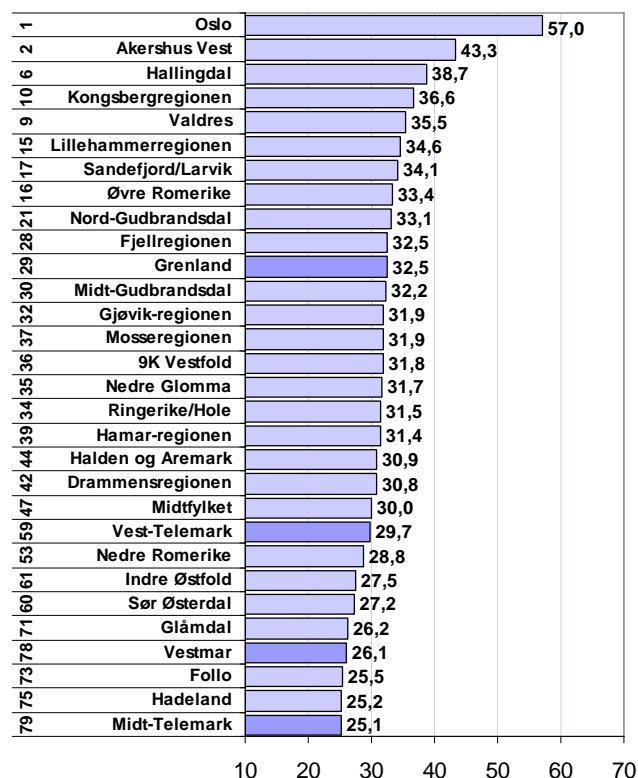
Næringstetthet

Begrepet næringstetthet skal uttrykke hvor mye privat næringsliv det er i et område. Her er dette målt med antall arbeidsplasser i privat næringsliv i forhold til folketallet.

Næringstetthet i regionene

Regionene er rangert med hensyn til næringstetthet i figur 64. Oslo er den regionen med desidert mest næringsliv i forhold til innbyggertallet, både på Østlandet og i Norge. Andel ansatte i næringslivet i Oslo utgjør 57 prosent av folketallet.

Grenland har høyest næringstetthet av regionene i Telemark, mens Midt-Telemark har minst næringsliv i forhold til befolkningen. Regioner med liten næringstetthet må enten i stor grad ha netto utpendling, eller mange offentlige arbeidsplasser.

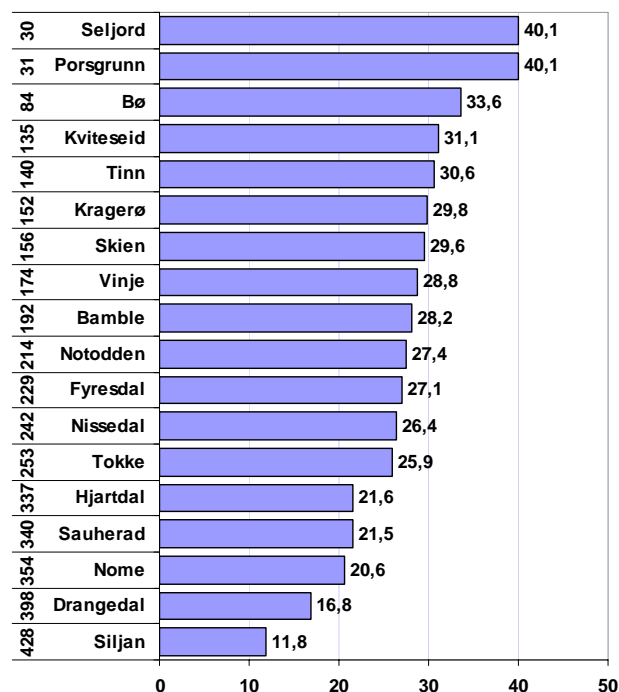
Figur 64: Næringstetthet målt ved antall private arbeidsplasser i prosent av folketallet i 2006. Tallene til venstre angir rangering i forhold til alle regioner i landet.

Næringstetthet i kommunene

En størrelse som næringstetthet vil forandre seg lite fra år til år. I 2006 skjedde det likevel en forandring i Telemark, da Seljord for første gang hadde høyest næringstetthet blant kommunene i Telemark. Seljord har hatt en sterk vekst i antall arbeidsplasser de siste årene, samtidig som befolkningen har stått omtrent stille.

Porsgrunn har noen promiller lavere næringstetthet i 2006. Bø er på tredje plass.

Siljan, Drangedal og Nome har lavest næringstetthet. Siljan har faktisk den tredje laveste næringstettheten av alle kommunene i landet.

Figur 65: Næringstetthet i kommunene i Telemark 2006, målt med antall private arbeidsplasser i prosent av folketallet i 2006. Tallene til venstre angir rangering i forhold til alle kommuner i landet.

NM i næringsliv - regioner

Næringslivsindeksen er et samlet mål for næringsutvikling i et område. Næringslivsindeksen er sammensatt av fire delindikatorer:

- andel lønnsomme foretak
- andel foretak med vekst
- etableringsfrekvens
- næringstetthet

Næringslivsindeksen for regioner er også omtalt i en egen rapport "NæringsNM⁹ 2007".

De beste regionene i Norge

Stavangerregionen oppnådde høyest skår¹⁰ på næringslivsindeksen i 2006, fulgt av Oslo og Bjørnefjorden. Stavangerregionen ble også vinner av næringsNM de to foregående årene.

Når vi ser på resultatene siste fem år, er storbyregionene rundt Stavanger, Trondheim, Bergen og Oslo best.

I 2006 var Søre Sunnmøre og Dalane nye regioner blant topp ti. De andre regionene har vært med blant de beste tidligere.

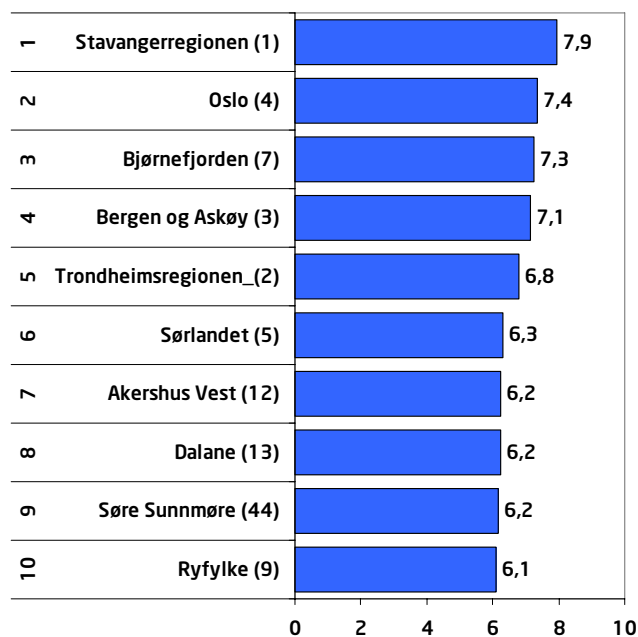
Regionene på Østlandet

Oslo hadde høyest skår på næringslivsindeksen blant regionene på Østlandet i 2006, fulgt av Akershus Vest, Drammensregionen og Øvre Romerike.

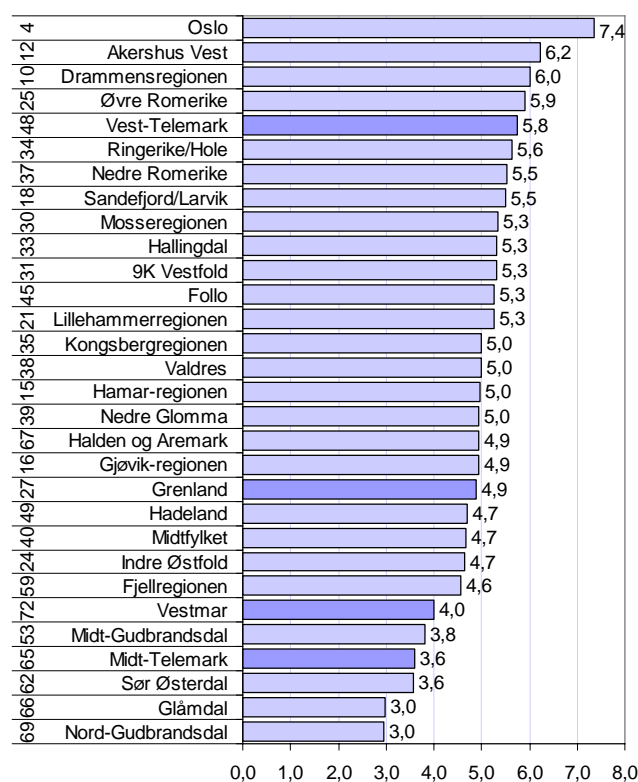
Vest-Telemark er nummer fem på Østlandet i 2006, og nr 16 i landet. Næringslivet i Vest-Telemark hadde høy vekst og lønnsomhet i 2006, noe som bidro til den gode plasseringen.

Grenland hadde forholdsvis lav skår på næringslivsindeksen i 2006, og ble nr 48 av 83 regioner. Dette er den laveste rangeringen som Grenland har hatt siden 2000.

Vestmar og Midt-Telemark kom også relativt dårlig ut i 2006, som henholdsvis nr 66 og 73. Midt-Telemark er dermed blant de ti svakeste regionene i 2006.

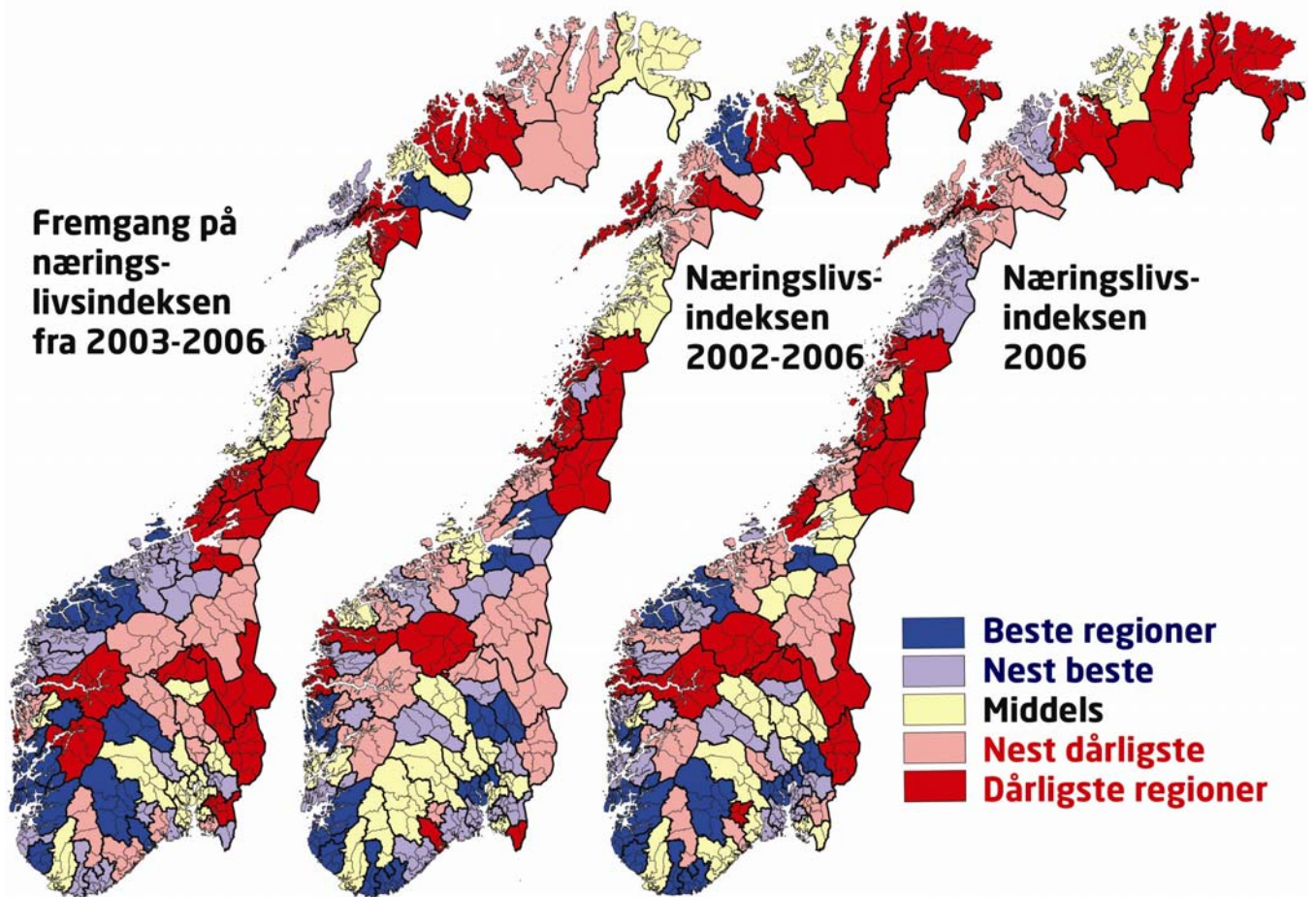

Figur 66: De ti beste regionene i Norge i henhold til næringslivsindeksen 2006. Tallene i parentes angir rangering for gjennomsnittet siste fem år for de 83 regionene i landet.

Figur 67: Regionene på Østlandet, rangert i henhold til næringslivsindeksen 2006. Tallene til venstre angir rangering for gjennomsnittet siste fem år.

Kart - næringsNM for regioner

Figur 68: Kart med regionenes skår på næringslivsindeksen, i midten gjennomsnitt for perioden 2002-2006, og til høyre for 2006. Kartet til venstre viser fremgang på næringslivsindeksen fra 2003 til 2006.

I kartene over ser vi hvordan regionene har gjort det på næringslivsindeksen i 2006 og de siste fem årene. Vi kan også se endringer i næringslivsindeksen fra konjunkturbunnen i 2003 til 2006.

Mange regioner på Vestlandet har hatt fremgang på næringslivsindeksen fra 2003 til 2006. I disse regionene er det mye konkurranseutsatt industri, og mindre av næringslivet er basert på det lokale markedet.

I Telemark har Grenland hatt en svak utvikling, fra å være en relativt høyt rangert region, til å bli litt under middels. Vi ser at Grenland er markert med lys rød farge i kartet til venstre, noe som viser at regionene har hatt ganske stor tilbakegang.

Vest-Telemark og Vestmar har hatt fremgang siden 2003. For Vest-Telemark var dette en fremgang fra litt under middels til svært god, mens for Vestmar var det fremgang fra nest siste

plass i 2003, til nr 66 i 2006. Også Midt-Telemark hadde fremgang fra 2003 til 2006, men fra nr 75 til nr 73.

NM i næringsliv - kommuner

Næringslivsindeksen for kommuner er sammensatt av de samme fire indikatorene som for næringsNM for regioner:

- andel lønnsomme foretak
- andel foretak med vekst
- etableringsfrekvens
- næringstetthet.

Kommunenes rangering for de fire områdene blant landets 431 kommuner legges sammen, slik at laveste tall gir best resultat¹¹.

Denne rangeringen er ikke publisert tidligere.

Beste kommuner 2006

Sola kommune i Rogaland hadde den beste næringsutviklingen i 2006, fulgt av Ulstein i Møre og Romsdal og Stavanger. Sola var også beste næringslivskommune i 2005.

Åtte av de 20 beste kommunene ligger i Rogaland. Hordaland har tre kommuner med, mens Buskerud, Vest-Agder og Møre og Romsdal har to hver.

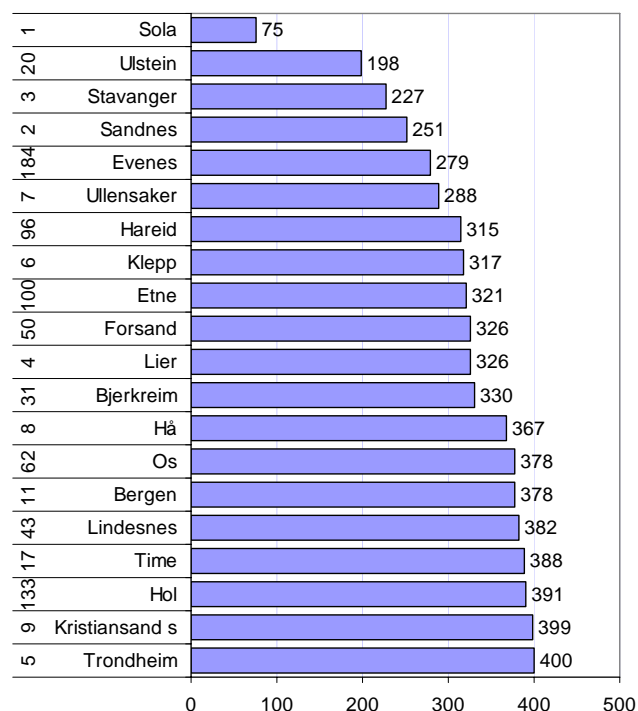
Overraskelser i 2006 er kommuner som Evenes, Etne og Hol. Dette er kommuner som ikke har vært høyt rangert tidligere. Evenes og Etne er små kommuner, og den gode plasseringen er kanskje tilfeldig?

Beste kommuner perioden 2002-2006

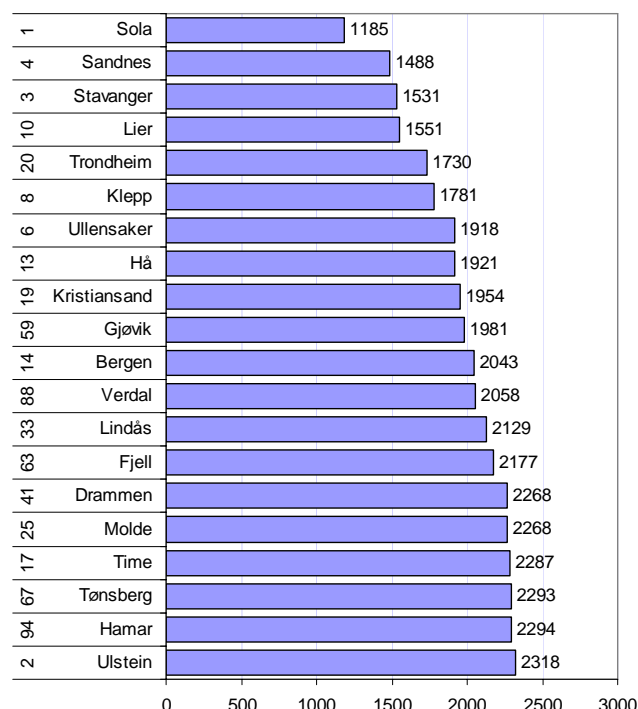
Sola er også beste kommune, når vi måler gjennomsnittet på næringslivsindeksen de siste fem årene. Nabokommunene Sandnes og Stavanger er nummer to og tre,

Mange bykommuner er med på denne listen, Trondheim, Kristiansand, Gjøvik, Bergen, Drammen, Molde, Tønsberg og Hamar er alle blant de 20 beste næringslivskommunene de siste fem årene.

Kommuner som Gjøvik, Verdal og Tønsberg er med fordi de har gjort det bra tidligere, men skårer ikke så høyt i 2006.

Figur 69: De 15 beste kommunene i Norge målt etter næringslivsindeksen for 2006. Søylen viser sum av rangen for de fire delindeksene. Tallene til venstre angir rangering for gjennomsnitt 2002-2006.

Figur 70: De 15 beste kommunene målt etter næringslivsindeksen for perioden 2002-2006. Søylen viser summen av rangen for de fire delindeksene for de fem siste årene.

Beste storkommuner 2005

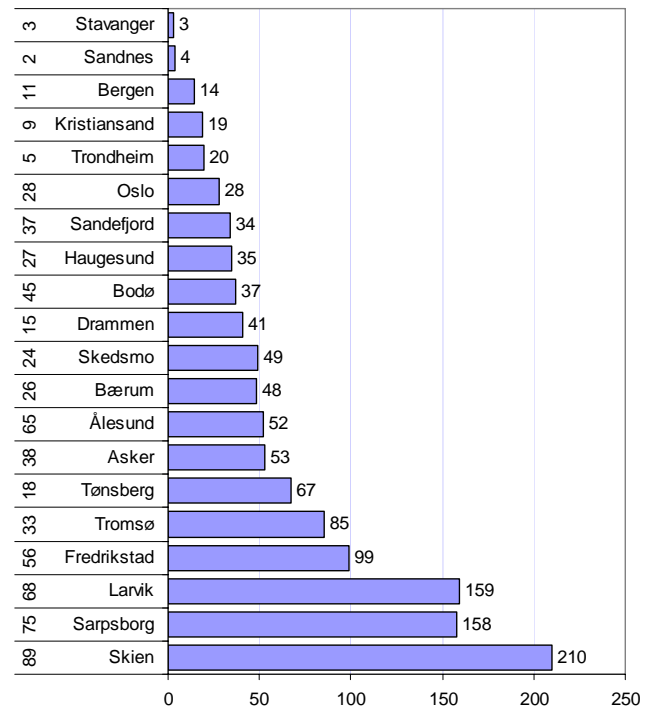
Hvilke byer i Norge har den beste næringsutviklingen?

I figuren til høyre er kommuner med mer enn 1000 regnskapspliktige foretak rangert med hensyn til næringslivsindeksen. 20 kommuner har mer enn 1000 regnskapspliktige foretak.

Stavanger hadde den beste næringsutviklingen, fulgt av Sandnes og Bergen.

Skien, Sarpsborg og Larvik skårer svakest av byene. Ingen av byene er imidlertid rangert under medianen, som ville gi plass nr 216.

Porsgrunn har litt for få bedrifter til å være med på denne lista, men ville vært rangert mellom Tønsberg og Tromsø i 2006.

Figur 71: Rangering av byer med over 1000 regnskapspliktige foretak med hensyn til næringslivsindeksen 2006. Tallene til venstre angir rangeringen for siste fem år i forhold til alle kommunene i landet.

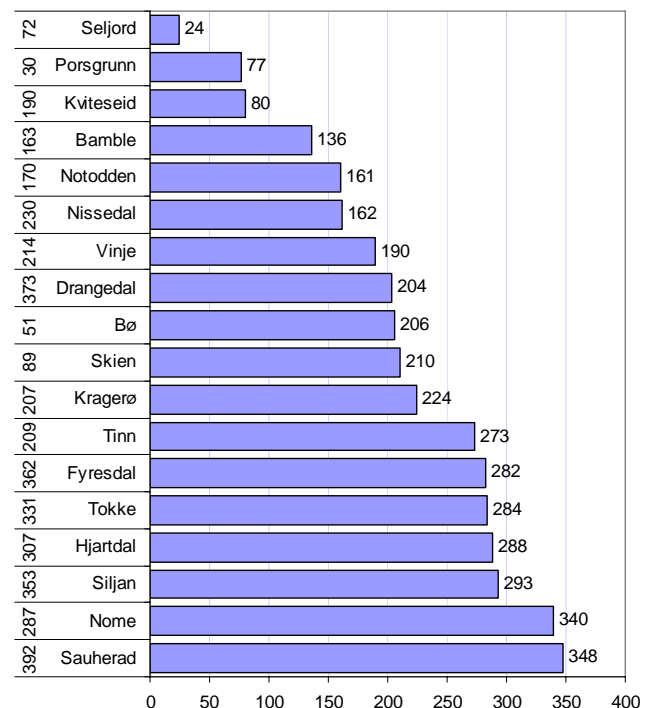
Kommunene i Telemark

Seljord hadde den beste næringsutviklingen av kommunene i Telemark i 2006. Seljord ble rangert som nr 24 av alle kommunene i landet.

Porsgrunn og Kviteseid plasserte seg som nr 77 og 80. Kviteseid har tidligere ikke vært blant de beste, men har stor fremgang i 2006.

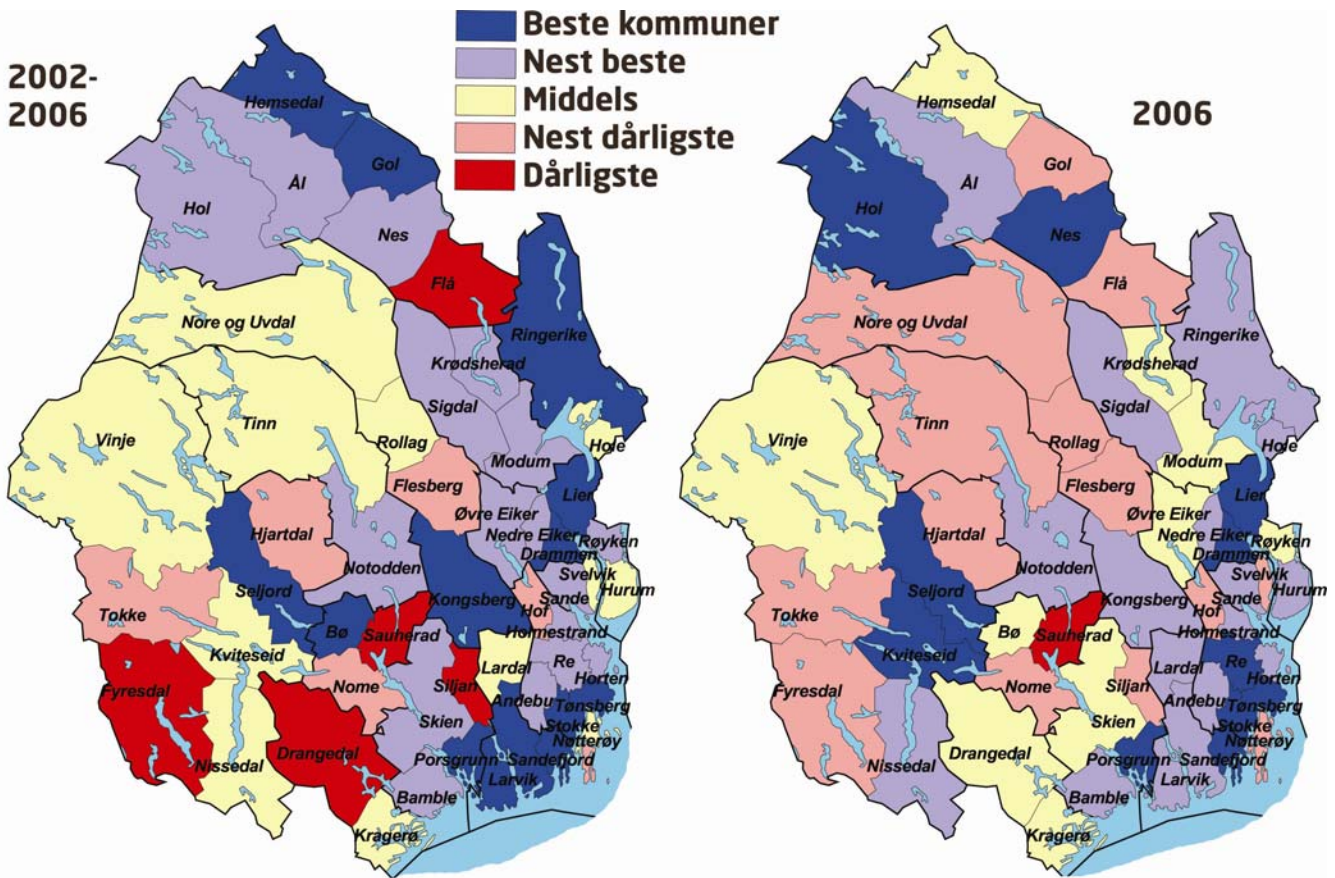
Sauherad, Nome og Siljan hadde den dårligste næringsutviklingen i 2006.

Kommuner som Bø og Skien har tidligere gjort det forholdsvis godt på næringslivsindeksen, men gjør det bare litt over middels i 2006.

Figur 72: Kommunene i Telemark etter rangering på næringslivsindeksen for 2006. Tallene til venstre angir kommunens rangering for perioden 2002-2006.

Kart næringslivsindeksen kommuner

Figur 73: Næringslivsindeksen for kommuner. Til venstre gjennomsnitt de siste fem årene, til høyre 2006.

Næringslivsindeksen for kommunene i BTV viser et klart sentrum/periferi-mønster. De sentrale og folkerike kommunene har generelt best næringsutvikling. Dette mønsteret kommer best fram når vi ser på kartet til venstre som viser gjennomsnittsverdier de siste fem årene. Her vil tilfeldige variasjoner i mindre grad prege bildet.

Hallingdal er imidlertid et unntak, ettersom kommunene her skårer svært godt.

I Telemark er det kommunene Porsgrunn, Bø og Seljord som er i beste kategori de siste fem årene, mens Porsgrunn, Seljord og Kviteseid er med blant de beste i 2006.

Vedlegg:

Tabell over rangeringer i næringslivsindeksen for kommuner, rangeringen er gjort for de 431 kommunene i landet, hvor 1 = beste kommune, og 431 = dårligste kommune:

Knr	Kommune	Rangering for 2006					Rangering for perioden 2002-2006				
		Nyeta- blering	Lønn- somhet	Vekst	Nær- ings- tetthet	Indeks	Nyeta- blering	Lønn- somhet	Vekst	Nær- ings- tetthet	Indeks
805	Porsgrunn	79	162	301	31	77	41	159	218	28	30
806	Skien	83	229	362	156	210	61	105	235	157	66
807	Notodden	174	119	232	214	161	117	244	275	182	162
811	Siljan	29	351	193	428	293	146	129	264	430	291
814	Bamble	114	302	90	192	136	49	339	296	189	188
815	Kragerø	92	282	335	152	224	151	310	116	187	184
817	Drangedal	231	53	133	398	204	376	260	241	400	392
819	Nome	334	217	216	354	340	279	121	89	356	265
821	Bø	182	226	328	84	206	91	75	163	78	36
822	Sauherad	365	75	360	340	348	307	266	323	358	380
826	Tinn	300	170	348	140	273	241	173	256	149	182
827	Hjartdal	197	350	104	337	288	353	68	370	342	336
828	Seljord	285	101	28	30	24	186	209	51	52	70
829	Kviteseid	410	20	14	135	80	338	248	87	153	211
830	Nissedal	84	83	331	242	162	365	242	12	252	268
831	Fyresdal	359	307	78	229	282	258	343	413	247	372
833	Tokke	319	172	235	253	284	273	361	354	274	371
834	Vinje	347	200	71	174	190	261	277	49	212	221

Vedlegg: Tall som har blitt brukt i attraktivitetsanalysene:

A-indeks: Mål for attraktivitet; differanse mellom faktisk innenlands flytting og forventet i perioden 2002-2006, ut fra endringer i arbeidsplasser.

A-rang: Kommunens rangering blant de 431 kommunene i landet med hensyn til A-indeksen.

Innenlands flytting 2002-2006: Sum innflytting til andre deler av landet i perioden 2002-2006, fratrukket sum innflytting fra andre deler av landet, i prosent av folketallet i 2002.

Arbeidsplasser 2001-2006: Endring i antall arbeidsplasser i kommunen fra fjerde kvartal 2001 til fjerde kvartal 2006.

Boligpris: Gjennomsnittlig boligpris per m² i perioden 2003-2006 i følge Norsk Eiendomsmeklerforbund.

Netto innvandring: Sum personer innvandret fra utlandet, minus sum utvandring i prosent av folketallet 2002.

Boligbygging per 1000: Antall ferdigstilte boliger i perioden 2002-2006 pr 1000 innbyggere.

Arbeidsmarkedsintegrasjon: Antall som pendler ut av kommunen i 2006 i prosent av antall sysselsatte, pluss antall som pendler inn til kommunen i prosent av antall arbeidsplasser.

Nettopendling: Antall som pendler inn til kommunen, fratrukket antall som pendler ut, i prosent av antall sysselsatte i kommunen.

Kafe-tetthet: Antall ansatte i kafeer, puber og restauranter i promille av folketallet i kommunen.

Knr	Kommune	A-index	A-rang	Innenlands flytting 2002-06	Forklaringsfaktorer						
					Arbeidsplasser 2001-06	Boligpris	Netto innvandring	Boligbygging pr1000	Arbeidsmarkedsintegrasjon	Nettopendling	Kafe-tetthet
805	Porsgrunn	4,1	39	1,4	0,6	11,1	1,5	26,2	86,9	8,4	11,8
806	Skien	2,0	101	0,0	3,5	11,1	1,1	17,0	62,7	-2,6	8,6
807	Notodden	2,5	81	-0,9	-2,0	11,1	0,9	14,5	50,2	-6,7	10,5
811	Siljan	1,8	117	0,4	6,3	11,1	0,3	16,5	99,1	-58,6	0,0
814	Bamble	-0,1	229	-3,1	-0,5	11,1	1,3	11,9	87,7	-21,8	10,4
815	Kragerø	1,1	148	-1,2	2,7	11,1	1,1	14,2	36,8	-10,8	10,9
817	Drangedal	1,3	135	-1,3	1,1	11,1	1,3	33,4	57,1	-38,3	7,9
819	Nome	-0,6	247	-4,8	-5,7	11,1	4,5	14,9	61,9	-26,0	2,6
821	Bø	-0,5	242	-1,4	8,4	11,1	4,1	28,3	77,4	-4,6	13,8
822	Sauherad	-2,2	343	-3,6	6,5	11,1	2,5	27,3	93,1	-30,0	5,6
826	Tinn	-4,7	403	-8,3	-3,4	11,1	3,9	13,1	26,3	-3,6	1,9
827	Hjartdal	1,8	119	-2,0	-3,6	11,1	2,1	6,2	71,7	-29,3	10,5
828	Seljord	-0,1	225	0,0	12,3	11,1	0,9	28,2	69,9	4,6	15,5
829	Kviteseid	-2,4	348	-5,2	0,2	11,1	2,4	32,6	65,0	-16,8	0,8
830	Nissedal	-3,8	386	-5,1	6,8	11,1	3,5	10,7	50,8	-20,3	2,1
831	Fyresdal	-0,6	252	-2,4	4,7	11,1	5,5	6,6	41,6	-18,1	0,0
833	Tokke	0,0	219	-2,9	-0,1	11,1	1,6	20,3	58,7	-14,9	1,7
834	Vinje	-1,4	296	-3,7	2,5	11,1	1,1	11,6	46,3	-14,4	7,9

¹ Alle kartene i denne rapporten bruker fargekoder hvor regioner eller kommuner er delt inn i fem kategorier i henhold til rangeringen. Beste kategori der de 20 prosent høyeste verdiene, nest beste er fra 20-40 prosent, etc.

² Attraktivitetsbarometeret 2007 ble utarbeidet av Telemarksforskning-Bø på oppdrag fra NHO, og kan hentes fra: http://www.nho.no/files/NHO_attraktivitetsbarometer.pdf

³ Sammenhengen mellom nettoflytting og vekst i arbeidsplasser er nok mer komplisert, ettersom netto innflytting også gir vekst i folketallet, som igjen fører til høyere etterspørsel og flere lokale arbeidsplasser. Modellen kan likevel brukes til å identifisere regioner som har høyere innflytting enn "normalt".

⁴ Sysselsatte inkluderer både heltids- og deltids sysselsatte.

⁵ Ikke alle nyregistrerte foretak er reelle nyetableringer, en del registreringer skyldes eierskifte, skifte av selskapsform etc. Omtrent 70 prosent av nyregistreringene er reelle nyetableringer. Her har vi utelatt holdingselskaper fra statistikken, ettersom disse ikke har selvstendig virksomhet. Vi har også utelatt selskapsformer som vanligvis ikke er kommersielle, som foreninger, borettslag etc. Selskapsformer vi har brukt er ASA, AS, ENK, ANS, DA, BA og NUF.

⁶ Merk at alle bedrifter teller likt med denne metoden. Små bedrifter vil telle likt med de største. Det samme gjelder målingene av lønnsomhet i neste kapittel. Dersom en bruker summerte tall vil en ofte bare avspeile utviklingen i de største bedriftene, derfor vil metoden vi har brukt være bedre for å få fram geografiske forskjeller. Ettersom både vekst og lønnsomhet er målt med regnskapsdata, vil en ikke fange opp avdelinger av konsern med hovedkontor andre steder. Disse er ofte store arbeidsgivere, men få av antall. Dermed vil dette ikke ha særlig påvirkning på resultatene. I det foregående kapitlet om arbeidsplasser, har vi imidlertid brukt andre datakilder der vi også fanger opp avdelinger med hovedkontor andre steder og ikke regnskapspliktige virksomheter.

⁷ Av de foretakene som leverte inn regnskapene til Brønnøysundregistrene før fristen, hadde 74,4 prosent overskudd. En del foretak leverer hvert år regnskapene etter fristen, og disse har erfaringsvis dårligere lønnsomhet enn gjennomsnittet. Når disse regnskapene kommer inn, vil andelen lønnsomme foretak erfaringsmessig synke med ca 2 prosent. Lønnsomheten i 2006 vil likevel bli svært høy.

⁸ Det er gjennomført en multivariat regresjonsanalyse der andel lønnsomme foretak i regionene i 2006 er avhengig variabel, og næringsstruktur, demografiske og andre variabler uavhengige variabler.

⁹ NæringsNM 2007 er utarbeidet for NHO, og kan lastes ned fra www.nho.no

¹⁰ Poengsystemet er slik at beste region i en kategori får poengsum 10, medianen poengsum 5 og dårligste region får poengsum 0. De mellomliggende regionene får en poengsum avhengig av avstanden fra ytterpunkt og median. Den samlede næringslivsindeksen er gjennomsnittet av oppnådd poengsum for de fire kategoriene; vekst, lønnsomhet, nyetableringer og næringslivets relative størrelse.

¹¹ For å rangere kommunene har vi benyttet sum av rangering blant alle kommunene for de fire delindikatorene. Årsaken til at denne metoden er valgt er at enkelte små kommuner med svært få regnskapspliktige foretak lett får ekstreme verdier på indikatorene. Gjennom å bruke rangeringene unngår en at slike ekstreme verdier får fullt utslag. Denne metoden favoriserer kommuner med jevne resultat.

© Telemarkforskning-Bø 2006
Arbeidsrapport nr. 18/2007
ISSN 0802-3662

Telemarkforskning-Bø
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: 35 06 15 00
Fax: 35 06 15 01
www.telemarkforskning.no